

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน
The Synthesis of Buddhism Literature in 30 Theology Texts that Should be
Read by Thais

โดย

พระมหาไฉ้ ธมฺมเมธี (แจ้ฉั่ว)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

พ.ศ. ๒๕๕๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610757063

รายงานการวิจัย

เรื่อง

เรื่อง การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน

โดย

พระมหาไฉ้ ธมฺมเมธี (แห่ฉั่ว)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

พ.ศ. ๒๕๕๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610757063

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The Synthesis of Buddhism Literature in 30 Theology Texts that
Should be Read by Thais

by

PhramahaHai Thammamethee (Saechua)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan Campus

B.E. 2014

Research Project Founded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610757063

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน
ผู้วิจัย	พระมหาไธ้ ธมฺมเมธี (แช่ฉั่ว)
ส่วนงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
ปีงบประมาณ	๒๕๕๗
ทุนอุดหนุนการวิจัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์หลังเพื่อสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน โดยทำการศึกษาทั้งในเชิงเอกสารและข้อมูลเชิงประจักษ์ จากแบบบันทึกสาระสำคัญ เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นแบบบันทึกสาระสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ผลงานทางวิชาการของพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ วรรณคดีบาลี วรรณกรรมพระพุทธศาสนา (แปล) วรรณคดีพระพุทธศาสนา และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (อธิบาย) และแบ่งออกเป็น ๗ สมัย ได้แก่ (๑) ก่อนสมัยสุโขทัย (๒) สมัยสุโขทัย (๓) สมัยล้านนา (๔) สมัยอยุธยา (๕) สมัยกรุงธนบุรี (๖) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น และ (๗) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน

๒. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน แบ่งได้เป็น ๙ เรื่อง คือ (๑) ประวัติพระพุทธศาสนา ชินกาลมาลีปกรณ์, ตำนานมูลศาสนา, กาลานุกรม : พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก และแก่นพุทธศาสนา (๒) ประวัติของพระพุทธเจ้า ได้แก่ ปฐมสมโพธิ, พุทธประวัติจากพระโอษฐ์, และสังคีตยวงส์ (๓) พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร ได้แก่ ปฏิจจสมุปบาทจากพระโอษฐ์, อริยสัจจากพระโอษฐ์, และอิทัปปัจจยตา (๔) หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน, ธรรมอธิบาย : หลักธรรมในพระไตรปิฎก, และปัญญาวิวัฒน์ (๕) ตัวอย่างคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วิสุทธีมรรค, วิมุตติมรรค และมิลินทปัญหา (๖) การอ้างอิงในการศึกษาเรียนรู้ ได้แก่ พจนานุกรม ฉบับประมวลศัพท์, พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม และพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ (๗) การเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ พุทธธรรม, คู่มือมนุษย, ธรรมบุญชีวิต และมงคลที่ปณี(๘) การกระทำของมนุษย์ที่เรียกว่ากรรม ได้แก่ กรรมที่ปณี, วิปัสสนาที่ปณี และวิมุตติรัตนมาลี และ (๙) มนุษย์จะไปอยู่ที่ไหนเมื่อตายไปและไปเกิดใหม่ ได้แก่ ภูมิวิลาสินี, ไตรภูมิภค, โลกที่ปกสาร และจักกวางที่ปณี

Research Title : The Synthesis of Buddhism Literature in 30 Theology Texts that Should be Read by Thais

Researcher : PhramahaHai Thammamethee (Saechua)

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan Campus

Fiscal Year : 2014

Research Scholarship Sponsor : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

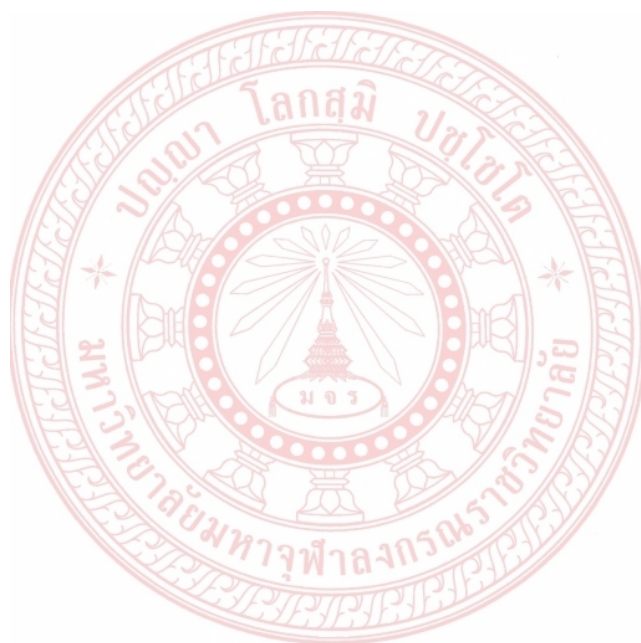
This research has the objectives to study the synthesis of Buddhism literature in 30 theology texts that should be read by Thais. By studying both the document and the empirical data. From the same material, the qualitative research process, research performed by quantitative data analysis with the distribution, frequency and percentage and qualitative data analysis, content analysis, according to the findings by way of recording the essence.

The research found that:

1. Buddhist literature is a praxis of Buddhism is divided into 4 groups: Pali literature. Buddhist literature (translate). The literature of Buddhism and Buddhist literature (description). And is divided into 7 period: (1) before the Sukhothai period (2), Sukhothai period (3) Lanna period (4), Ayutthaya period (5) Thon Buri period (6) early Rattanakosin period and (7) nowadays of the Rattanakosin period.

2. Buddhist literature to thirty impartial people, scripture reading 9 of Thailand should be divided into: (1) the history of Buddhism include Sinnaknamalypakron book, Thamnamunsasana, Kalanukom and Kanphutthasat (2) the history of Buddha include Pathomsomphot, Phutthapawatjakphraoht and Sangkithiwong (3) what the enlightenment of Gautama Buddha include Patichasamupapatjakphraoht, Ariyasatjakphraoht and aithappatchayata (4) in the principles of the Buddhist Tripitaka include Phrataipitoksabappasaon, Thammathibay and Panyaviwat (5) the Scriptures in Buddhism include Visutthimak, Vimutthimak and Milinthapanha (6) the reference in education include Photchananukomsabappamoulsap,

Photchananukomsabappamoultham and dictionary of Buddhist studies (7) to learn about life include Phutthatham, Khumoumanut, Thammanunsivit and Mongkolthipanee (8) action man called Karma include Kammathipanee, Vipassanathipanee and Vimuttirattanamaly and (9) Where humans go when they die and are reborn include Phumivilasinee, Taiphumikatha, Lakkathipasan and Jakkawanthipanee.

กิตติกรรมประกาศ

ขอน้อมถวายความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้เป็น “พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา” ด้วยความซาบซึ้งต่อพระรัตนตรัยอันประเสริฐ อันเป็นที่พึ่งและขจัดปัญหาทุกประการ อันเป็นความมหัศจรรย์แก่พุทธบริษัท เป็นหลักอริยศาสตร์ เป็นรากฐานในการพัฒนาแนวคิด และองค์ความรู้ใหม่ เพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองยิ่งแก่อารยธรรมมนุษย์

รายงานการวิจัยเล่มนี้จะสำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล จากบุคลากรที่เป็นกัลยาณมิตร ประกอบด้วย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย และผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งผู้มีส่วนช่วยให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ประกอบด้วย พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์ ที่ได้ให้กำลังใจ และเวลาในการทำการวิจัย และพระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่จุดประกายความคิดทางการวิจัย และสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานวิจัยทางพระพุทธศาสนา

คุณงามความดีอันเกิดจากรายงานการวิจัยเล่มนี้ ที่เกิดจากการทุ่มเทร่างกาย แรงใจ และสติปัญญาอย่างเต็มที่ขอมอบเป็นการตอบแทนแด่พระอุปัชฌาย์ อาจารย์ บิดามารดา และบรรพบุรุษทุกท่าน ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ และแก่ผู้ศึกษาทางพระพุทธศาสนา ตามสมควรแก่สติปัญญาของผู้ใดในการศึกษา ถ้ามีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นประการใด ขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้

พระมหาไธ้ ธมฺมเมธี (แช่ฉั่ว)

๘ ตุลาคม ๒๕๖๑

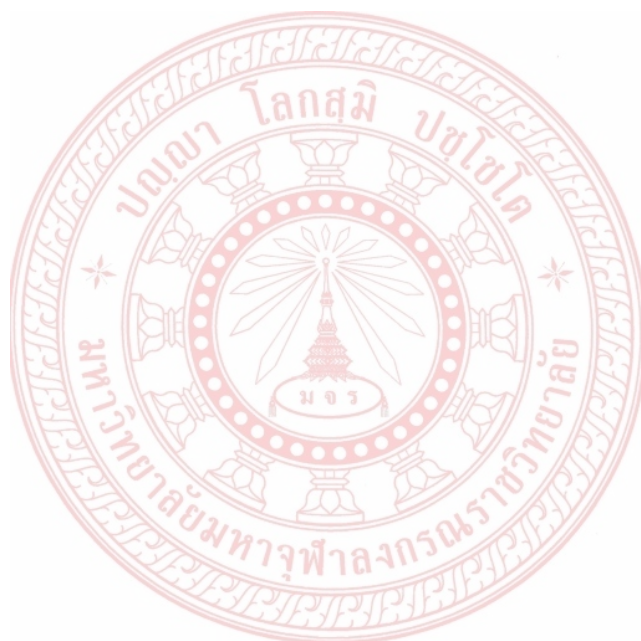
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย.....	๖
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๖
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๗
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๙
๒.๑ แนวคิดเรื่องการสังเคราะห์.....	๙
๒.๑.๑ ความหมายของการสังเคราะห์.....	๙
๒.๑.๒ ความจำเป็นของการสังเคราะห์.....	๑๐
๒.๑.๓ การเตรียมการสังเคราะห์.....	๑๐
๒.๑.๔ ขั้นตอนการสังเคราะห์.....	๑๑
๒.๑.๕ ประเภทและวิธีการของการสังเคราะห์.....	๑๒
๒.๒ แนวคิดเรื่องวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา.....	๑๓
๒.๒.๑ ความหมายของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา.....	๑๓
๒.๒.๒ จุดมุ่งหมายของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา.....	๑๔
๒.๒.๓ ลักษณะวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา.....	๑๖
๒.๒.๔ ประเภทของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา.....	๑๗
๒.๒.๕ สรุปรวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา.....	๒๐
๒.๒.๖ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย.....	๒๐
๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๒๘

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๓๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๓๓
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๓๓
๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย.....	๓๓
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	๓๔
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๓๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๓๕
๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย.....	๓๕
๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	๓๕
๓.๘ สรุป.....	๓๖
บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	๓๗
๔.๑ การรวบรวมผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา.....	๓๗
๔.๒ การคัดเลือกการสังเคราะห์ผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา.....	๔๖
๔.๓ สรุปย่อรายละเอียดการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรม ๆ.....	๔๗
๔.๔ องค์ความรู้จากการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมฯ.....	๗๗
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	๘๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๘๒
๕.๒ ข้อเสนอแนะ.....	๘๔
บรรณานุกรม.....	๘๕
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก บทความวิจัยการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา.....	๘๘
ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๑๐๓
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ.....	๑๐๕
ภาคผนวก ง แบบบันทึกสาระสำคัญผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา.....	๑๐๗

ภาคผนวก จ แบบสรุปโครงการวิจัย.....๑๐๘
ประวัติผู้วิจัย.....๑๑๘

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

๔.๑ แสดงจำนวนความถี่ร้อยละของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา.....๓๘

๔.๒ แสดงพระมหาเถระและนักปราชญ์เขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
ที่ปรากฏในวรรณคดี และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา.....๓๙

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่

๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....๓๒

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเกิดจากผลงานวิจัยที่ยิ่งใหญ่และยอดเยี่ยมที่สุดของมนุษยโลกเท่าที่มนุษย์เคยมีมา มีหลักฐานยืนยันคือ พระไตรปิฎก ที่บรรจุองค์ความรู้เกี่ยวกับความจริง ความถูกต้องดีงาม และสิ่งที่ยังคุณประโยชน์ครบถ้วนทั้งคติโลกและคติธรรม (Secularism and Spiritualism) ทั้งที่เป็นลักษณะศิลป์ และที่เป็นลักษณะศาสตร์ (Art and Science) ทั้งหมดรวบรวมอยู่ในประมวลคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^๑ มีองค์ ๙ เรียกว่านวัคส์ตฤศาสน์ ประกอบด้วย (๑) สุตตะ คือระเบียบคำที่เป็นความเรียงแสดงหรือบรรยายข้อธรรมให้ผู้ฟังเห็นประจักษ์ บางกรณีอาจบรรยายเป็นอุปมาโวหาร หรือตั้งประเด็นปัญหาขึ้นถามแล้วตอบเอง (๒) เคยยะ คือระเบียบคำที่เป็นประเภทร้อยกรองผสมกับคำประเภทร้อยแก้ว (๓) เวยยาकरणะ คือระเบียบคำที่เป็นประเภทร้อยแก้วล้วน (๔) คาถา คือระเบียบคำที่เป็นประเภทร้อยกรองล้วน (๕) อุทาน พระคาถาหรือพระดำรัสที่ทรงเปล่งด้วยพระทัยอันสพรคตด้วยโสมนัสสัมปยุตด้วยญาณ อาจเป็นคำประเภทเวยยาकरणะ เป็นคำประเภทคาถา (๖) อิติวุตตกะ คือระเบียบคำที่มีการกล่าวอ้างข้อความอื่นมาประกอบโดย มีคำว่า “วุตติ เหตุ ภาควตา? (สมจริงดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้) เป็นคำเชื่อมความเพื่อนำเข้าสู่คาถาหรือพุทธพจน์ (๗) ชาตกะ คือระเบียบคำที่มุ่งเล่าเรื่องในอดีต เป็นบุพพริยา (๘) อัพภูตธรรม คือระเบียบคำที่แสดงถึงเรื่องที่น่าอัศจรรย์ไม่เคยมี และ (๙) เวทลลสะ คือระเบียบคำแบบถามตอบ^๒ นวัคส์ตฤศาสน์ได้รับการบันทึกไว้อย่างละเอียดในพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎกและคัมภีร์เกี่ยวเนื่องเนื้อหาวิชาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระไตรปิฎก และคัมภีร์อธิบายพระไตรปิฎก ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษามีความรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องแม่นยำ^๓ พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์บรรจุคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือพระธรรมวินัย พระพุทธองค์ได้กล่าวพระปัจฉิมวาจาว่าพระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระองค์ว่า “ปาพจน์มีพระศาสดาล่วงลับไปแล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา” ข้อนี้พวกเขาไม่พินิจเห็นอย่างนั้น ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว

^๑ สิทธิ บุตรอินทร์, **ปรัชญานิพนธ์**, (กรุงเทพมหานคร : สยามปริทัศน์, ๒๕๕๙), หน้า ๑๘๘-๑๘๙.

^๒ พระมหาดิศร ธีรลีโล, **ประวัติคัมภีร์บาลี**, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า คำนำ.

^๓ ชาติเมธี หงษา, **พระไตรปิฎกเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า คำนำ.

บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่องลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย”^๔ พระไตรปิฎกจึงเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนสามารถเข้าเฝ้าพระศาสดา และศึกษาหลักคำสอนได้ แม้พระพุทธรูปจะเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้วก็ตาม การปฐมสังคายนาเป็นจุดเริ่มต้นของพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท มติของการสังคายนาเป็นการยอมรับคำสอน และสวดพร้อมกัน แล้วยอมรับเป็นแบบแผนที่ต้องทรงจำด้วย मुखปาฐะ (ปากเปล่า) ถ่ายทอดมาแก่พระสาวกรุ่นหลัง จนมีการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกประมาณ พ.ศ. ๔๖๐ ณ อาโกลเลณสถาน ในมลยชนบท ลังกาทวีป ปัจจุบันพระไตรปิฎกภาษาบาลีของพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทเป็นที่ยอมรับว่าเก่าแก่ สมบูรณ์ และถูกต้องแม่นยำที่สุด^๕

พระไตรปิฎกภาษาบาลีของเถรวาทที่รักษาไว้ด้วยการท่องจำ และจารึกเป็นอักษร จากนั้นได้เผยแพร่ไปยังนานาประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา แต่ละประเทศได้ใช้อักษรของตนจารึกพระไตรปิฎกบาลี และศึกษาเล่าเรียนพระบาลีจนแปลพระไตรปิฎกสู่ภาษาของตนเป็นคัมภีร์^๖ คำว่าคัมภีร์แปลว่าลึกลับ คัมภีร์พระพุทธศาสนาบรรจุคำสอนลึกลับซึ่งยากที่จะเข้าใจ อุปมาเหมือนมหาสมุทรคือลึกลงไปเรื่อยๆ การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจได้ดีต้องศึกษาคัมภีร์ไปตามลำดับโดยศึกษาเนื้อหาจากง่ายไปหายาก ถ้าไม่เข้าใจหลักธรรมหรือคำศัพท์ข้อใด ก็จะต้องอาศัยคัมภีร์รองจากนั้นช่วยอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีลำดับความสำคัญจากยากไปหาง่าย ประกอบด้วย พระไตรปิฎกหรือพระบาลี อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และศัพท์นิมิต เป็นต้น^๗

องค์ความรู้ในพระไตรปิฎกนั้นมีความลึกซึ้งและกว้างขวาง มีหลักคำสอนเพื่อความพ้นทุกข์แล้วยังมีองค์ความรู้ที่ครอบคลุมศาสตร์ทางโลกอันประกอบด้วยมนุษยศาสตร์ (สังขารโลก) ที่ได้กล่าวถึงตัวมนุษย์โดยเน้นโลกภายในของมนุษย์เช่น จิตใจ ความรู้สึก คุณค่าของความเป็นมนุษย์ สังคมศาสตร์ (สัตวโลก) ที่ได้กล่าวถึงมนุษย์กับความสัมพันธ์ของมนุษย์ด้วยกันเป็นโลกภายนอกของมนุษย์ทางด้านสังคม และวิทยาศาสตร์ (โอกาสโลก) ที่ได้กล่าวถึงมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเป็นโลกภายนอกของมนุษย์ องค์ความรู้ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกจะเน้นเรื่องมนุษยศาสตร์เป็นหลัก รองลงมาคือสังคมศาสตร์ ส่วนวิทยาศาสตร์มีการกล่าวถึงบ้างแต่ก็พิสูจน์ยืนยันด้วยกระบวนการวิทยาศาสตร์ได้ เนื่องจากองค์ความรู้นั้นเกิดจากการเห็นแจ้งด้วยการภาวนามยปัญญาของพระพุทธเจ้า^๘

^๔ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔

^๕ ชาติเมธี หงษา, พระไตรปิฎกเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๑.

^๖ ชาติเมธี หงษา, พระไตรปิฎกเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๕๕.

^๗ ชาติเมธี หงษา, พระไตรปิฎกเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๓๓.

^๘ กองวิชาการ, สรรพศาสตร์ในพระไตรปิฎก, (มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย, ๒๕๕๑), หน้า

คัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาเถรวาทที่พระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชนใช้ศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้รู้ทั่วถึงพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง เรียกว่า พระไตรปิฎก เป็นพระปริยัติสัทธรรม เพราะเป็นปทัฏฐานให้เกิดมีพระปฏิบัติสัทธรรม คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และพระปฏิเวธสัทธรรม คือ มรรค ผล นิพพานเป็นที่สุด^๙ คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงแล้ว ทรงบัญญัติแล้ว เรียกว่า พระธรรมวินัย ทรงตั้งไว้เป็นศาสดาแทนพระองค์เมื่อเสด็จดับขันธปรินิพพาน จัดเป็นพระสัทธรรมอย่างหนึ่งเรียกว่า พระปริยัติสัทธรรม ในบรรดาพระสัทธรรมทั้ง ๓ มีความสำคัญมากเมื่อพระปริยัติสัทธรรมยังดำรงอยู่ตราบใด พระปฏิบัติสัทธรรมและปฏิเวธสัทธรรมก็ยังคงดำรงอยู่ตราบนั้น เมื่อปริยัติสัทธรรมเสื่อมสูญแล้วพระปฏิบัติสัทธรรมและปฏิเวธสัทธรรมก็ดำรงอยู่ไม่ได้ เพราะฉะนั้นพระปริยัติสัทธรรมจึงเป็นมูลรากของพระพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระมหากัสสปะเถระได้ยกคำสั่งสอนอันเป็นพุทธวจนะขึ้นสู่การสังคายนาเป็นครั้งแรกด้วยภาษาบาลี อันเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้แสดงธรรม เผยแผ่ธรรมตลอด ๔๕ พรรษา โดยจัดเป็นหมวดหมู่เรียกว่า พระไตรปิฎก ประกอบด้วยพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก พระไตรปิฎกนี้เรียกอีกหนึ่งว่า ปาฬี หรือ พระบาลี^{๑๐}

พระสงฆ์สาวกได้เห็นสำคัญของพระไตรปิฎกที่จะต้องมิไว้เพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนา ดังเช่นพระสารีบุตรพระอัครสาวกเบื้องขวาได้ปรารถนาที่จะทำสังคายนา พระธรรมวินัยดังปรากฏในสังคีตีสสูตร^{๑๑} ทั้งได้ปรารถนาแนวทางในการทำสังคายนาไว้ก่อนแล้วแต่ยังไม่เสร็จก็นิพพานเสียก่อน จำเนียรกาลต่อมาหลังจากพุทธปรินิพพาน พระมหาสาวกทั้งหลายได้ทำสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งแรกด้วยการรวบรวมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจัดเป็นพระไตรปิฎก พระสงฆ์สาวกต่อ ๆ มา ก็ทรงจำเป็นแบบจากปากต่อปากเรียกว่า มุขปาฐะ ต่อมาได้มีการทำสังคายนาพระธรรมวินัย คือ พระไตรปิฎก โดยการจารึก เป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อสังคายนาครั้งที่ ๕ ประมาณพุทธศักราช ๔๓๓ ที่ประเทศศรีลังกา ในรัชสมัยของพระเจ้าวัฏฏคามณีอภัย พระไตรปิฎกนั้นเป็นภาษามคธซึ่งสมบูรณ์ด้วยอรรถและพยัญชนะ และอักขรวิธีของภาษามคธที่จะเป็นแนวทางให้เข้าใจอรรถ คือ ความหมายของภาษา มคธได้เป็นอย่างดี ผู้ที่จะเรียนรู้พระไตรปิฎกได้นั้นต้องเรียนรู้อักขรวิธีของภาษามคธ วิธีการศึกษาพระไตรปิฎกก็ด้วยการทรงจำไว้ โดยนักศึกษาต้องทำความเข้าใจความหมายของภาษามคธ

^๙ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า คำปรารภ.

^{๑๐} มุลินธิภูมิพลโลกิขุ, **เปฏโกปเทศปกรณ (บาลี-ไทย) ฉบับภูมิพลโลกิขุ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, โครงการปริวรรตอักษรขอมและอักษรโบราณท้องถิ่น ชำระและแปลพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาไทย (กรุงเทพมหานคร : มุลินธิภูมิพลโลกิขุ, ๒๕๕๘), หน้า (๑๕).

^{๑๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๙๖-๒๙๘/๒๔๗-๓๖๖

ให้ถูกต้องเสียก่อน และการที่จะเรียนรู้พระไตรปิฎกให้แตกฉาน และเชี่ยวชาญได้นั้นจะต้องเรียนรู้ อรรถกถาซึ่งเป็นคัมภีร์อธิบายความของพระไตรปิฎกนั้น ๆ โดยถือเป็นเนติแบบอย่างสืบต่อกันมา^{๑๒}

เหตุการณ์หลังพุทธปรินิพพานพระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ ๑ มีสาระสำคัญคือการ รวบรวมคำสอนให้เป็นระบบเรียกว่าการสังคายนาซึ่งเกิดขึ้นในอินเดีย ๔ ครั้งอันเป็นดินแดนต้นกำเนิด และภายนอกอินเดียมีทั้งประเทศศรีลังกา พม่า และไทย ซึ่งมีผลต่อการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา^{๑๓} พระพุทธศาสนาดั้งเดิมเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาท มีพัฒนาการมาตั้งแต่ครั้งปฐมสังคายนา โดยการ ร้อยกรองพระธรรมวินัยเพื่อให้เป็นบรรทัดฐาน ให้มีธรรมเนียมในการปฏิบัติ ลักษณะสำคัญของ พระพุทธศาสนา คือ ปฏิวัติ และปฏิรูปคำสอนบางอย่างของพราหมณ์ แต่ให้เชื่อถือกฎแห่งกรรม พระพุทธศาสนาให้เสรีทางความคิด ไม่ผูกขาดทางศรัทธา ชาวพุทธยุคหลังพุทธกาลที่นักปราชญ์ทาง พระพุทธศาสนาเช่น พระมหากัสสปะ พระเวตถะ พระโมคคัลลีบุตรติสสะเถระ พระเจ้าอโศก พระ เจ้ามิลินท์ เป็นต้น ทำให้พระพุทธศาสนาเถรวาทมั่นคงในประเทศอินเดียประมาณ ๕๐๐ ปี ยุคพระเจ้าอโศกมหาราชถือว่าพระพุทธศาสนาเถรวาทรุ่งเรืองที่สุด เป็นยุคทองของพระพุทธศาสนา ต่อมา พระพุทธศาสนาเถรวาทเสื่อมจากอินเดีย แผ่ขยายอยู่แถบเอเชียใต้และตะวันออกเฉียงใต้เช่น ประเทศ ศรีลังกา พม่า ไทย กัมพูชา ลาว และเวียดนามใต้^{๑๔}

การคลี่คลายขยายตัวของวรรณกรรมย่อมไปโดยสอดคล้องกับการคลี่คลายของสังคม จึงมี คำกล่าวอยู่เสมอในแวดลอมวงของผู้ศึกษาวรรณคดีว่า “ดูวรรณกรรมจากสังคม ดูสังคมจาก วรรณกรรม” กล่าวคือสังคมของผู้ประพันธ์มีความโน้มเอียงในลักษณะเช่นใด ย่อมมีส่วนในการเข้าใน การเข้าไปกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของวรรณกรรมไม่มากก็น้อย หมายความว่าคนที่ผู้เขียนคนหนึ่ง เลือกที่จะบันทึก เขียน หรือแต่งเรื่องอะไร อิทธิพลของบริบทสังคมย่อมมีส่วนไม่น้อยในการที่ กำหนดว่าเขาควรจะเขียนหรือไม่เขียนเรื่องอะไร ควรจะให้น้ำหนักแก่เรื่องอะไรมากและแก่เรื่องอะไร น้อย ดังที่นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “การที่นักประวัติศาสตร์เลือกบันทึกเหตุการณ์หนึ่งและ เลือกละเลยอีกเหตุการณ์หนึ่งก็เพราะเขาเห็นว่า เหตุการณ์แรกมีความหมายต่อเขา ความหมาย ทั้งหลายไม่เคยอยู่เป็นอิสระ ต้องตั้งอยู่บน มาตรฐานอันใดอันหนึ่งเสมอ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการ ตัดสินใจเลือกข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์มาเสนอนั้น ผู้กัณฑ์อยู่กับมาตรฐาน (ทางการเมือง ศีลธรรม ความงาม ปรัชญา ฯลฯ) ของนักประวัติศาสตร์นั่นเอง” และว่า “การที่มนุษย์คนใดคนหนึ่งจะเห็นสิ่ง

^{๑๒} มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า คำปรารภ.

^{๑๓} คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๘๘.

^{๑๔} คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๐๗.

ไต่ว่าสำคัญหรือไม่ ย่อมขึ้นกับยุค วัฒนธรรม คุณค่าฯ ของสังคมที่เขาอาศัยอยู่ ทั้งยังขึ้นกับสติปัญญา ชีวิตเบื้องหลัง และสิ่งแวดล้อมของเขาในฐานะที่เป็นปัจเจกชนอีกด้วย” หากเราศึกษาวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างพิถีพิถันครั้นไร่ว่าจะเป็นคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หรือปกรณ์วิเสสอื่น ๆ เราจะเห็นที่ทันว่ามีร่องรอยอิทธิพลในด้านความคิดความเชื่อของสังคมยุคนั้น ๆ แทรกปนอยู่เป็นจำนวนมาก นี่คืร่องรอยที่จะบอกเราว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมของยุคนั้น ๆ มีความโน้มเอียงไปในลักษณะอย่างไร ดังที่ ดร. เจตนา นาควัชระ ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าเราไม่รู้จัก วรรณคดี (วรรณกรรม) ดีแล้ว เราก็ไม่อาจที่จะรู้ลักษณะที่แท้จริงของสังคมได้ ทั้งนี้ก็เพราะวรรณคดี (วรรณกรรม) ชี้ให้เห็นถึงสังคมทั้งในส่วนกว้างและส่วนลึก วรรณคดีแสดงให้เห็นถึงชีวิตในมุมต่าง ๆ และในขณะที่เดียวกันก็สามารถที่จะสกัดเอาแก่นแท้ของสังคมนั้นออกมาให้เห็นได้” ในฐานะวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นในท่ามกลางบริบทสังคม

ลักษณะวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนวรรณกรรมในเรื่องนั้นๆ จะนำเอาเรื่องราวต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในคำสอนทางพระพุทธศาสนาแต่ขึ้นใหม่ (ยกเว้นพระไตรปิฎก) เป็นคำประพันธ์ชนิดต่างๆ เรื่องที่แต่ขึ้นใหม่มีต้นเค้าของเรื่องเดิมอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา บางครั้งผู้แต่งอาจจะเพิ่มเติมเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของสังคมที่ผู้แต่งเข้าไปปฏิสัมพันธ์อยู่ด้วยมาไว้ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในภายหลัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะอธิบายหลักการทางพระพุทธศาสนาให้คนในสังคมนั้นๆ เข้าใจได้ง่ายขึ้นเรื่องราวเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาไม่ด้านใดด้านหนึ่งตามความเหมาะสมซึ่งวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. วรรณกรรมที่นำเนื้อหาจากพระไตรปิฎกหรือจากคัมภีร์อื่นๆ โดยตรง มาแต่งหรือแปลใหม่ โดยศาสนธรรมหรือคำสอนทางพระพุทธศาสนาลงไป เช่น ไตรภูมิพระร่วง นำเนื้อหาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาจำนวน ๓๐ คัมภีร์ มหาชาติคำหลวงและกาพย์มหาชาติ นำเนื้อหาจากคัมภีร์อรรถกถาชาดก พระมาลัยคำหลวง นำเนื้อหาจากคัมภีร์มาลัยสูตรและฎีกามาลัย เป็นต้น

๒. วรรณคดีที่นำแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาแต่ง เพื่อแสดงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือบันทึกเหตุการณ์บางอย่างแทรกความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการของกวีลงไป เช่น โคลงชะลอพระพุทโธไสยาสน์ แต่งขึ้นเพราะความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะบันทึกเหตุการณ์ที่สามารถชะลอพระพุทโธไสยาสน์ได้สำเร็จและเพื่อเฉลิมพระเกียรติบุญญาภิหารสมเด็จพระเจ้าท้ายสระให้ปรากฏ

ผู้วิจัยจึงมีสมมติฐานว่า วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาไม่เคยหยุดนิ่งตายตัว หากแต่มีความเคลื่อนไหวในเชิงพลวัต (dynamic) อยู่อย่างตัวเนื่องตามการเปลี่ยนแปลงสังคมในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยต้องการสังเคราะห์ถึงวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นคัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ที่ต้องการกระตุ้นให้คนไทยรู้จักและสนใจที่จะอ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาดี ๆ เป็นประโยชน์

ของการพัฒนาทางภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากคนไทยโดยทั่วไปยังไม่สนใจในการอ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และการศึกษาด้วยตนเองถึงแม้คนที่มีโอกาสได้รับการศึกษาสูงชันระดับมหาวิทยาลัย ก็มักจะอ่านหนังสือ ตำรา เอกสารประกอบการสอนหรือคำบรรยาย ในช่วงที่กำลังศึกษาอยู่หรืออ่านหนังสือเฉพาะในสาขาวิชาที่ตนเองศึกษา ไม่ได้สนใจในการอ่านหนังสืออื่นๆ ทั้งนี้ผู้เรียนหรือผู้อ่านส่วนใหญ่ได้อ่านหนังสือชั้นดีที่ควรจัดได้ว่าเป็นแบบฉบับของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา อาจเนื่องมาจากไม่สนใจในเรื่องที่อ่าน หรือเพราะความรู้ว่าวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนามีวรรณกรรมที่คลาสสิกหรือวรรณกรรมที่ดีๆ ให้อ่านอยู่เป็นจำนวนมาก

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่านที่จะกระตุ้นให้คนไทยมองเห็นว่ามีหนังสือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ดีน่าอ่าน เกิดความสนใจที่จะอ่านหนังสือ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความรู้ สติปัญญา และยกระดับนิสัยและจิตใจ

๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๑.๒.๓ เพื่อสรุปเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่านเกิดการประมวลแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ “วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา” ทั้งในแง่ของประวัติศาสตร์ หลักธรรมคำสอน สังคม ศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทย และสิ่งที่คนไทยและคนที่ศึกษาเรื่องวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาได้คิดและเขียนไว้

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ แนวคิดเรื่องสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ที่จะกระตุ้นให้คนไทยมองเห็นว่ามีหนังสือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ดีน่าอ่าน เกิดความสนใจที่จะอ่านหนังสือ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความรู้ สติปัญญา และยกระดับนิสัยและจิตใจมีอะไรบ้าง

๑.๓.๒ ผลการวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นเช่นไร

๑.๓.๓ สรุปเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน เกิดการประมวลแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ “วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา” ทั้งในแง่ของประวัติศาสตร์ หลักธรรมคำสอน สังคม ศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทยและสิ่งที่คนไทยและคนที่ศึกษาเรื่องวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาได้คิดและเขียนไว้มีเล่มไหนบ้าง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความหมายและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เขียนขึ้นในช่วงก่อนสมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑) สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐) สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑) และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน)

๑.๔.๒ ขอบเขตแหล่งข้อมูล

หนังสือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เขียนขึ้นในช่วงก่อนสมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑) สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐) สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑) และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน)

๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย

วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา หมายถึง งานเขียนหนังสือทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา งานเขียนเหล่านี้ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา โยชนา รวมไปถึงงานเขียนเชิงวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาในรูปแบบอื่นๆ และงานวิจัยที่นักวิชาการได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอาไว้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การสังเคราะห์ หมายถึง การวิเคราะห์แยกแยะสืบค้นมาก่อน สภาวะรูปของปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆที่นำมาเป็นปัจจัยและองค์ประกอบในการสังเคราะห์นั้นอาจเป็นไปได้ทั้งแบบรูปธรรมและนามธรรม

การสังเคราะห์วรรณกรรม หมายถึง การวิเคราะห์แยกแยะสืบค้นงานเขียนหนังสือทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน หมายถึง วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่คนไทยควรอ่านจำนวน ๓๐ เล่มเพื่อเข้าใจพระพุทธศาสนาอ่าน แบ่งได้เป็น ๙ เรื่อง คือ (๑) ประวัติพระพุทธศาสนา ชินกาลมาลีปกรณ์, ตำนานมูลศาสนา, กาลานุกรม : พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก และแก่นพุทธศาสนา (๒) ประวัติของพระพุทธเจ้า ได้แก่ ปฐมสมโพธิ, พุทธประวัติจากพระโอษฐ์, และสังคีตยวงศ์ (๓) พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร ได้แก่ ปฏิจจสมุปบาทจากพระโอษฐ์, อริยสัจจากพระโอษฐ์, และอิ

ทั้ปัจจยตา (๔) หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับประชาชน, ธรรมาธิบาย : หลักธรรมในพระไตรปิฎก, และปัญญาวิวัฒน์ (๕) ตัวอย่างคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วิสุทธิมรรค, วิมุตติมรรค และมิลินทปัญหา (๖) การอ้างอิงในการศึกษาเรียนรู้ ได้แก่ พจนานุกรม ฉบับประมวลศัพท์, พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม และพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ (๗) การเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ พุทธธรรม, คู่มือมนุษย์, ธรรมบุญชีวิต และมงคลที่ปณี(๘) การกระทำของมนุษย์ที่เรียกว่ากรรม ได้แก่ กรรมที่ปณี, วิปัสสนาที่ปณี และวิมุตติรัตนมาลี และ (๙) มนุษย์จะไ

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ได้รวบรวมวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ที่จะกระตุ้นให้คนไทยมองเห็นว่ามีหนังสือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้นำจะอ่าน เกิดความสนใจที่จะอ่านหนังสือ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความรู้ สติปัญญา และยกระดับสนิยมและจิตใจ

๑.๖.๒ ได้ทราบเนื้อหาวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๑.๖.๓ ได้สรุปเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน เกิดการประมวลแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ “วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา” ทั้งในแง่ของประวัติศาสตร์ หลักธรรมคำสอน สังคม ศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทยและสิ่งทีคนไทยและคนที่ศึกษาเรื่องวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาได้คิดและเขียนไว้

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่านจึงได้กล่าวถึง การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นการวางพื้นฐานความรู้ในเรื่องของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ให้เห็นเป็นภาพโดยรวมก่อนเพื่อให้เป็นพื้นฐานของความรู้ สำหรับใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในบทต่อต่อ ๆ ไป มีรายละเอียดการศึกษาดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเรื่องการสังเคราะห์

๒.๑.๑ ความหมายของการสังเคราะห์

นางลักษณ์ วิรัชชัย^{๑๕} ได้ให้ความหมายของการสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นวิธีการศึกษา หาข้อเท็จจริงเพื่อตอบปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยการรวบรวมงานที่เกี่ยวกับปัญหานั้นหลายๆ เรื่องมา ศึกษา วิเคราะห์ และนำเสนอข้อสรุปอย่างมีระบบ ให้ได้คำตอบต่อปัญหาที่เป็นยุติธรรม ซึ่งสอดคล้อง กับอุทุมพร จามรมาน^{๑๖} ได้กล่าวถึงความหมายของการสังเคราะห์ (Synthesis) ว่าเป็นการนำ ส่วนย่อยๆ มาประกอบเข้าด้วยกันจนเกิดสิ่งใหม่โดยมาจากการประชุมระดมสมองหรือการสร้าง ทฤษฎีใหม่โดยการเชื่อมโยงกับทฤษฎีเก่า และสุวิมล ว่องวานิช^{๑๗} ได้กล่าวถึงความหมายของการ สังเคราะห์ (Synthesis) ว่าเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างข้อสรุปรวมที่มีการศึกษาภายใต้ ประเด็นเดียวกัน แต่อาจมีความแตกต่างในวิธีดำเนินการหรือแนวทางตามสภาพบริบท เพื่อให้ได้ ข้อสรุปผลที่อยู่กระจัดกระจายให้มีความชัดเจนและได้ข้อยุติ

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นสรุปความหมายของการสังเคราะห์ (Synthesis) ได้ว่า เป็น การศึกษาข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่กระจัดกระจายอยู่ตามสภาพบริบท นำมาศึกษา วิเคราะห์ และ สรุปเพื่อหาข้อยุติและความชัดเจนในการศึกษาข้อเท็จจริงต่อเรื่องนั้นๆ

^{๑๕} นางลักษณ์ วิรัชชัย, การสังเคราะห์งานวิจัย, สารานุกรมศึกษาศาสตร์ (กรกฎาคม-พฤศจิกายน ๒๕๓๐), หน้า ๑๑๖.

^{๑๖} อุทุมพร จามรมาน, การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๑.

^{๑๗} สุวิมล ว่องวานิช, เคล็ดลับการทำวิจัยในชั้นเรียน, (กรุงเทพมหานคร : อักษรไทย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๘.

๒.๑.๒ ความจำเป็นของการสังเคราะห์

เมติน (Metin)^{๑๘} ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการสังเคราะห์ว่าทำไมจึงต้องมีการสังเคราะห์ โดยมีสาเหตุมาจากเรื่องดังต่อไปนี้

๑. จำนวนของงานนั้นที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากมาย
๒. การเขียนงานไม่มีหลักเกณฑ์และบ่อยครั้งพบข้อผิดพลาด
๓. ผลงานนั้นมีความหลากหลายและหาข้อสรุปไม่ได้
๔. การศึกษาผลงานนั้นส่วนมากเป็นการศึกษาส่วนย่อยๆ

ด้วยเหตุนี้การสังเคราะห์จึงเป็นการจัดระบบผลงาน และผลที่ได้จากการสังเคราะห์ผลงานจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและวิจัยต่อไปในอนาคต

จากผลงานที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นของการสังเคราะห์ผลงานสรุปได้ว่าเนื่องจากผลงานที่มีการศึกษาในแต่ละปีเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาส่วนย่อยๆ มีข้อบกพร่องรวมถึงหาข้อสรุปไม่ได้ ดังนั้นวิธีการสังเคราะห์จึงเป็นกระบวนการที่จะช่วยจัดระบบผลงาน และผลที่ได้จากการสังเคราะห์ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและวิจัยในอนาคต

๒.๑.๓ การเตรียมการสังเคราะห์

อุทุมพร จามรมาน^{๑๙} ได้กล่าวถึงการเตรียมการสังเคราะห์ ไว้ดังนี้

๑. การระบุเรื่องที่สนใจ เมื่อระบุได้แล้วก็ค้นหาผลงานมาสังเคราะห์ โดยมีแหล่งที่มาคือห้องสมุด และรายงานสรุป เป็นต้น
๒. การคัดเลือกผลงานที่เกี่ยวข้อง ผลงานที่จะนำมาสังเคราะห์คือ ผลงานที่ระบุตัวแปรเดียว (ศึกษาเรื่องเดียวกัน)
๓. การพิจารณาคุณภาพของผลงาน คือ พิจารณาคุณภาพของผลงานจากความสอดคล้องในระหว่างเรื่องที่ศึกษา
๔. จำนวนผลงานที่มีตัวเล่มจริงอย่างน้อย ๕ เล่มขึ้นไป
๕. การเลือกวิธีวิเคราะห์ผลงาน
๖. การนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยเขียนในรูปแบบบรรยาย หรือนำเสนอด้วยสถิติ
๗. การแปลผลและอภิปรายผลตลอดจนข้อเสนอแนะ

^{๑๘} Matin A. Gulmezoglu, **Research Synthesis**, [online] Available : http://www.gfmer.ch/endo/course2003/PDF/PGC._Research_Synthesis_2003pdf Retrieved September 2, 2003.

^{๑๙} อุทุมพร จามรมาน, **การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๖-๗.

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การเตรียมการสังเคราะห์ผลงงานมี ๗ ขั้นตอนโดยเริ่มจากการระบุเรื่องที่น่าสนใจศึกษา แล้วมาคัดเลือกผลงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาคุณภาพผลงานงาน จากนั้นไปดูผลงานเล่มจริงมีจำนวนเท่าไร หลังจากนั้นก็รวบรวมข้อมูลผลงานและก็เป็นขั้นตอนการเลือกวิธีการวิเคราะห์ว่าจะใช้วิธีการใด จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แปลผลและอภิปรายผลที่ได้ศึกษา

๒.๑.๔ ขั้นตอนการสังเคราะห์

นงลักษณ์ วิรัชชัย^{๒๐} ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการสังเคราะห์ผลงานทั่วไปประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดหัวข้อปัญหา

ขั้นตอนที่ ๒ การวิเคราะห์ปัญหา

ขั้นตอนที่ ๓ การเสาะค้น คัดเลือกและรวบรวมผลงาน

ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์ผลงาน

ขั้นตอนที่ ๕ การเสนอรายงานการสังเคราะห์ผลงาน

ซึ่งสอดคล้องกับโคเปอร์^{๒๑} (Cooper) ที่ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการสังเคราะห์ ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การรวบรวมเป็นปัญหาอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ ๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลหรือการตรวจสอบแหล่งข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์ และแปลผล

ขั้นตอนที่ ๕ การนำเสนอผลการสังเคราะห์

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นสรุปได้ว่าขั้นตอนของการสังเคราะห์ผลงานสรุปได้ว่ามี ๕ ขั้นตอน คือ การกำหนดปัญหาแล้วนิยามปัญหาที่ต้องการศึกษาให้ชัดเจน รวมถึงต้องรวบรวมผลงานที่ต้องการศึกษาโดยคัดเลือกผลงานที่มีคุณภาพดีแล้วนำมากรอกลงในแบบฟอร์มที่จัดทำขึ้นมา หลังจากนั้นก็นำข้อมูลรวบรวมไว้แล้วไปวิเคราะห์ผล และนำเสนอเป็นรายงานการสังเคราะห์ผลงานต่อไป

^{๒๐} นงลักษณ์ วิรัชชัย, การสังเคราะห์งานวิจัย, สารานุกรมศึกษาศาสตร์ (กรกฎาคม-พฤศจิกายน ๒๕๓๐), หน้า ๑๑๖.

^{๒๑} Cooper, Harris, *Synthesizing research: A guide for literature reviews*, (London: Sage Publication, 1998), P 5.

๒.๑.๕ ประเภทและวิธีการของการสังเคราะห์

อุทุมพร จามรมาน^{๒๒} ได้จำแนกประเภทของการสังเคราะห์ออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. การสังเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Synthesis) เป็นการวิเคราะห์ด้วยตัวเลขหรือค่าสถิติ ที่ปรากฏในผลงานวิจัยหรือผลงานอื่นเพื่อหาข้อสรุปหรือข้อยุติของการหาคำตอบ เป็นการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์หรือเป็นการวิจัยผลงานวิจัย (Analysis of Analysis) โดยมีวิธีการสังเคราะห์เชิงปริมาณ ๑๑ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดปัญหาที่ต้องการสังเคราะห์

ขั้นตอนที่ ๒ การสำรวจผลงานว่ามีจำนวนมากพอหรือไม่

ขั้นตอนที่ ๓ การอ่านผลงานที่สำรวจมา

ขั้นตอนที่ ๔ การตรวจสอบคุณภาพของผลงาน

ขั้นตอนที่ ๕ พิจารณารายละเอียดของผลงานว่ามีค่าสถิติเพื่อการสังเคราะห์เชิงปริมาณหรือไม่โดยกรอกแบบฟอร์มลงในแบบบันทึก

ขั้นตอนที่ ๖ รวบรวมผลงานที่สามารถสังเคราะห์เชิงปริมาณได้ว่ามีหมดกี่เล่มระบุตัวแปรที่ศึกษา พร้อมทั้งค่าสถิติลงในแบบบันทึก

ขั้นตอนที่ ๗ เลือกเทคนิคที่ทำให้ค่าสถิติปราศจากความคลาดเคลื่อนจากการวัด และการสุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ ๘ เลือกเทคนิควิเคราะห์เชิงปริมาณที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ ๙ สังเคราะห์ผลงานเชิงปริมาณที่ละค่า ที่ละเรื่อง

ขั้นตอนที่ ๑๐ สรุปผลการวิเคราะห์ในตาราง

ขั้นตอนที่ ๑๑ เขียนรายงานผลการสังเคราะห์

๒. การสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) เชิงบอกลักษณะหรือเชิงบรรยายหรือเชิงเนื้อหาเป็นการรวบรวมเรื่องราวและประเด็นหลักต่างๆ ที่ได้จากการอ่านรายงานผลงานแล้วบรรยายสรุปให้เห็นความสัมพันธ์และความขัดแย้งระหว่างผลงานเหล่านั้น โดยมีวิธีการสังเคราะห์เชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาว่ามี ๒ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การแปลภาษาเป็นข้อมูล โดยกระทำได้ก็ต่อเมื่อผู้วิเคราะห์จับประเด็นที่ซ่อนอยู่ในเนื้อหาสาระได้อย่างชัดเจนเสียก่อน แล้วแยกเนื้อหาสาระออกเป็นส่วนย่อยๆ การแยกเนื้อหาสาระออกเป็นส่วนย่อยๆ มีหลายแบบ เช่น แยกเป็นกลุ่มตามเนื้อหาหรือตัวแปร แยกเป็นสายที่เกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เป็นต้น

^{๒๒} อุทุมพร จามรมาน, การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๓๖-๔๑.

ขั้นตอนที่ ๒ การแลกเปลี่ยนข้อมูลออกเป็นตัวเลข โดยหลังจากที่วิเคราะห์เนื้อหา ออกเป็นส่วนย่อยแล้วการแปลงข้อมูลจากส่วนย่อยเป็นตัวเลขสามารถทำได้ ๒ แบบคือ การแปลงเป็นจำนวน (หรือความถี่) และการแปลงเป็นค่าหรือคะแนน

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นสรุปได้ว่าประเภทและวิธีการของสังเคราะห์มี ๒ ประเภท คือ การสังเคราะห์เชิงปริมาณและการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการสังเคราะห์เชิงปริมาณใช้กระบวนการทางสถิติเข้ามาช่วยสังเคราะห์ และการสังเคราะห์เชิงคุณภาพเป็นการรวบรวมผลงาน และสรุปข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา

๒.๒ แนวคิดเรื่องวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

๒.๒.๑ ความหมายของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

คำว่า งานวรรณกรรม มีความหมายค่อนข้างกว้างและครอบคลุมไปถึงงานเขียนทุกชนิด พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของ วรรณกรรมไว้ว่า "งานหนังสือ งานประพันธ์ บทประพันธ์ทุกชนิดทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง เช่น วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมของเสถียร โกเศศ วรรณกรรมฝรั่งเศส วรรณกรรมประเภทสื่อสารมวลชน งานนิพนธ์ที่ ทำขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ และ หมายรวมถึงความรวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย^{๒๓} ซึ่งในเรื่องนี้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังที่ พระศรีวิสุทธิคุณ (สฤชดี ประชาตุ) ได้ให้ทรรศนะว่า คำว่า วรรณกรรม เป็นคำที่มีความหมายค่อนข้าง กว้างโดยจะหมายถึง งานเขียนหรือข้อเขียนทุกประเภทไม่จำเพาะว่างานนั้นจะมีวรรณสถานเนื้อหา เหมือนกับวรรณคดีหรือไม่ก็ตาม^{๒๔} จากข้อมูลที่สืบค้นมาได้นี้แสดงให้เห็นว่า งานเขียนทุกชนิดถือว่าเป็นวรรณกรรมได้ทั้งสิ้น แต่ถ้างานเขียนประเภทใดจัดเป็นประเภทงานเขียน ชั้นดีหรือดีเยี่ยม เรา อาจจะเรียกงานเขียนประเภทนั้นว่า "วรรณคดี" งานเขียนหนังสือทุกชนิดจัดเป็นวรรณกรรมได้ทั้งสิ้น เกี่ยวกับความหมายของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา นี้ จึงน่าจะเป็นงานเขียนหนังสือทุกชนิดที่ เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา งานเขียนเหล่านี้ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา รวมไปถึงงานเขียนและงานวิจัยที่นักวิชาการได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอาไว้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถ้า

^{๒๓} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นาน มีบุ๊ค พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๔๔-๑๐๕๔.

^{๒๔} พระศรีวิสุทธิคุณ (สฤชดี ประชาตุ), การศึกษาวิเคราะห์หลักการและเหตุผลของการสร้างสรรค์ วรรณกรรม ทางพระพุทธศาสนาในสมัยสุโขทัย, สารนิพนธ์ดุสิตบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๓๖.

จัดแบ่งตามลักษณะของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาตามพัฒนาการของคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน แบ่งได้ดังนี้^{๒๕}

๑) วรรณกรรมที่อยู่ในชั้นบาลี ได้แก่ พระไตรปิฎก ทั้งที่เป็นภาษาบาลีและที่แปลเป็นภาษาอื่นๆ เรียบร้อยแล้ว งานเขียนประเภทนี้ต้องรักษาหลักคำสอนที่เป็นพุทธพจน์แบบดั้งเดิมเอาไว้ไม่ให้ ผิดพลาด หรือคลาดเคลื่อนออกไปจากหลักการ ดั้งเดิมของพระพุทธศาสนาและยังใช้เป็นหลักฐานในการอ้างอิงสำหรับงานเขียนรูปแบบอื่น ที่เขียนเกี่ยวกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาให้มีความน่าเชื่อถือได้อีกทางหนึ่งด้วย

๒) วรรณกรรมที่จัดอยู่ในชั้นอรรถกถา ได้แก่ คัมภีร์ที่ใช้อธิบายขยายความที่ปรากฏในชั้นบาลีนั้นให้มีความชัดเจนขึ้นอีกระดับหนึ่ง

๓) วรรณกรรมที่จัดอยู่ในชั้นฎีกา ได้แก่ คัมภีร์ประเภทอธิบายขยายความคัมภีร์อรรถกถาเช่น ฎีกาพาหุ เป็นต้น

๔) วรรณกรรมที่จัดอยู่ในชั้นโยชนา ได้แก่ คัมภีร์ประเภทที่บอกสัมพันธศัพท์บาลีว่า ศัพท์ไหนเข้ากับศัพท์ไหนในต้นฉบับนั้น ๆ เช่น คัมภีร์โยชนาฎีกาสังคหะ เป็นต้น

๕) วรรณกรรมที่เป็นงานเขียนในลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่จัดเข้าในลักษณะ ที่ ๑-๔ นั้น เช่น วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นงานเขียนเชิงวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ งานวิจัยทางด้านพระพุทธศาสนา และ รวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่บรรจุข้อมูลที่เป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาด้วย เป็นต้น

สรุปได้ว่า วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา หมายถึง งานเขียนหนังสือทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา งานเขียนเหล่านี้ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา โยชนา รวมไปถึงงานเขียนเชิงวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาในรูปแบบอื่นๆและงานวิจัยที่นักวิชาการได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอาไว้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๒.๒.๒ จุดมุ่งหมายของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายที่จะสอนให้มนุษย์ให้มีความรู้เกี่ยวกับการละเว้นความชั่ว ทำความดี และการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายและหลักการของพระพุทธศาสนา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายผู้เขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาจึงใช้เทคนิคการเขียนหลายรูปแบบ บางเรื่องก็เขียนเป็นแบบความเรียงที่เรียกว่าร้อยแก้ว บางเรื่องก็เขียนเป็นประเภทคำประพันธ์ที่เรียกว่าร้อยกรอง พระราชปรีดิเมธี (สฤษดิ์ สิริโธ) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาว่า วรรณกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยมากจะมุ่งสอนใจของบุคคลให้รู้ดี รู้ชั่ว

^{๒๕} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๙.

กลุ่มเกลาจิตใจให้ประณีตงดงามขึ้น เว้นจากสิ่งที่ชั่ว ให้ประพุดในสิ่งที่ดีงาม จึงได้เรียกกันว่า วรรณกรรมคำเทศน์ ได้แก่ ไตรภูมิพระร่วง มหาชาติคำหลวง พระมาลัยคำหลวง เป็นต้น ส่วน วรรณกรรมที่มีเนื้อหาในด้านให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิต จึงได้เรียกกันว่า วรรณกรรมคำสอน ได้แก่ สุภาสิตพระร่วง เพลงยาวถวายโอวาท สุภาสิตสอนหญิง กฤษณาสอนน้อง โลกนิติ คำโคลง เป็นต้น ทั้งสองอย่างมีจะแตกต่างกัน คือ วรรณกรรมคำเทศน์จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรม วรรณกรรมคำสอนจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับคำแนะนำสั่งสอนที่บุคคลนำไปปฏิบัติ ทั้งสองอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อ^{๒๖}

๑) มุ่งแสดงหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ เพื่อแสดงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ แทนการเทศน์ หรือ การสอน จากตัวบุคคลโดยตรง ดังนั้น วรรณกรรมจึงเป็นสื่อที่บันทึกหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาจากผู้นำเสนอไปยังผู้ศึกษา ได้ง่ายและสะดวก เมื่อใดที่ผู้ศึกษาต้องการศึกษาสามารถทำการศึกษาได้ทันที เช่น วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง พระมวงควิเสสภก ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส แก่นพุทธศาสน์ ของพุทธทาสภิกขุ กรรมที่ปณี ของพระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร) พุทธธรรม ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พุทธวิทยา ของ พร รัตน์สุวรรณ เป็นต้น

๒) มุ่งเน้นคุณค่าหลักพุทธธรรมและความสูงส่งของพระพุทธศาสนา คือให้ตระหนักถึงคุณค่า ของพุทธธรรมและความสูงส่งของพระพุทธศาสนา เพื่อโน้มน้าวจิตใจให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นตั้งวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาบางเรื่องมีการแทรกปาฏิหาริย์ให้ปรากฏหลายตอน เช่น วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง พระมาลัยคำหลวงทรงพระนิพนธ์โดย เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ ปฐมสมโพธิภิกขา พระราชชินพนธ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานชิต ชินนร เป็นต้น

๓) มุ่งแสดงให้เห็นความดีงามของการบำเพ็ญบารมี คือ พระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่างของมนุษย์ผู้บำเพ็ญบารมี เป็นผู้ฝึกฝนพัฒนาตนด้วยการทำความดีอย่างยิ่งยวดมาเป็นเวลานาน ความดีงามของการบำเพ็ญบารมีนี้เองได้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้พระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นองค์ศาสดาของพระพุทธศาสนาที่ชาวพุทธนับถืออยู่ในปัจจุบัน ตามที่ชนะของพระพุทธศาสนานั้นถือว่าบุคคลจากคนมีสติและความสามารถที่จะบรรลุธรรมได้หากได้รับการฝึกฝนตนเองให้ถูกต้อง ผู้ที่บำเพ็ญบารมีครบบริบูรณ์สามารถที่จะบรรลุพระโพธิญาณได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์ต่อไปในอนาคต ดังนั้นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาบางเรื่องจึงมุ่งแสดงให้เห็นความดีงามของ การบำเพ็ญบารมีเพื่อให้ผู้ศึกษาเกิดความภูมิใจและเลื่อมใสในองค์พระศาสดา

^{๒๖} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๐-๒๒.

สัมมาสัมพุทธเจ้ามากยิ่งขึ้น เช่น วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง พระมหาชนก พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลที่ ๙ ของไทย เป็นต้น

๔) มุ่งให้ศึกษาหลักคำสอนโดยผ่านวรรณกรรม คือ มุ่งให้ผู้ศึกษาวรรณกรรม ทางพระพุทธศาสนาได้ศึกษาหลักคำสอนที่มีอยู่ในวรรณกรรม ซึ่งทำให้สามารถสื่อหลักคำสอนโดยผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาให้ผู้ศึกษาเข้าใจได้หลากหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบการเทศน์ รูปแบบการสอน เป็นต้น รูปแบบการสอนโดยผ่านวรรณกรรมดังกล่าวอาจจะนำเสนอผ่านในเนื้อหาของวรรณกรรมโดยตรง หรือผ่านทางตัวละครที่มีอยู่ในวรรณกรรมของเรื่องนั้น ๆ ก็ได้ เช่น วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง มังคลัตถทีปนี ของพระสิริมังคลาจารย์ เป็นต้น

๕) มุ่งให้เข้าใจโลกตามความเป็นจริง คือ สรรพสิ่งล้วนไม่เที่ยงแท้ ไม่สามารถคงอยู่ในสภาพเดิมได้ตลอดไป สรรพสิ่งหาแก่นสารที่แท้จริงไม่ได้ จะต้องแตกดับไปในที่สุด ให้มองเห็นว่าการดำรงตนอยู่ในทำนองคลองธรรม จะมีผลคือทำให้ตนเองได้รับความสุข สงบเย็นในชีวิต ไม่ต้องไปเกิดในนรก ไม่ต้องเดือดร้อนทรมานทรมายต่อไป เช่น วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง เตภูมิกถาของพญาลิไท เป็นต้น

๖) มุ่งแสดงประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา คือ มุ่งที่จะแสดงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาและประวัติของพุทธศาสนสถาน เช่น วรรณกรรมปฐมไฉนวัตคำฉันท์ ของพระมหานาค วัดท่าทราย ลังคีตยวงศ์ ของสมเด็จพระวันรัต (แก้ว) วัดพระเชตุพน พุทธประวัติ ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส พุทธประวัติจากพระโอษฐ์ ของพุทธทาสภิกขุ บทบาทของ พระบรมครู ของปิ่น มุกกันต์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะสอนมนุษย์ให้รู้เกี่ยวกับเรื่องของบาปบุญ คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ มุ่งสอนให้มนุษย์รู้จักละชั่ว ทำดี และทำจิตใจให้สะอาด ซึ่งเป็นหลักคำสอนหรือหลักการทางพระพุทธศาสนา

๒.๒.๓ ลักษณะวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

ลักษณะวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนวรรณกรรมในเรื่องนั้นๆ จะนำเอาเรื่องราวต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในคำสอนทางพระพุทธศาสนาแต่ดั้งเดิม (ยกเว้นพระไตรปิฎก) เป็นคำประพันธ์ชนิดต่างๆ เรื่องที่แต่งขึ้นใหม่มีต้นเค้าของเรื่องเดิมอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา บางครั้งผู้แต่งอาจจะเพิ่มเติมเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของสังคมที่ผู้แต่งเข้าไปปฏิสัมพันธ์อยู่ด้วยมาไว้ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในภายหลัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะอธิบายหลักการทางพระพุทธศาสนาให้คนในสังคมนั้นๆ เข้าใจได้ง่ายขึ้นเรื่องราวเหล่านี้จะมี

ความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาไม่ด้านใดด้านหนึ่งตามความเหมาะสมซึ่งวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ^{๒๗}

๑. วรรณกรรมที่นำเนื้อหามาจากพระไตรปิฎกหรือจากคัมภีร์อื่นๆโดยตรง มาแต่งหรือแปลใหม่ โดยศาสนธรรมหรือคำสอนทางพระพุทธศาสนาลงไป เช่น ไตรภูมิพระร่วง นำเนื้อหาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาจำนวน ๓๐ คัมภีร์ มหาชาติคำหลวงและกาพย์มหาชาติ นำเนื้อหาจากคัมภีร์อรรถกถาชาดก พระมาลัยคำหลวง นำเนื้อหาจากคัมภีร์มาลัยสูตรและฎีกามาลัย เป็นต้น

๒. วรรณคดีที่นำแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาแต่ง เพื่อแสดงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือบันทึกเหตุการณ์บางอย่างแทรกความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการของกวีลงไป เช่น โคลงชะลอพระพุทธไสยาสน์ แต่งขึ้นเพราะความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อที่บันทึกเหตุการณ์ที่สามารถชะลอพระพุทธไสยาสน์ได้สำเร็จและเพื่อเฉลิมพระเกียรติบุญญาภิหารสมเด็จพระเจ้าท้ายสระให้ปรากฏ

๒.๒.๔ ประเภทของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

การแบ่งประเภทของวรรณกรรมทั่วไป สามารถแบ่งได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับว่าจะอาศัยหลักเกณฑ์ใดมาใช้ในการแบ่ง เช่น ๑) แบ่งตามลักษณะการประพันธ์ ๒) แบ่งตามลักษณะเนื้อเรื่อง ๓) แบ่งตามลักษณะการถ่ายทอด ๔) แบ่งตามต้นกำเนิดของวรรณกรรม ๕) แบ่งตามรูปแบบวัสดุและสื่อที่นำเสนอ แต่ในการแบ่งประเภทของงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา นั้น สามารถนำเอาเกณฑ์เหล่านี้ มาใช้ในการแบ่งได้เช่นเดียวกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้^{๒๘}

๒.๒.๔.๑ แบ่งตามลักษณะการประพันธ์

การแบ่งตามลักษณะการประพันธ์มี ๒ ประเภท คือ

๑) วรรณกรรมร้อยแก้ว คือ วรรณกรรมที่เขียนเป็นความเรียงทั่วไปใช้ถ้อยคำสละสลวย เหมาะจะด้วยเสียงและความหมายไม่กำหนดบังคับคำหรือฉันทลักษณ์วรรณกรรมร้อยแก้วนี้ยังแบ่งย่อยออกได้อีก ๒ ประเภท ได้แก่

(๑) บันเทิงคดี (Fiction) คือ วรรณกรรมที่แต่งขึ้นโดยมุ่งความบันเทิงแก่ผู้อ่าน เป็นประการสำคัญ ส่วนเรื่องการให้ข้อคิด ความเชื่อ หรือคติสอนใจแก่ผู้อ่านนั้น เป็นวัตถุประสงค์รอง วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่จัดอยู่ในประเภทบันเทิงคดี เช่น นวนิยาย (Novel) เรื่องสั้น (Short Story) และบทละคร (Drama) เช่น ลีลาวดี ของธรรมโฆษะ และ กามนิทวาสิภูรี แปลโดย เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป เป็นต้น

^{๒๗} พระราชปริยัติ (สฤชต์ สิริธโร), งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, หน้า ๗-๘.

^{๒๘} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๓-๒๖.

(๒) สารคดี (Non-Fiction) คือ วรรณกรรมที่ส่วน ใหญ่เขียนเรียบเรียงขึ้นจาก ความจริง มุ่งที่จะให้ความรู้ ความคิด ที่เป็นคุณประโยชน์เป็นหลักสำคัญ อาจจะเขียนในเชิงอธิบาย เชิงวิจารณ์ หรือ เชิงพรรณนาสั่งสอนโดยอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีระบบ เพื่อมุ่งที่จะถ่ายทอด ความรู้ ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นให้แก่ผู้อ่าน และก่อให้เกิดคุณค่าทางปัญญา แก่ผู้อ่านเป็น สำคัญ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่จัดอยู่ในประเภทสารคดี มีดังนี้ คือ ประเภทความเรียง (Essay) เช่น จาริกบุญจาริกธรรม ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) เป็นต้น ประเภท บทความ (Article) เช่น พระพุทธศาสนากับการฟื้นตัวจากวิกฤตการณ์โลก ซึ่งได้รวมบทความประชุมวิชาการ ทางพระพุทธศาสนานานาชาติ ครั้งที่ ๗ เนื่องในวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก เป็นต้น ประเภทสารคดีท่องเที่ยว (Travelogue) เช่น สารคดีตามรอยพระพุทธเจ้า ของพานอรามา เป็นต้น และ ประเภทจดหมายเหตุ (Archive) เช่น กาลานุกรม พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก ของพระ พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) เป็นต้น

๒) วรรณกรรมร้อยกรอง คือ วรรณกรรมที่เขียนเรียบเรียงถ้อยคำให้เป็นระเบียบตาม บัญญัติแห่งฉันทลักษณ์ต่าง ๆ มีการบังคับฉันทะ บังคับคำ และแบบแผนการสัมผัสต่าง ๆ งานเขียน ประเภทนี้บางครั้งเรียกว่า กวีนิพนธ์ หรือ คำประพันธ์ เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย ลิลิต เป็นต้น วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาประเภทร้อยกรองนี้ยังสามารถแบ่งย่อยออกได้อีก ๓ ประเภท ได้ แก่

(๑) วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาประเภทบรรยาย (Narrative) คือ วรรณกรรมร้อยกรองที่มี โครงเรื่อง ตัวละคร และเหตุการณ์ต่าง ๆ ผูกเป็นเรื่องราวต่อเนื่องกันไป เช่น กาพย์มหาชาติของพระเจ้าทรงธรรม เป็นต้น

(๒) วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาประเภทพรรณนา หรือ รำพึงรำพัน (Descriptive or Lyrical) บทร้อยกรองประเภทนี้ผู้แต่งมุ่งแสดงอารมณ์ส่วนตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่มี โครงเรื่อง เช่น โคลงนิราศหรือภูษัย เป็นต้น

(๓) วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาประเภทบทละคร (Dramatic) เป็น บท ร้อยกรองสำหรับการอ่านและใช้เป็นบทสำหรับการแสดงด้วย เช่น บทพากย์โขน บทละครร้อง บท ละครรำ เป็นต้น

๒.๒.๔.๒ แบ่งตามลักษณะเนื้อเรื่อง

การแบ่งตามลักษณะเนื้อเรื่อง มี ๒ ประเภท คือ

๑) วรรณกรรมบริสุทธิ์ (Pure Literature) หมายถึง วรรณกรรมที่แต่งขึ้นจาก อารมณ์ สะเทือนใจต่าง ๆ ไม่มีจุดมุ่งหมายที่จะให้วรรณกรรมนั้น ทรงคุณค่าในทางใดเป็นพิเศษ แต่ วรรณกรรม นั้นอาจจะล้ำค่าในสายตาของนักอ่านรุ่นหลัง ๆ ก็เป็นได้ แต่มิได้เป็นเจตจำนงที่แท้จริง ของผู้แต่ง เพียงแต่จะแต่งขึ้นตามความปรารถนาในอารมณ์ของตนเองเป็นสำคัญ

๒) วรรณกรรมประยุกต์ (Applied Literature) หมายถึง วรรณกรรมที่แต่งขึ้นโดยมีเจตจำนงที่สนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจเกิดความบันเทิงใจที่จะสืบทอดเรื่องราวความชื่นชมในวีรกรรมของ ผู้ใดผู้หนึ่งนั่นหมายถึงว่า มีเจตนาจะเขียนเรื่องราวขึ้นเพื่อประโยชน์อย่างหนึ่งหรือมีจุดมุ่งหมายในการเขียนชัดเจน มิใช่เพื่อสนองอารมณ์อย่างเดียว เช่น วรรณกรรมประวัติศาสตร์ วรรณกรรมการละคร และ อาจหมายรวมถึงพงศาวดารต่าง ๆ ด้วย เป็นต้น

๒.๒.๔.๓ แบ่งตามลักษณะการถ่ายทอด

การแบ่งตามลักษณะการถ่ายทอด มี ๒ ประเภท คือ

๑) วรรณกรรมมุขปาฐะ หมายถึง วรรณกรรมที่ถ่ายทอดโดยการบอกเล่า และการขับร้อง แบบปากต่อปาก วรรณกรรมมุขปาฐะมีปรากฏมานาน และมีอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ ไทย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากว่าวรรณกรรมประเภทนี้เป็นภาษาของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีภาษากี้อยู่ก็มีโอกาสถ่ายทอดจินตนาการและอารมณ์โดยการใช้ภาษามากขึ้น ประกอบกับภาษาพูดสามารถทำความเข้าใจ ได้ง่ายและเร็วกว่าภาษาเขียน ดังนั้น วรรณกรรมมุขปาฐะจึงมีมาก และมีมานานกว่า วรรณกรรมประเภทอื่น เช่น กลอนเทศน์แหล่ของพระสงฆ์ กลอนลาของนักแสดงหมอลำ คำผญาของ คนไทยใน ภาคอีสาน บทสวดในคาถาอาคมต่าง ๆ เป็นต้น

๒) วรรณกรรมลายลักษณ์ หมายถึง วรรณกรรมที่ถ่ายทอดโดยการเขียน การจาร หรือการจารึก ไม่ว่าจะเป็นการกระทำลงบนวัสดุใด ๆ เช่น กระดาษ เยื่อไม้ ใบไม้ แผ่นดินเผา หรือ สิล่า วรรณกรรมลายลักษณ์หรือตัวอักษร บันทึกความในใจของตนเองเพื่อถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้รับรู้ และเนื่องจากตัวอักษร เป็นเครื่องมือบันทึกที่สื่อสารกันได้กว้างไกล และยั่งยืน มนุษย์จึงสร้าง วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ประเภทนี้เป็นจำนวนมากในทุกภาคของประเทศไทย

๒.๒.๔.๔ แบ่งตามต้นกำเนิดของวรรณกรรม

การแบ่งตามต้นกำเนิดของวรรณกรรม มี ๒ ประเภท คือ

๑) วรรณกรรมปฐมภูมิ (Primary Source) เป็นวรรณกรรมที่เกิดจากความคิด ความริเริ่ม การค้นพบจากประสบการณ์ของผู้เขียนเองแล้วนำไปเผยแพร่แก่สาธารณชน เช่น เอกสารจดหมายเหตุ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และเอกสารส่วนบุคคล เป็นต้น

๒) วรรณกรรมทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นวรรณกรรมที่เกิดจากการรวบรวม วิเคราะห์เลือกสรร ประมวล และเรียบเรียงข้อมูลมาจากวรรณกรรมปฐมภูมิ เช่น หนังสือ ตำราต่าง ๆ หนังสือพจนานุกรม และหนังสือสารานุกรม เป็นต้น

๒.๒.๔.๕ การแบ่งตามรูปแบบวัสดุและสื่อที่นำเสนอ

การแบ่งตามรูปแบบวัสดุและสื่อที่นำเสนอ มี ๒ ประเภท คือ

๑) วรรณกรรมในรูปของวัสดุสิ่งพิมพ์ (Printed Materials) หมายถึง วรรณกรรมที่ถ่ายทอดงานเขียนที่เป็นตัวอักษรและใช้กระดาษเป็นหลัก ซึ่งในปัจจุบันวรรณกรรมทาง

พระพุทธศาสนา ในรูปของวัสดุสิ่งพิมพ์มีอยู่หลายรูปแบบ เช่น หนังสือ พจนานุกรม รายงานการวิจัย วารสาร เป็นต้น

๒) วรรณกรรมในรูปของวัสดุไม่ตีพิมพ์ (Non-Printed Materials) หมายถึง วรรณกรรม ที่ถ่ายทอดงานลงในวัสดุไม่ตีพิมพ์ หรือโสตทัศนวัสดุ เช่น บทเพลงที่บันทึกลงในแผ่นเสียง แอบบันทึกเสียง หรือ วัสดุที่ใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

๒.๒.๕ สรุปรวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

งานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา หมายถึงงานเขียนหนังสือทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา งานเขียนเหล่านี้ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา โยชนา รวมไปถึงงานเขียนทางด้านพระพุทธศาสนาในรูปแบบอื่น ๆ งานวิจัยที่นักวิชาการได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอาไว้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และหมายรวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่บรรจุข้อมูลที่เป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ด้วยจุดมุ่งหมายของงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ส่วนมากเน้นเพื่อที่จะสอนมนุษย์ให้รู้เกี่ยวกับ เรื่องของบาปบุญ คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ มุ่งสอนให้มนุษย์รู้จักการละเว้นความชั่ว สอนให้ทำความดี และการทำจิตให้สะอาด ลักษณะของงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา แบ่งได้สองลักษณะ คือ

๑) วรรณกรรมที่นำเนื้อหามาจากพระไตรปิฎก หรือจากคัมภีร์อื่น ๆ โดยตรง แล้วนำมาแต่งหรือ แปลใหม่ โดยแทรกหลักธรรมหรือคำสอนทางพระพุทธศาสนาลงไป

๒) วรรณกรรม ที่นำแนวคิด ทางพระพุทธศาสนา มาแต่งเพื่อแสดงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือบันทึกเหตุการณ์ บางอย่างแล้วแทรกความรู้สึกรักใคร่ และจินตนาการของกวีลงไป

ประเภทของงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ แบ่งตามลักษณะการประพันธ์ แบ่งตามลักษณะเนื้อเรื่อง แบ่งตามลักษณะการถ่ายทอด แบ่งตามต้นกำเนิดของวรรณกรรม แบ่งตามรูปแบบวัสดุและสื่อที่นำเสนอ งานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญได้แก่ เถภูมิกถา มังคลัตถทีปนี กายยมหาชาติ สังคีตยวงศ์ พระมงคลวิเสสภคา แก่นพุทธศาสน์ พุทธวิทยา พุทธธรรม และกรรมที่ปณี วิมุติธรรมค มหาวงศ์ เป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้แบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตของของคนตามหลักของพระพุทธศาสนา เป็นต้น

๒.๒.๖ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยสมัยต่างๆ ดังนี้

๑. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)

ประมาณ พ.ศ. ๑๘๐๐ พ่อขุนบางกลางหาว ได้ประกาศอิสรภาพไม่ขึ้นอำนาจของขอม แล้วตั้งกรุงสุโขทัยขึ้นเป็นราชธานี สถาปนาพระองค์ขึ้นเป็นปฐมกษัตริย์ทรงพระนามว่าขุนศรีอินทราทิตย์ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของอาณาจักรสุโขทัยได้จากหลักศิลาจารึก สมัยสุโขทัย

โดยเฉพาะศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มากกว่าหลักฐานทางด้านอื่น ๆ กล่าวคือ กรุงสุโขทัย เป็นเมืองหลวงของอาณาจักรสุโขทัย ประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๘ และรุ่งเรืองมากในสมัย พ่อขุนรามคำแหง ซึ่งขึ้นครองราชย์ต่อจากพ่อขุนบานเมืองพระเชษฐา ประมาณปี พ.ศ. ๑๘๒๒ เหตุการณ์ที่สำคัญคือการประดิษฐ์อักษรไทย พ.ศ. ๑๘๒๖ เหตุการณ์อื่น ๆ ได้แก่ พ.ศ. ๑๘๒๗ สร้างเจดีย์กลางเมืองศรีสัชชนาลัย ที่ใช้เวลาสร้างถึง ๖ ปี และการสร้างพระแท่นมณีคศิลาบาตร ในเมืองสุโขทัย

สภาพทางพระพุทธศาสนา อาณาจักรสุโขทัยตั้งแต่ยุคแรกเป็นต้นมา มีการผสมผสานความเชื่อ หลายอย่าง เช่น คติการนับถือผี หลักธรรมในพระพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นต้น คติการนับถือผี มีหลักฐานระบุอย่างชัดเจน ดังปรากฏหลักฐานในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้านที่ ๓ ว่า

“...เบื้องหัวนอนเมืองสุโขทัยนี้มีภูเขาวัดอยู่ .. มีพระชะพงผี เทพยาคา ในเขื่อนั้น เป็นใหญ่กว่าๆ ทุกผีในเมืองนี้ ชุนผู้ใดถือเมืองสุโขทัยนี้แล้ว ไหว้ดีพลีถูก เมืองนี้เที่ยว เมืองนี้ดี ผีไหว้ดี พลีถูก ผีในเขื่อนนั้นคุ้มบ่เกรง เมืองนี้หาย...”^{๒๙}

ส่วนพระพุทธศาสนา ผลจากการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาเถรวาท ได้เผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทยตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๓ เป็นต้นมา ได้แผ่ขยาย ประดิษฐานมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองสืบมาจนปรากฏในวรรณคดีไทยสมัยสุโขทัย จากกรณีศึกษาศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง และสุภาษิตพระร่วงแสดงให้เห็นชัดว่า พระพุทธศาสนาในสมัยสุโขทัยเจริญรุ่งเรืองมาก พระสงฆ์มีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎก และมีข้อวัตรปฏิบัติเป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใสพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ในสมัยกรุงสุโขทัย ทั้งที่ปรากฏพระนามและปรากฏบทบาทในศิลาจารึกล้วนมีเรื่องราวระบุนความเคร่งครัดศรัทธาของพระมหากษัตริย์และทรงอยู่ในฐานะเป็นผู้ทรงอุปถัมภ์กิจการในพระพุทธศาสนาอย่างหนักแน่น ทรงปกครองบ้านเมืองโดยธรรม และทรงเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ประชาชน ทั้งยังได้ระบุนความเป็นปึกแผ่นของกิจการคณะสงฆ์ในสมัยสุโขทัยไว้ว่า กิจการคณะสงฆ์ วัฒนาอาราม และถาวรวัตถุในพระพุทธศาสนา มีความเจริญรุ่งเรืองมาก ก็เพราะได้รับการอุปถัมภ์อย่างจริงจังจากพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์

ส่วนชาวสุโขทัยก็เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีความเลื่อมใส ศรัทธาและปฏิบัติตามคำสอนของ พระพุทธศาสนา เช่น มีการทำบุญให้ทาน รักษาศีล ฟังธรรม เป็นนิจ ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา จะสมาทานรักษาศีลกันทุกคนและยังสามารถประยุกต์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้สอดคล้อง เข้ากบวิถีชีวิตประจำวันได้อย่างดียิ่ง ดังข้อความตอนหนึ่ง ปรากฏในศิลาจารึก หลักที่ ๑ ว่า

^{๒๙} พ่อขุนรามคำแหง, จารึกสมัยสุโขทัย, (กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๒๖), หน้า ๑๖.

"...คนในเมืองสุโขทัยมักทานมักทรงศีล มักโอยทาน พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้าท่วยบัวท่วยนาง ลูกเจ้าลูกขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชาย ผู้หญิง ฟุ้งท่วยมีครัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน เมื่อออกพรรษา กรานกฐินเดือนหนึ่งแล้ว เมื่อกรานกฐิน ปีพนมเบ็ญ มีพนมหมาก ปีพนมดอกไม้มีหมอนนั้ง หมอนโนน บริพารกฐินโอยทานแลปีแล้ญิบล้าน..."

ความเจริญทางวรรณกรรมนับเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งของชาติ เพราะวรรณกรรมเปรียบเสมือน กระจกวิเศษที่สะท้อนให้เห็นภาพความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง และความเป็นอยู่ของประชาชน ในสมัยนั้น จึงไม่ต้องสงสัยว่า ทำไมวรรณกรรมสมัยสุโขทัย เป็นต้นกำเนิดของประเพณี วัฒนธรรม และภาษาที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบันให้คนไทยภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของตนที่ได้สร้างสรรค์สิ่งที่เป็นเกียรติภูมิของคนไทยให้ดำรงจนถึงทุกวันนี้ วรรณกรรมที่เกิดขึ้นในสมัยนี้ล้วนแต่เป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ที่สะท้อนให้เห็นภาพความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในสมัยสุโขทัย ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากวรรณกรรมในสมัยสุโขทัยอยู่หลายเรื่อง เช่น ศิลปจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และศิลปจารึกหลักอื่น ๆ ส่วนที่เป็นใบลาน สมุดข่อยไม่ปรากฏ มีแต่ฉบับคัดลอกกันต่อๆ มา เท่านั้นและบางเรื่องนักวิชาการยังมีความเห็นขัดแย้งกันว่าบางเรื่องน่าจะเป็นผลงานของกวีในสมัยหลัง ๆ หรือไม่ก็เป็นฉบับดัดแปลงแก้ไขจนแทบจะไม่เหลือเค้าของเดิม โดยเฉพาะเรื่องตำรับตำราตรีจุฬาลักษณ์หรือนางนพมาศ กับเรื่องสุภาชิตพระร่วง เป็นต้น

ในสมัยนี้พระพุทธศาสนาก็ได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ ถึงขนาดที่พระมหากษัตริย์ก็สามารถแต่งวรรณกรรมเกี่ยวกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ได้แก่

- ๑) ศิลปจารึกหลักที่ ๑ (จารึกของพ่อขุนรามคำแหง)
- ๒) ศิลปจารึกวัดป่าม่วง
- ๓) สุภาชิตพระร่วง
- ๔) เถภูมิกถา หรือ ไตรภูมิพระร่วง
- ๕) นางนพมาศ หรือตำรับตำราตรีจุฬาลักษณ์

๒. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑)

อาณาจักรล้านนาเริ่มปรากฏขึ้นเมื่อพระเจ้าเม็งรายโอรสของพระเจ้าลาเม็งยกทัพไปตีเมืองหริภุญชัย(ลำพูน)ได้ แล้วปราดาภิเษกตัวเองขึ้นเป็นกษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านนาเมื่อ พ.ศ. ๑๘๒๔ และต่อมาอีก ๑๕ ปี ได้ย้ายเมืองหลวงไปที่เชียงใหม่ในปี พ.ศ. ๑๘๓๙ โดยให้ชื่อว่า “นวปรีศรีนครินนครพิงค์เชียงใหม่” อาณาจักรล้านนาดำรงความเอกราชอยู่ได้ประมาณ ๒๗๗ ปีก็เสียเอกราชให้กับพม่าใน พ.ศ. ๒๑๐๑ ในสมัยของพระเจ้าเมกุฎ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในสมัยล้านนามี

มากพอ ๆ กับการมีพระเถระที่เป็นนักปราชญ์ในหลายรูปด้วยกันที่มีความรู้ความสามารถแตกฉาน และมีความรู้ความเข้าใจในพระไตรปิฎกจึงได้รจนาคัมภีร์และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา มากมาย พอสรุปดังนี้

- ๑) จามเทวีวงศ์
- ๒) สิหิงคนิทาน
- ๓) ปัททกมโยชนา
- ๔) สัททตถเภทจินดา
- ๕) ปัญญาสชาดก
- ๖) มิลินทปัญหา
- ๗) มรุตตลปกาสินีฎีกา
- ๘) สัททพินทุภินวฎีกา
- ๙) สังขยาปกาสก
- ๑๐) เวสสันดรทีปนี
- ๑๑) จักกภาพทีปนี
- ๑๒) สังขยาปกาสฎีกา
- ๑๓) มังคลัตถทีปนี
- ๑๔) สारัตถสังคหะ
- ๑๕) รัตนทิมพวงศ์
- ๑๖) ชินกาลมาลีปกรณ์
- ๑๗) มาติกัตถสรูป อภิธรรมสังคณี
- ๑๘) วชิรสารัตถสังคหะ
- ๑๙) มूलศาสนา
- ๒๐) สมันตปาสาทิกา อรรถโยชนา
- ๒๑) ภิกขุปาฎิโมกขคณฐีทีปนี
- ๒๒) สีมาสังกรวินิจฉัย
- ๒๓) อัญญาสาลินี อรรถโยชนา
- ๒๔) สัมโมหวิโนทนี อรรถโยชนา
- ๒๕) ธาตุกถา อรรถโยชนา
- ๒๖) กถาวัตถุ อรรถโยชนา
- ๒๗) ปุคคลบัญญัติ อรรถโยชนา
- ๒๘) ยมก อรรถโยชนา

- ๒๙) ปฐมฐาน อັถโยชนา
- ๓๐) อภิธัมมัตถภาวินี อັถโยชนา
- ๓๑) มุลกัจจายน อັถโยชนา
- ๓๒) คันถาภรณ์ฎีกา
- ๓๓) ปฐมสัมโพธิกถา
- ๓๔) อุปปาตสันติ
- ๓๕) วิสุทธีมคคทีปนี

๓. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐)

สมัยนี้ได้มีวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นหลายเรื่องแต่ถ้าเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาของสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ดำรงอยู่ยาวนานก็ถือว่าวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนามีน้อย อาจเกิดจากศึกสงคราม ซึ่งวรรณกรรมนั้นส่วนมากจะมีลักษณะเป็นคำประพันธ์หรือร้อยกรองส่วนที่เป็นร้อยแก้วจะมีน้อย วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่น่าสนใจ ดังนี้

๓.๑ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น

งานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยอยุธยาตอนต้น ตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง (สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑) จนถึงรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (พระเชษฐา) เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เชื่อมโยงหรือเกี่ยวเนื่องระหว่างพระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนา วรรณกรรมสมัยนี้จะแต่งเป็น ลิลิต อันมีคำยากจากภาษาบาลีสันสกฤต และเขมรปะปนอยู่มาก ต้องแปลออก เข้าใจความหมาย จึงจะเกิดความซาบซึ้ง^{๓๐} มีรายละเอียดของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยอยุธยาตอนต้น^{๓๑} ดังต่อไปนี้

- ๑) ลิลิตโองการแช่งน้ำ
- ๒) มหาชาติคำหลวง
- ๓) โครงนिरาศหรือญชัย

๓.๒ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง

พ้นผ่านรัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ แล้ว เรื่องราวเกี่ยวกับวรรณกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเริ่มขาดหายไปเพราะบ้านเมืองหาความสงบมิได้ มีแต่สงคราม ความพลัดพราก ความระส่ำระสายของบ้านเมือง และกรุงศรีอยุธยาสูญเสียเอกราชเมื่อ พ.ศ. ๒๑๑๒ แม้นภายหลังสมเด็จพระนเรศวรจะกอบกู้อิสรภาพสำเร็จ แต่ไม่มีเวลาลำหรับการสร้างสรรค์วรรณกรรม ที่โดดเด่นเพราะต้องจัดบ้านเมืองและประชาชนให้เป็นปึกแผ่น มั่นคง ทำให้วรรณกรรมที่

^{๓๐} เอกรัตน์ อุดมพร, วรรณคดีสมัยกรุงธนบุรี, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๖ ข.), หน้า ๖-๗.

^{๓๑} เอกรัตน์ อุดมพร, วรรณคดีสมัยอยุธยา, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๖ก.) หน้า ๑๔.

สำคัญขาดหายไปเนิ่นนาน จนถึงรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมจึงได้รับการเอาใจใส่ พระองค์ทรงเป็นนักกวีด้วย แม้หลังจากนั้นก็เกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองอีกจนถึงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จึงเป็นยุคที่วรรณกรรมรุ่งเรืองและเป็นยุคทองของวรรณคดี ซึ่งวรรณกรรมส่วนใหญ่ในยุคนี้เป็นแนวของศาสนา และเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์มีรายละเอียดของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยอยุธยาตอนกลาง^{๓๒} วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่น่าสนใจสมัยอยุธยาตอนกลาง ประกอบไปด้วยเรื่องดังต่อไปนี้

- ๑) กาพย์มหาชาติ
- ๒) สมุทรโฆษคำฉันท์
- ๓) โคลงราชสวัสดิ์
- ๔) เสือโคคำฉันท์

๓.๓ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย

ผ่านพ้นยุคสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช บ้านเมืองไม่มีความสงบสุขเพราะเกิดการแย่งชิงราชสมบัติกัน ทำให้งานวรรณกรรมเกิดการชะงักงันไปถึง ๔๔ ปี จนถึงรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศจึงกลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง ลักษณะของวรรณกรรมในยุคนี้มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง มีทั้งเรื่องทางพระพุทธศาสนาและบันเทิงคดีต่าง ๆ มีรายละเอียดของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยอยุธยาตอนปลาย^{๓๓} วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่น่าสนใจสมัยอยุธยาตอนปลาย ประกอบไปด้วยวรรณกรรม แต่ละเรื่องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ๑) โคลงชะลอพุทธไสยาสน์
- ๒) นันทโศภนันทสูตรคำหลวง
- ๓) พระมาลัยคำหลวง
- ๔) บุญโศภนาคำฉันท์

๔. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕)

สมัยกรุงธนบุรี บ้านเมืองอยู่ในระยะบูรณะประเทศ บ้านเมืองไม่สงบสุข นักปราชญ์ราชบัณฑิตที่มีชีวิตหลงเหลือมาจากกรุงเก่ามีไม่มากนัก นอกจากนั้นอยู่ตามหัวเมืองก็พอที่จะรวบรวมกันมาช่วยราชการงานศิลปวัฒนธรรม วรรณกรรมและวรรณคดีต่างๆเท่าที่พอจะมีเวลากระทำได้ หลังจากรบทัพจัมบิก สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็ทรงพยายามทำนุบำรุงบ้านเมือง ฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ เท่าที่จะทำได้ คำกล่าวที่ว่า "คนไทยรบพม่าไป แต่งรามเกียรติ์ไป" ก็น่าจะมีเหตุผลดี เพราะพระมหากษัตริย์ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ไว้ถึง ๔ ตอน วรรณกรรม

^{๓๒} เอกรัตน์ อุดมพร, วรรณคดีสมัยอยุธยา, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๖ก.) หน้า ๔๒.

^{๓๓} เอกรัตน์ อุดมพร, วรรณคดีสมัยอยุธยา, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๖ก.) หน้า ๙๙.

และวรรณคดีสมัยกรุงธนบุรี มีลักษณะคงสภาพมากกว่าที่จะเป็นงานสร้างสรรค์ให้มีความดีเด่น แนวโน้มของการแต่ง แต่งเพื่อปลุกใจให้ใจรักชาติบ้านเมืองและปลุกปลอบใจให้คลายจากความหวาดกลัวภัยสงคราม นิยมแต่งเป็นร้อยกรอง จำนวนกวีมีน้อยเกินไป แต่ก็เหมาะสมกับเวลา วรรณคดีสมัยกรุงธนบุรี

แม้ว่ากรุงธนบุรีจะเป็นราชธานีของไทยที่มีช่วงระยะเวลาเจริญรุ่งเรืองอันแสนสั้นเพียง ๑๕ ปี แต่พระเจ้ากรุงธนบุรีและเหล่านักปราชญ์ได้สมัครสมานร่วมกันสร้างสรรค์วรรณกรรมต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งวรรณกรรมในสมัยนี้ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากสมัยกรุงศรีอยุธยา เนื้อหาสาระสำคัญส่วนใหญ่ เน้นไปที่พระพุทธศาสนา คติธรรมคำสอน คุณธรรมข้อวัตรที่ควรนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การสรรเสริญเยินยอพระเกียรติพระมหากษัตริย์โดยมีความบันเทิงรื่นเริงใจแทรกอยู่ด้วย^{๓๔} วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่น่าสนใจสมัยธนบุรี ประกอบไปด้วย

- ๑) ลิลิตเพชรมงกุฎ
- ๒) โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี
- ๓) กฤษณาสอนน้องคำฉันท์

๕. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑)

ลักษณะทั่วไปของวรรณคดีสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมื่อบ้านเมืองรุ่งเรืองและสงบสุขอีกครั้ง กิจการด้านศิลปวัฒนธรรมก็ย่อยเจริญรุ่งเรืองตามด้วย วรรณกรรมและวรรณคดีจำนวนมากได้รับการฟื้นฟู ซึ่งที่จริงก็ได้มีการฟื้นฟูมาบ้างแล้วในสมัยกรุงธนบุรี ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ ๑ ก็ได้รับการฟื้นฟูต่อไปอีก เพราะทรงเห็นว่าพระนครที่สร้างขึ้นใหม่จะขาดสิ่งสำคัญคือวรรณกรรมและวรรณคดีไม่ได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิต ทั้งพระสงฆ์และฆราวาสช่วยกันสร้างสรรค์งานวรรณกรรมอย่างรีบด่วน ใครถนัดด้านใดก็ให้ชวนช่วยทำทางนั้น ที่มาของรูปแบบเนื้อหา แนวคิด อุดมคติ และจุดมุ่งหมายของวรรณกรรมและวรรณคดีไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีส่วนสืบเนื่องและมีที่มาสำคัญจากวรรณกรรมและวรรณคดีสมัยกรุงศรีอยุธยา ผลงานจำนวนมากปรากฏแบบแผนและวิธีการทุกประเภทเด่นชัดตามแบบอย่างกรุงศรีอยุธยา

วรรณกรรม สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ราชสำนักจัดว่าเป็นศูนย์กลางของวรรณกรรมและเป็นที่ยอมรับของบรรดากวีทั้งหลาย ซึ่งมีทั้งองค์พระมหากษัตริย์ เจ้านายและบุคคลธรรมดา วรรณกรรม ที่สำคัญในสมัยรัชกาลที่ ๑ ได้แก่ รามเกียรติ์ ราชธาธิราช และสามก๊กมีเนื้อหาในลักษณะปลุกใจคนไทย ให้ฮึกเหิม ตั้งอยู่ในศีลธรรมมั่นคงในพระพุทธศาสนาปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง ในรัชกาลที่ ๒ ทรงนิพนธ์บทละครไว้หลายเรื่อง แต่ที่ได้รับการยกย่องมากที่สุด คือ บทละครเรื่อง

^{๓๔} เอกรัตน์ อุดมพร, วรรณคดีสมัยอยุธยา, (กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๖ก.) หน้า ๓๔-๓๖.

อิเหนา ส่วนกวีเอกสมัยนี้ คือ สุนทรภู่ ซึ่งมีผลงานชิ้นเยี่ยมหลายประเภทด้วยกัน มีทั้งบทละคร เสดภา นิราศ บทเห่ และกลอน เช่น เสดภาเรื่องขุนช้างขุนแผน นิราศภูเขาทอง กลอนสุภาพตสอนหญิงถือว่า เป็นยุคทองของวรรณกรรมไทย และมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมยุคต่อ ๆ มา รัชสมัยรัชกาลที่ ๓ มีการเผยแพร่วรรณกรรม

ออกไปสู่ประชาชนทำให้ได้อ่านและเรียนรู้มากขึ้น ชิมชับเอาวรรณกรรมเกิดความเพลิดเพลิด มีความเข้าใจในตนเอง เข้าใจสังคม ส่วนสมัยรัชกาลที่ ๔ และ ๕ ก็ถือว่าเป็นยุคที่มีตำราเกิดขึ้นมากมาย ทำให้ประชาชนได้เรียนหนังสือ ตลอดทั้งเรียนรู้ภาษาของต่างชาติทำให้สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมต่างถิ่น อย่างผสมกลมกลืน วรรณกรรมที่เด่นในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นล้วนแต่เป็นวรรณกรรมที่ผู้แต่ง ได้รับอิทธิพลในทางพระพุทธศาสนา เนื้อหาของเรื่องจึงแฝงไว้ด้วยสาระคติธรรม คุณธรรมจริยธรรม ที่สะท้อนการดำเนินชีวิตตามสภาพทางสังคม งานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นมีปรากฏอยู่หลายเรื่อง ประกอบด้วย

- ๑) เรื่องปฐมสมโพธิกถา (ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส)
- ๒) เรื่องโคลงโลกนิติ (ของกรมพระยาเดชาดิศร)
- ๓) เรื่องไตรภูมิโลกวินิจฉัย (ของพระยาธรรมปรีชา)
- ๔) เรื่องคุณานาคคุณไตรภาค (ของพระยาศรีสุนทรโวหาร)

๖. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน)

ในสมัยนี้มีวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น มีการปฏิรูปการศึกษาของชาติให้เป็นการศึกษามีระบบเป็นสากล ที่สำคัญเกิดมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้น ๒ แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลงานของอาจารย์และนิสิตได้ผลิตวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาออกมาเป็นจำนวนมาก

วรรณกรรมในสมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบันมีลักษณะความหลากหลายเชิงการประพันธ์ทั้งรูปแบบเนื้อหา เพราะสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ช่วงต้นราชสำนักจัดว่าเป็นศูนย์กลางของวรรณกรรม และเป็นที่ชุมนุมของบรรดากวีทั้งหลาย ซึ่งมีทั้งองค์พระมหากษัตริย์ เจ้านายและบุคคลธรรมดา วรรณกรรมก่อให้เกิดการเรียนรู้ภาษาของของตนเองและต่างชาติทำให้สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมต่างถิ่น อย่างผสมกลมกลืน วรรณกรรมที่เด่นในยุครัตนโกสินทร์ปัจจุบัน บางส่วนเป็นวรรณกรรมที่ผู้แต่งได้รับอิทธิพลในทางพระพุทธศาสนา เนื้อหาของเรื่องจึงแฝงไว้ด้วยสาระคติธรรม คุณธรรมจริยธรรมที่สะท้อน การดำเนินชีวิตตามสภาพทางสังคม ระยะต่อมาจึงเกิดวรรณกรรมที่หลากหลาย ที่เน้นสภาพเหตุการณ์ ทางสังคมและการดำรงชีวิต วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบันนั้น มีหลายเรื่อง เช่น สุกตวิชาติถิวิธาน แต่งโดยสมเด็จพระยาปวเรศว

รียาลงกรณ์ กถาปฎฐปน และ อักษรวิธาน มงคลวิเสศกถา นวโกวาท วินัยมุขเล่ม ๑-๒ ธรรมวิจารณ์ แต่งโดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส แก่นพุทธศาสตร์ ที่ถอดเทปจากปาฐกถาของท่านพุทธทาสภิกขุ กรรมที่ปณี แต่งโดยพระพรหมโมลี(วิลาศ โบาณวัโร) พุทธวิทยา แต่งโดยอาจารย์พร รัตนสุวรรณ พุทธธรรม แต่งโดยพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) เป็นต้น ล้วนแต่เป็นงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เกิดขึ้นในยุคนี้ งานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในสมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน งานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน นั้นมีปรากฏอยู่หลายเรื่อง ซึ่งจะขอยกมาเป็นตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

- ๑) พระประวัติตรัสเล่า
- ๒) พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน
- ๓) ปัญญาวิวัฒน์
- ๔) พุทธธรรม
- ๕) อิทปปัจจยตา
- ๖) มงคลวิเศษคถา
- ๗) แก่นพุทธศาสตร์
- ๘) กรรมที่ปณี
- ๙) พุทธวิทยา ฯลฯ

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระประสิทธิ์ ปภาธโร (เวชกุลสันติ)^{๓๕} ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องคู่มือมนุษย์ของพุทธทาสภิกขุ ผลการวิจัยพบว่า ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเมืองไทย มีบุคคลสำคัญท่านหนึ่ง ชื่อว่า “พุทธทาสภิกขุ” ผู้ได้ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและเปรียญธรรม ๓ ประโยค ท่านพักอยู่ในโบสถ์หรือวัดร้างตระพังจิก ซึ่งต่อมาเรียกชื่อว่าสวนโมกข์ ท่านพุทธทาสภิกขุตั้งใจศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกด้วยความตั้งใจ แล้วนำผลการศึกษาปฏิบัติมาเขียนเป็นบทความทางพระพุทธศาสนา เพื่อเอามาสอนประชาชน ผลงานวรรณกรรม ต่อมาผลงานวรรณกรรมของท่านพุทธทาสภิกขุคือ “ตามรอยพระอรหันต์” พุทธทาสจึงถือกำเนิดขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๔๗๕ จากหนังสือเล่มนี้ ซึ่งเป็นวรรณกรรมหลักที่มีความสำคัญต่อจิตใจของมนุษย์ มีเป้าหมายมุ่งตรงไปที่การพัฒนามนุษย์ ด้วยผลงานและชื่อเสียงด้านวรรณกรรม ในยุคหลังท่านพุทธทาสจึงได้รับรางวัลจากองค์การยูเนสโก

^{๓๕} พระประสิทธิ์ ปภาธโร (เวชกุลสันติ), การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องคู่มือมนุษย์ของพุทธทาสภิกขุ, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖)

ยิ่งกว่านั้นมีคนจำนวนมากทำการศึกษาวิจัยงานของท่าน จากงานวิจัยพบว่า งานวรรณกรรมของท่าน พุทธทาสภิกขุดีมาก และน่าสนใจจำนวนมาก จากหลักฐานในวรรณกรรม “คู่มือมนุษย์” ซึ่งเป็นที่นิยมกันมาก และได้รับการยกย่องว่าเป็นหนังสือที่ดีที่สุด ในบรรดาวรรณกรรมธรรมะที่แพร่หลายอยู่ในปัจจุบันนี้ หลักธรรมที่ท่านพุทธทาสภิกขุนำมาใช้อบรมคณะผู้พิพากษา เป็นหลักธรรมที่เป็นแก่นสำคัญแห่งพระพุทธศาสนา ท่านพุทธทาสได้บรรยายธรรมอบรมผู้พิพากษาทั้งหลายตั้งแต่ชั้นศีลธรรม และชั้นปรมัตถ์ธรรม ซึ่งผู้พิพากษาทั้งหลายต้องรู้ เพราะว่าเป็นผู้ที่พิทักษ์ความเป็นธรรม นอกจากนี้ผู้พิพากษาต้องมีคุณธรรมสูงมาพัฒนาชีวิต เป็นตัวอย่างบุคคลที่ดีในสังคม เพราะอุดมคติของผู้พิพากษาคือความเป็นธรรม ผู้พิพากษาทั้งหลายมีวิธีการแก้ปัญหาตามคำสอนในพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่ท่านพุทธทาสภิกขุนำมาสอนได้แก่ อริยสัจ ๔ ไตรลักษณ์ อุปาทานสี่ ไตรสิกขา เบญจขันธ์ หลักธรรมทั้งหมดของพุทธทาสภิกขุที่นำมาสอนครอบคลุม ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ คุณค่าและอิทธิพลงานวรรณกรรมเรื่องคู่มือมนุษย์ เป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นสากล วรรณกรรมที่กล่าวถึง และมีผลต่อการพัฒนามนุษย์ในสังคมไทย และเป็นแนวทางแก้ปัญหาได้ทุกระดับชั้น เพราะว่าธรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่รับรองความประพฤติของมนุษย์ และสามารถนำมาประยุกต์แก้ปัญหาชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้เกิดความมั่นคงขึ้น เข้าใจสภาพปัญหาชีวิต และทำให้คนเข้าใจหลักในการฝึกชีวิตตนเองและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่) ^{๓๖} ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมพระพุทธศาสนาเรื่องอานิสงส์และคัมภีร์ที่ใช้เทศน์ในเทศกาลต่างๆ ของล้านนา ผลการวิจัยพบว่า ล้านนาหรือภาคเหนือของประเทศไทยในปัจจุบัน ความเป็นมาที่ยาวนานเริ่มตั้งแต่อาณาจักรโยนกแถบลุ่มแม่น้ำกก จังหวัดเชียงราย และอาณาจักรหริภุญไชยเงินยางหรือเมืองเชียงแสน มาปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนในสมัยหริภุญไชย (พ.ศ. ๑๒๐๔) และเจริญสูงสุดในสมัยราชวงศ์มังรายที่มีนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่เป็นราชธานี (พ.ศ. ๑๘๓๙ - ๒๑๐๑) ความเจริญของล้านนานั้นมีความเป็นมาควบคู่กับพระพุทธศาสนา ซึ่งก่อให้เกิดการรจนาวรรณกรรมพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เช่น มังคลัตถทีปนี จักรวาททีปนี ที่รจนารขึ้นโดยพระสิริมังคลาจารย์ ชินกาลมาลีปกรณ์ และวชิรสารัตถสังคหะ ที่รจนาโดยพระรัตนปัญญาเถระ รวมถึงวรรณกรรมของพระเถระรูปอื่นๆ ในล้านนาที่ถือว่า เป็นวรรณกรรมชั้นครูที่มีความไพเราะและชั้นเชิงในการแต่งที่ให้อรรถรสและความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งได้เป็นแบบอย่างของการรจนาวรรณกรรมหรือคัมภีร์ธรรมทางพระพุทธศาสนาล้านนาในยุคต่อมา และแต่ละเรื่องล้วนมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา

^{๓๖} พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่), การศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมพระพุทธศาสนาเรื่องอานิสงส์และคัมภีร์ที่ใช้เทศน์ในเทศกาลต่างๆ ของล้านนา, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙)

และวัฒนธรรมที่ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและบริบททางสังคมในล้านนาได้เป็นอย่างดี ในบรรดา
 วรรณกรรมเหล่านั้น วรรณกรรมที่มีความสำคัญอีกประเภทหนึ่ง คือ วรรณกรรมเรื่องอานิสงส์และ
 คัมภีร์ที่ใช้เทศน์ในเทศกาลต่างๆ ของล้านนา ด้วยเหตุที่คัมภีร์ธรรมทั้งสองประเภทได้มีส่วนสำคัญใน
 ในฐานะที่เป็นฐานความเชื่อของการรจนาวรรณกรรมพระพุทธศาสนาในล้านนา เป็นรากฐานที่สำคัญ
 ของการส่งเสริมวัฒนธรรม จารีตประเพณี และที่สำคัญเป็นแนวคิด ความเชื่อ และวิถีการปฏิบัติชั้น
 พื้นฐานในทางพระพุทธศาสนาของชาวล้านนา ซึ่งปรากฏเป็นองค์ความรู้ในด้านต่างๆ คือ (๑)องค์
 ความรู้ที่แสดงถึงความเป็นมา แนวคิด และหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา (๒)องค์ความรู้ที่มีผลต่อ
 การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และค่านิยมทางสังคมของชาวล้านนา (๓)องค์ความรู้ที่
 สร้างกระบวนการผสมผสานความรู้ในทางพระพุทธศาสนาและความเชื่อในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ซึ่งองค์
 ความรู้เหล่านั้น มีความเชื่อมโยงกับหลักคิด และวิถีการปฏิบัติที่นำไปสู่การสร้างกฎเกณฑ์ทางสังคม
 วัฒนธรรม จารีตประเพณี โดยมีอิทธิพลต่อแนวความคิด ความเชื่อ การเมือง การปกครอง จารีต
 ประเพณีในแผ่นดินล้านนา รวมทั้งการสร้างสรรค์วรรณกรรมในสังคมไทย และที่สำคัญยิ่ง คือ เพื่อ
 ความยั่งยืนของพระสัทธรรม ส่วนบริบททางสังคม วัฒนธรรม และพระพุทธศาสนาในล้านนาที่มี
 ความสัมพันธ์กับวรรณกรรมพระพุทธศาสนาในล้านนานั้น พบว่า (๑)การให้การอุปถัมภ์ของกษัตริย์
 ชั้นผู้ปกครอง (๒)การเข้ามาของพระพุทธศาสนาจากที่ต่างๆ (๓)ความแตกฉานในพระไตรปิฎกและ
 อรรถกถาของพระเถระ และ (๔)ความเชื่อในเรื่องของอานิสงส์การสร้างธรรม/เขียนธรรมถวายวัด มี
 ความสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์วรรณกรรมในล้านนา ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อความคิด ความเชื่อ และหลัก
 ศิลธรรมของคนในสังคมปัจจุบัน ข้อเสนอแนะ องค์ความรู้และภูมิปัญญานั้น จะได้รับการยอมรับและ
 สืบต่อไปได้ ก็เพราะการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการจัดการความรู้ และการจัดการทรัพยากร
 วัฒนธรรม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรักษามรดกทางปัญญา และนำมาสู่การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่
 เหมาะสม

พระภิกษุ ฐมนานนโท^{๓๗} ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมพุทธ
 ศาสนาล้านนา เรื่อง ปิฎกะทั้งสาม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ เนื้อหา สารสาระสำคัญวิเคราะห์
 แนวความคิด หลักเกณฑ์ ในการแต่งคัมภีร์ปิฎกะทั้งสามของนักปราชญ์ชาวล้านนา ตลอดจนจนถึง
 อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อคติความเชื่อของชาวล้านนาในการสร้างในคัมภีร์ ปิฎกะทั้งสาม
 พบว่า การแต่งคัมภีร์ปิฎกะทั้งสามนั้นเพื่อนำเสนอทางการสื่อสารเนื้อหาสาระธรรมซึ่งเป็นหลักธรรม
 คำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับบุญกิริยาวัตถุ ๓ ประการโดยยึดเอาคัมภีร์

^{๓๗} พระภิกษุ ฐมนานนโท ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมพุทธศาสนา ล้านนา
 เรื่องปิฎกะทั้งสาม, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย, ๒๕๕๑)

พระไตรปิฎกทั้งสามหมวดนำมาเป็นฉบับย่อ แต่งเป็นคำประพันธ์แบบร้อยแก้วปนร้อยวิธีการนำเสนอ ในคัมภีร์ปิฎกทั้งสาม วิธีดำเนินเรื่องเป็นไปตามเค้าโครงของผู้ประพันธ์คือ มีส่วนเกริ่นนำ หรือปณาม พจน์ ส่วนนำเรื่อง ส่วนอธิบายขยายความ และส่วนสรุป หรือตอนจบของคัมภีร์ ส่วนอิทธิพลทาง พระพุทธศาสนาที่เป็นแรงบันดาลใจหรือเป็นแนวคิดให้สร้างคัมภีร์ปิฎกทั้งสามถวายไว้กับวัด นั้น ได้แก่ อิทธิพลทางการศึกษาอิทธิพลทางคติความเชื่อเรื่องอานิสงส์การให้ทาน คติความเชื่อเรื่องกรรม และการให้ผลของกรรม เป็นต้น

ดวงทิพย์ โรจน์กิตติการ^{๓๘} ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมอิง พระพุทธศาสนา” : ศึกษาเฉพาะกรณีเรื่อง จอมจักรพรรดิอโศก สรุปใจความได้ว่า เรื่องจอมจักรพรรดิ อโศก เป็นวรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนา ที่มีจุดประสงค์เพื่อเทิดพระเกียรติพระเจ้าอโศกมหาราชผู้ เป็นบุคคลที่มีอยู่จริงในประวัติศาสตร์ วรรณกรรมเรื่องนี้จึงมีเค้าเรื่องมาจากชีวประวัติของพระเจ้า อโศกมหาราช เนื้อหาของวรรณกรรมเรื่องจอมจักรพรรดิอโศก เป็นเรื่องราวชีวิตของจอมจักรพรรดิ อโศก ตั้งแต่ทรงพระราชสมภพจนถึงสวรรคต ในระหว่างพระชนม์ชีพ พระองค์ทรงต้องประสบกับ ความสุข ความทุกข์ความสมหวังและความผิดหวัง ที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนสลับกันเข้ามาในพระชนม์ ชีพของพระองค์ จนบั้นปลายของพระชนม์ชีพ พระองค์ทรงดำเนินชีวิตตามครรลองของ พระพุทธศาสนา ทรงได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปบริหารประเทศ ทรงใช้ตราธรรมจักรเป็น ตราแผ่นดิน ทรงอุปถัมภ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังหลาย ๆ ประเทศจนกระทั่งพระพุทธศาสนา ได้แผ่ไพศาลกว้างไกลไปทั่วโลกอย่างที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน หลักธรรมและทัศนคติชีวิตที่ซึมแทรกอยู่ทั่ว ตลอดในเนื้อหาของหนังสือ หากบุคคลนำมาประพฤติปฏิบัติจะอำนวยผลให้ได้รับความสุข ความสงบ ความเย็นใจ วรรณกรรมเรื่องนี้จึงมีคุณค่าในการก่อเกิดปัญญาทางธรรมให้กับผู้อ่าน

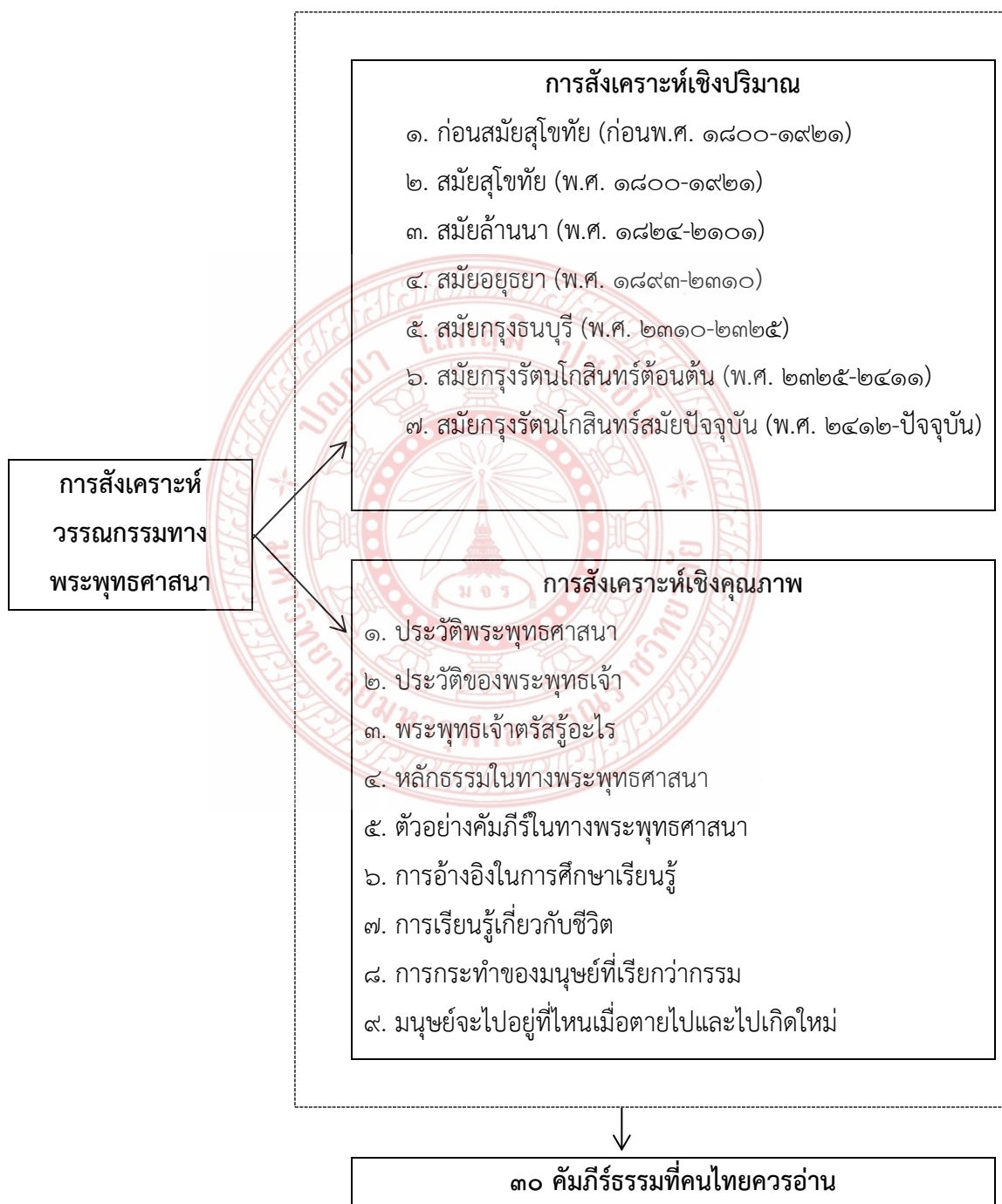
ทิวาทิพย์ เทียมชัยภูมิ^{๓๙} ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมอิง พระพุทธศาสนา” ศึกษากรณีเรื่องลีลาวดี สรุปใจความได้ว่า การศึกษา วรรณกรรมเรื่อง ลีลาวดี ให้ คุณค่าแห่งวรรณกรรมและโวหารเชิงอุปมา โดยเปรียบเทียบสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมนั้น โดยสื่อข้อความได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับการอธิบายหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการ เพิ่มคุณค่าด้านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสมกับบรรยากาศของเนื้อเรื่องและมีความกลมกลืนกับบทบาทของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์ และจินตนาการคล้อยตามโวหาร

^{๓๘} ดวงทิพย์ โรจน์กิตติการ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีเรื่อง จอมจักรพรรดิอโศก *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙)

^{๓๙} ทิวาทิพย์ เทียมชัยภูมิ, การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนา ศึกษากรณีเรื่องลีลาวดี, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖)

ดังกล่าว รวมถึงสะท้อนความรู้สึกให้ผู้อ่านซาบซึ้งในสุนทรียรส ชวนให้น่าสนใจติดตามเรื่องอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบ

๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ที่จะกระตุ้นให้คนไทยมองเห็นว่ามีหนังสือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้นำมาอ่าน เกิดความสนใจที่จะอ่านหนังสือ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความรู้ สติปัญญา และยกระดับนิสัยและจิตใจ ๒) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ๓) เพื่อสรุปเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน เกิดการประมวลแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ “วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา” ทั้งในแง่ของประวัติศาสตร์ หลักธรรมคำสอน สังคม ศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทยและสิ่งที่คนไทยและคนที่ศึกษาเรื่องวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาได้คิดและเขียนไว้ การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร(Documentary Research) ที่เป็นหนังสือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เขียนขึ้นในช่วงก่อนสมัยสุโขทัย (ก่อนพ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑) สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐) สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑) และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน)

๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย

การศึกษานี้ ได้การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ที่เป็นหนังสือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เขียนขึ้นในแต่ละช่วง ได้แก่

๑. ช่วงก่อนสมัยสุโขทัย (ก่อนพ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)
๒. สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)
๓. สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑)
๔. สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐)

๕. สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕)
๖. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑)
๗. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การดำเนินการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยดำเนินการและใช้เครื่องมือที่เป็นการอ่าน และการสังเกต (Observation) วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น จึงมีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสำรวจ โดยการจดบันทึกรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่จำเป็นในการสังเคราะห์มีวิธีการสร้าง ดังนี้

๑. การศึกษารูปแบบการเขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
๒. จากการศึกษารูปแบบการเขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยนำมากำหนดหัวข้อในแบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
๓. นำแบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา มาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ โดยตรวจสอบความครอบคลุม ความเหมาะสมของแบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไข
๔. นำแบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้รับการแก้ไขไปทดลองใช้แบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๕ เรื่อง ที่มีระเบียบการเขียนวรรณกรรมที่แตกต่างกัน แล้วนำแบบบันทึกทั้ง ๕ เรื่องมาหาความสอดคล้องของแบบบันทึกสาระสำคัญ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างๆ ตามขั้นตอน ดังนี้

๑. อ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาแต่ละเรื่องตลอดทั้งเล่ม
๒. บันทึกรายละเอียดของงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาลงในแบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
๓. จัดกลุ่มผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาตามลักษณะของเนื้อหาสาระที่ได้จำแนกเป็นหมวดหมู่ผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา แล้วนำมาทำการศึกษาหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

๑. เป็นหนังสือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เขียนขึ้นในช่วงก่อนสมัยสุโขทัย (ก่อนพ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑) สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐) สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑) และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน) ในสาขาวิชาความรู้ต่างๆ และวรรณกรรมที่ดีเด่น สำคัญ เป็นแบบฉบับที่มีค่าควรอ่านได้ทุกยุคสมัย โดยควรเป็นหนังสือวรรณกรรม หรือให้ความรู้พื้นฐานที่คนทั่วไปอ่านเข้าใจได้ไม่ยากเกินไป ไม่ใช่หนังสือวิชาการ เฉพาะด้านระดับสูงที่อ่านเข้าใจเฉพาะผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชานั้น

๒. เป็นหนังสือวรรณกรรมที่มีศิลปะในการเขียนและการใช้ภาษาที่ดี ถ้าเป็นประเภทบันเทิงคดี ก็คือ หนังสือวรรณกรรมที่มีคุณค่าทางศิลปกรรมทั้งในแง่รูปแบบ (ความงาม ความไพเราะ ความสะเทือนอารมณ์) และเนื้อหาสาระที่ดีความหมาย สะท้อนชีวิตและสังคม ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับทั่วไปในการพิจารณาตามของวรรณกรรมโลกหรือวรรณกรรมสากล

๓. เป็นหนังสือวรรณกรรมที่มีเนื้อหาสาระที่แสดงออกถึงความริเริ่มสร้างสรรค์ สะท้อนให้เห็นความคิด อ่าน ความรู้ ประสบการณ์ สภาพของสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดทัศนคติต่อชีวิตและต่อโลกที่กว้างขึ้น ได้รับความรู้ ความคิดอ่าน ความบันเทิงทางศิลปวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์ ทำให้ผู้อ่านฉลาดและมีความคิดแบบเสรี หรือใจกว้างมากขึ้น เข้าใจชีวิตและสังคมมากขึ้น ลดอคติในเรื่องเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ เพศ เป็นต้นลดลง

๔. เป็นหนังสือที่โดดเด่น มีอิทธิพลต่อความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อ่านจำนวนมากในยุคหนึ่งๆ ที่มีผลสะท้อนสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากแบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ในการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงปริมาณด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ หาข้อสรุปเชิงปริมาณในประเด็นที่สามารถทำการสังเคราะห์ได้ ดังนั้นจึงแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ เพื่อแสดงปริมาณผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นแบบบันทึกสาระสำคัญ

๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบตารางและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ค่าร้อยละวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้สูตร

$$P = \frac{n \times 100}{N}$$

P แทน ค่าร้อยละ

n แทน จำนวนผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในแต่ละรายการ

N แทน จำนวนผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด

๓.๘ สรุป

การศึกษาวิจัย “การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้แบบบันทึกสาระสำคัญเป็นเครื่องมือในการศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัยมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ เป็นต้น เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา แล้วทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายผลการวิจัยตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน” ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาด้วยวิธีการสังเคราะห์เชิงปริมาณ และการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ ดังนั้นจึงเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ การรวบรวมผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นผลงานทางวิชาการของพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ

๑. วรรณคดีบาลีเป็นงานเขียนพระพุทธศาสนาด้วยภาษาบาลี
๒. วรรณกรรมพระพุทธศาสนาเป็นงานแปล (translation) จากคัมภีร์ภาษาบาลีเป็นอักษรต่างๆ เป็นอีกภาษาหนึ่ง
๓. วรรณคดีพระพุทธศาสนาเป็นงานเขียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามี ๓ ลักษณะ คือ เขียนร้อยแก้วแต่งประมวลความ เขียนแปลความร้อยกรอง และเขียนแบบสำเนาเค้าโครง
๔. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นงานเขียนอธิบายพระพุทธศาสนามี ๒ ลักษณะ คือ หลักคำสอนเป็นเรื่องๆ และเรื่องราวอิงศาสนประวัติ

การแบ่งวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๗ สมัย ได้แก่

๑. ก่อนสมัยสุโขทัย (ก่อนพ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)
๒. สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)
๓. สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑)
๔. สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐)
๕. สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕)
๖. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑)
๗. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน)

ดูรายละเอียดได้จากตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนความถี่ร้อยละของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนความถี่ร้อยละของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

สมัยของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา	ความถี่	ร้อยละ
๑. ก่อนสมัยสุโขทัย (ก่อนพ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)	๓	๔.๐๕
๒. สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)	๒	๒.๗๐
๓. สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑)	๔๐	๕๔.๐๕
๔. สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐)	๑	๑.๓๕
๕. สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕)	๐	๐.๐๐
๖. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑)	๔	๕.๔๑
๗. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน)	๒๔	๓๒.๔๓
รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น	๗๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๑ พบว่า วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาจะมีมากในสมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑) จำนวน ๔๐ เล่ม คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๐๕ เขียนโดยภาษาบาลีและแปลเป็นภาษาไทย บางเล่ม รองลงมาใน สมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน) จำนวน ๒๔ เล่ม คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๔๓ เขียนเป็นภาษาไทย และในสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕) ไม่มีวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

พระมหาเถระและนักปราชญ์เขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณคดี และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา จะปรากฏในตารางที่ ๒ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงพระมหาเถระและนักปราชญ์เขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณคดี และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

ที่	ผู้แต่ง	คัมภีร์	พ.ศ.	ผู้แปล	ภาษา		หมายเหตุ
					บาลี	ไทย	
๑.	พระพุทธโฆษาจารย์	วิสุทธีมรรค	๑๐๐๐		✓	✓	เลือกเล่ม ๑
๒.	พระอุปติสสเถระ	วิมุตติมรรค	ประมาณ ๙๐๐			✓	เลือกเล่ม ๒
๓.	พระจุฬายมมหาเถระ	มิลินทปัญหา	๕๐๐		✓	✓	เลือกเล่ม ๓
๔.	พระสังฆราชเมธี	โลกที่ปกสาร	๑๙๐๐	แย้ม ประพัฒน์ทอง	✓	✓	เลือกเล่ม ๔
๕.	พระมหาธรรมราชาที่ ๑ พญาลิไท	ไตรภูมิอภินิหาร	๑๘๐๐	กรมศิลปากร	✓	✓	เลือกเล่ม ๕
๖.	พระสิริมังคลาจารย์	เวสสันดรทีปนี	๒๐๒๖				
๗.	พระสิริมังคลาจารย์	จักรวาลทีปนี	๒๐๖๓	ทินกร ทองเสวต	✓	✓	เลือกเล่ม ๖
๘.	พระสิริมังคลาจารย์	สังขยาประกาศกฏีกา	๒๐๒๖-๒๐๒๓				
๙.	พระสิริมังคลาจารย์	มัจฉลัตถทีปนี	๒๐๖๗		✓	✓	เลือกเล่ม ๗
๑๐.	พระโพธิ์รังสี	สิทธิคนิทาน	๑๙๕๕-๒๐๐๐		✓	✓	
๑๑.	พระโพธิ์รังสี	จามเทวีวงศ์	๑๙๕๐-๒๐๐๐		✓	✓	
๑๒.	พระพรหมราชปัญญา	รัตนพิมพวงศ์	๑๙๗๒		✓		
๑๓.	พระภิกษุชาวเชียงใหม่	ปัญญาสชาดก	๒๐๐๐-๒๒๐๐		✓	✓	

ที่	ผู้แต่ง	คำภีร์	พ.ศ.	ผู้แปล	ภาษา		หมายเหตุ
					บาลี	ไทย	
๑๔.	พระธรรมเสนาบดีเถระ	ปัทมกมโยชน-สัทตถเภทจินดา	๒๐๒๐-๒๐๔๓		✓		
๑๕.	พระญาณกิตติเถระ	สมันตปาสาทิกอรรถโยชนา	๒๐๒๘-๒๐๔๓		✓		
๑๖.	พระญาณกิตติเถระ	ภิกขุปาฎิโมกขคัมภีร์ที่ปณี	๒๐๒๘-๒๐๔๓		✓		
๑๗.	พระญาณกิตติเถระ	สีมาสังกรวินิจฉัย	๒๐๒๘-๒๐๔๓		✓		
๑๘.	พระญาณกิตติเถระ	อัฐรสาลีอรรถโยชนา	๒๐๒๘-๒๐๔๓		✓		
๑๙.	พระญาณกิตติเถระ	สัมโมทวิโนทอรรถโยชนา	๒๐๒๘-๒๐๔๓		✓		
๒๐.	พระญาณกิตติเถระ	ธาตุกถาอรรถโยชนา	๒๐๒๘-๒๐๔๓		✓		
๒๑.	พระญาณกิตติเถระ	บุคคัลบัญญัติอรรถโยชนา	๒๐๒๘-๒๐๔๓		✓		
๒๒.	พระญาณกิตติเถระ	กถาวิตถุอรรถโยชนา	๒๐๒๘-๒๐๔๓		✓		
๒๓.	พระญาณกิตติเถระ	ยมกอรรถโยชนา	๒๐๒๘-๒๐๔๓		✓		
๒๔.	พระญาณกิตติเถระ	ปฏิฐานอรรถโยชนา	๒๐๒๘-๒๐๔๓		✓		
๒๕.	พระญาณกิตติเถระ	อภิธัมมัตถวิภาวินีอรรถโยชนา	๒๐๒๘-๒๐๔๓		✓		
๒๖.	พระญาณกิตติเถระ	มูลกัจจายนอรรถโยชนา	๒๐๒๘-๒๐๔๓		✓		
๒๗.	พระญาณกิตติเถระ	สังขยาปกาสก	๒๐๕๘		✓		
๒๘.	พระนันทาจารย์	สารัตถสังคหะ	ไม่ทราบปี		✓		

ที่	ผู้แต่ง	คัมภีร์	พ.ศ.	ผู้แปล	ภาษา		หมายเหตุ
					บาลี	ไทย	
๒๙.	พระติปิฎกจุฬายาญเณระ	มจรฺรตตปกาสิณีฎีกามิลินทปัญหา	ไม่ทราบปี		✓		
๓๐.	พระสัทธัมมกิตติมหาพสุสเทวะเถระ	สัททพินทุอภินวฎีกา	ไม่ทราบปี		✓		
๓๑.	พระพุทฺทพุกาม – พระพุทฺธญาณเจ้า	ตำนานมูลศาสนา	๑๙๙๙		✓	✓	เลือกเล่ม ๘
๓๒.	พระรัตนปัญญาเถระ	ชินกาลมาลีปกรณ์	๒๐๖๐-๒๐๗๑		✓	✓	เลือกเล่ม ๙
๓๓.	พระรัตนปัญญาเถระ	มาติกัตถสรูปอภิธรรมสังคณี	๒๐๖๐-๒๐๗๑		✓		
๓๔.	พระรัตนปัญญาเถระ	วชิรสารัตถสังคหะ	๒๐๗๘		✓		
๓๕.	พระสุวณฺณรังสีเถระ	คัมภีร์ถาณฎีกา	๒๐๑๘		✓		
๓๖.	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส	ปฐมสมโพธิกถา	๒๓๙๓-๒๓๙๖		✓	✓	เลือกเล่ม ๑๐
๓๗.	พระอุตตาราราม	วิสุทธิมรรคทีปนี	ไม่ทราบปี		✓		
๓๘.	พระญาณวิลาส	สังขยาปกาสก	ไม่ทราบปี		✓		
๓๙.	พระเถระชาวเชียงใหม่	อุปปาตสันติ	ไม่ทราบปี		✓		
๔๐.	พระธรรมกิตติมหาสามีเถระ	สัทธัมมสังคหะ	๒๐๐๐		✓		
๔๑.	พระมหาเทพกวี	มูลกัจจายนคัมภีร์	๒๓๐๐		✓		
๔๒.	สมเด็จพระวันรัตน์	จุลยุทธกาลวงศ์	๒๓๒๕		✓	✓	
๔๓.	สมเด็จพระวันรัตน์	มหายุทธกาลวงศ์	ไม่ทราบปี		✓	✓	

ที่	ผู้แต่ง	คัมภีร์	พ.ศ.	ผู้แปล	ภาษา		หมายเหตุ
					บาลี	ไทย	
๔๔.	สมเด็จพระวันรัตน์	สังคีตยวงค์	๒๓๓๒		✓	✓	เลือกเล่ม ๑๑
๔๕.	ไม่ทราบผู้รจนา	โลกเนยยปุปกรณ์	๑๙๐๐		✓		
๔๖.	ไม่ทราบผู้รจนา	มนุสสวิเนยยะ	๒๓๐๐		✓		
๔๗.	พระอริยวังสะ	อมรภุชพุทธรูปนิทาน	๒๐๐๐		✓		
๔๘.	พระอริยวังสะ	อัฐฎภาคพุทธรูปนิทาน	๒๐๐๐		✓		
๔๙.	ปัญญาพุทธพยากรณ์	ปัญญาพุทธพยากรณ์	ไม่ทราบปี		✓		
๕๐.	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต)	พุทธธรรม	๒๕๑๔			✓	เลือกเล่ม ๑๒
๕๑.	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต)	พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์	๒๕๒๒			✓	เลือกเล่ม ๑๓
๕๒.	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต)	พจนานุกรมฉบับประมวลธรรม	๒๕๑๕			✓	เลือกเล่ม ๑๔
๕๓.	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต)	กาลานุกรม ฯ	๒๕๕๒			✓	เลือกเล่ม ๑๕
๕๔.	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต)	ธรรมนุญชีวิต	๒๕๑๙			✓	เลือกเล่ม ๑๖
๕๕.	พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)	พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์	๒๕๕๘			✓	เลือกเล่ม ๑๗
๕๖.	สุชีพ ปุญญานุภาพ	พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน	๒๕๐๑			✓	เลือกเล่ม ๑๘
๕๗.	สมัคร บุราวาศ	ปัญญาวิวัฒน์	๒๕๒๕			✓	เลือกเล่ม ๑๙
๕๘.	พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)	อิทัปปัจจยตา	๒๕๑๖			✓	เลือกเล่ม ๒๐

ที่	ผู้แต่ง	คัมภีร์	พ.ศ.	ผู้แปล	ภาษา		หมายเหตุ
					บาลี	ไทย	
๕๙.	พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)	แก่นพุทธศาสน์	๒๕๐๘			✓	เลือกเล่ม ๒๑
๖๐.	พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)	คู่มือมนุษย์	๒๕๑๗			✓	เลือกเล่ม ๒๒
๖๑.	พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)	ปฏิจจนุปบาทจากพระโษษฐ์	๒๕๒๑			✓	เลือกเล่ม ๒๓
๖๒.	พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)	พุทธประวัติจากพระโษษฐ์	๒๔๗๗			✓	เลือกเล่ม ๒๔
๖๓.	พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)	อริยสัจจากพระโษษฐ์	๒๕๑๒			✓	เลือกเล่ม ๒๕
๖๔.	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)	โลกที่ปณี	๒๕๐๖			✓	
๖๕.	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)	โลกนาถที่ปณี	๒๕๐๗			✓	
๖๖.	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)	ภาวนาที่ปณี	๒๕๐๗			✓	
๖๗.	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)	โพธิธรรมที่ปณี	๒๕๐๗			✓	
๖๘.	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)	วิปัสสนาวงศ์	๒๕๔๓			✓	
๖๙.	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)	มุนีนาถที่ปณี	๒๕๐๖			✓	
๗๐.	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)	วิปัสสนาที่ปณี	๒๕๐๖			✓	เลือกเล่ม ๒๖
๗๑.	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)	ภูมิวิลาสินี	๒๕๑๑			✓	เลือกเล่ม ๒๗
๗๒.	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)	วิมุตติรัตนมาลี	๒๕๑๕			✓	เลือกเล่ม ๒๘
๗๓.	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)	กรรมที่ปณี	๒๕๑๗			✓	เลือกเล่ม ๒๙

ที่	ผู้แต่ง	คัมภีร์	พ.ศ.	ผู้แปล	ภาษา		หมายเหตุ
					บาลี	ไทย	
๓๔.	ปัญญา ใช้บางยาง และคณะ	ธรรมาธิบาย : หลักธรรมใน พระไตรปิฎก	๒๕๔๘			✓	เลือกเล่ม ๓๐

จากตารางที่ ๒ พบว่า พระมหาเถระและนักปราชญ์เขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณคดี และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

๑. พระมหาเถระและนักปราชญ์ผู้เขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนสมัยสุโขทัย (ก่อนพ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) ประกอบด้วย ๓ ท่าน คือ พระพุทธโฆษาจารย์ พระอุปติสสเถระ และพระจุฬามหาเถระ

๒. พระมหาเถระและนักปราชญ์ผู้เขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) ประกอบด้วย ๒ ท่าน คือ พระสังฆราชเมธี และพระมหาธรรมราชาที่ ๑ พญาลิไท

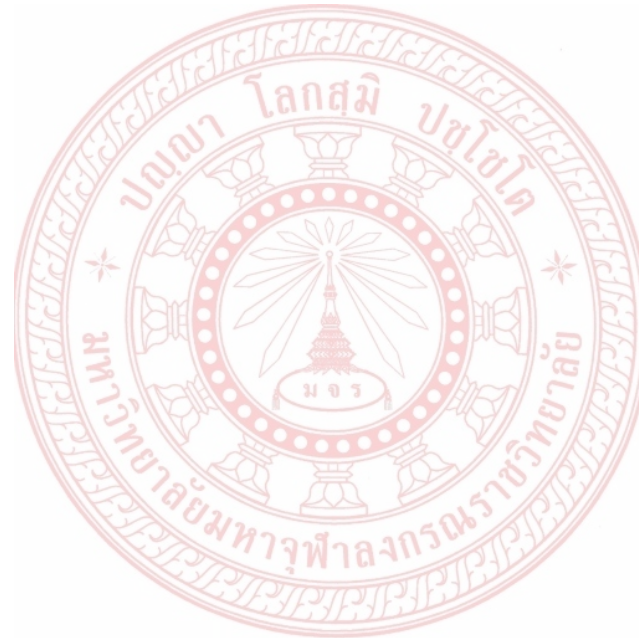
๓. พระมหาเถระและนักปราชญ์ผู้เขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑) ประกอบด้วย ๑๗ ท่าน คือ พระสิริมังคลาจารย์ พระโพธิ์รังสี พระพรหมราชปัญญา พระภิกษุชาวเชียงใหม่ พระธรรมเสนาบดีเถระ พระญาณกิตติเถระ พระนันทาจารย์ พระติปิฎกจุฬามหาเถระ พระสัทธัมมกิตติมหาอุสสเทวเถระ พระพุทธพุกาม-พระพุทธานุเจ้า พระรัตนปัญญาเถระ พระอุตตาราม พระญาณวิลาส พระเถระชาวเชียงใหม่ พระธรรมกิตติมหาสามีเถระ พระอริยวังสะ และปัญญาพุทธพยากรณ์

๔. พระมหาเถระและนักปราชญ์ผู้เขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐) ประกอบด้วย ๑ ท่าน คือ พระมหาเทพกวี

๕. ไม่มีพระมหาเถระและนักปราชญ์ผู้เขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕)

๖. พระมหาเถระและนักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑) ประกอบด้วย ๒ ท่าน คือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส และสมเด็จพระวันรัตน์

๗. พระมหาเถระและนักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา สมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน) ประกอบด้วย ๖ ท่าน คือ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยูรธรรมา ปยุตฺโต) พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร) สุชีพ ปุณฺณานุภาพ สมัคร บुरาวาศ และปัญญา ใช้บางยาง และคณะ

๔.๒ การคัดเลือกการสังเคราะห์ผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ผู้วิจัย ได้สังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ๗ สมัย มีวรรณกรรมทั้งสิ้น ๗๔ เรื่อง ดังนี้

๑. ก่อนสมัยสุโขทัย (ก่อนพ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)	จำนวน ๓ เล่ม
๒. สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)	จำนวน ๒ เล่ม
๓. สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑)	จำนวน ๔๐ เล่ม
๔. สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐)	จำนวน ๑ เล่ม
๕. สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕)	จำนวน ๐ เล่ม
๖. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑)	จำนวน ๔ เล่ม
๗. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน)	จำนวน ๒๔ เล่ม

ผู้วิจัยได้กำหนดโครงเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านได้เรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จำนวน ๙ เรื่อง เพื่อกำหนดคัดเลือกวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ดังนี้

๑. ประวัติพระพุทธศาสนา ๔ เล่มได้แก่ ชินกาลมาลีปกรณ์, ตำนานมูลศาสนา, กาลานุกรม : พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก และแก่นพุทธศาสนา
๒. ประวัติของพระพุทธเจ้า ได้แก่ ปฐมสมโพธิ, พุทธประวัติจากพระโอษฐ์, และสังคีตยวงส์
๓. พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร ได้แก่ ปฏิจจสมุปบาทจากพระโอษฐ์, อริยสัจจากพระโอษฐ์, และอิทัปปัจจยตา
๔. หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับประชาชน, ธรรมาธิบาย : หลักธรรมในพระไตรปิฎก, และปัญญาวิวัฒน์
๕. ตัวอย่างคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วิสุทธิมรรค, วิมุตติมรรค และมิลินทปัญหา
๖. การอ้างอิงในการศึกษาเรียนรู้ ได้แก่ พจนานุกรม ฉบับประมวลศัพท์, พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม และพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์
๗. การเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ พุทธธรรม, คู่มือมนุษย์, ธรรมานุญชีวิต และมงคลที่ปณี
๘. การกระทำของมนุษย์ที่เรียกว่ากรรม ได้แก่ กรรมที่ปณี, วิปัสสนาที่ปณี และวิมุตติรัตนมาลี
๙. มนุษย์จะไปอยู่ที่ไหนเมื่อตายไปและไปเกิดใหม่ ได้แก่ ภูมิจาลาสนี, ไตรภูมิภิกษา, โลกที่ปกสาร และจักกภาพที่ปณี

๔.๓ สรุปย่อรายละเอียดการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ ธรรมที่คนไทยควรอ่าน

คัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์

	ชื่อหนังสือ	คัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระรัตนปัญญา รจนา พ.ศ. ๒๐๗๑
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	พระยาพจนานิมิต แปล
	สำนักพิมพ์	ศรีปัญญา, สนพ.
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๔๕๑
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๑๐	พ.ศ. ๒๕๕๔
	ราคา	๑๘๐
	ISBN	978-61-6-714615-7
	จำนวนหน้า	๒๗๒ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อความของชินกาลมาลินีหรือชินกาลมาลีปกรณ์ในส่วนแรก เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าองค์ต่างๆ โดยละเอียด ลำดับกันมาจนถึงพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน กล่าวได้ว่าในส่วนนี้คือการรวบรวมประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทของไทยมาลำดับไว้โดยสรุปนั่นเอง ต่อจากเรื่องพระธาตุซึ่งสืบเนื่องกับตำนานการกำเนิดนครทริภุญไชย จึงเริ่มเรื่องราวพงศาวดารของแคว้นแคว้นฝ่ายเหนือทริภุญไชย โยนก ล้านนา เรื่องพระพุทธสิหิงค์ เรื่องพระมหาธาตุเชิงชุมใหม่ เรื่องพระแก้วมรกต จนกระทั่งสุดเรื่องที่ประวัติราชวงศ์มังรายในสมัยของผู้แต่ง คือ สมัยพระเมืองแก้ว กษัตริย์ราชกาลที่ ๑๔ ในราชวงศ์มังราย

ชินกาลมาลินี จึงได้กลายเป็นเอกสารสำคัญ ทั้งต่อฝ่ายพุทธจักร และฝ่ายอาณาจักร นอกจากนี้ ชินกาลมาลินียังได้รับการแปลเป็นภาษาต่างๆ จำนวนมาก ทั้งภาษาตะวันตก และภาษาตะวันออกอีกทั้งยังเป็นเอกสารสมัยประวัติศาสตร์ที่ใช้ศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงกันในปัจจุบัน

รายละเอียดในเล่มประกอบด้วย คาถาประณามรัตนไตรย, มโนปณิธาน, มหานิทาน, วจีเภทกถา, ลัทธพยากรณ์, พุทธวงษ์, อภิสัมโพธิกถา, ลันตินิกนิทาน, ธาตุกถา, นักชัตตปริเฉท เป็นต้น

คัมภีร์ตำนานมูลศาสนา

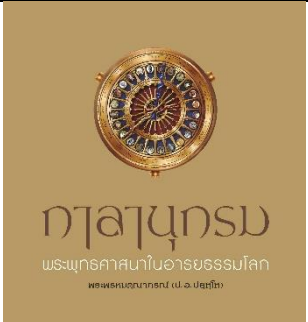
ตำนานมูลศาสนา	ชื่อหนังสือ	คัมภีร์ตำนานมูลศาสนา
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระพุทธรักขิต และพระพุทธญาณ
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ศรีปัญญา, สนพ.
	พิมพ์ครั้งแรก	ระหว่าง พ.ศ. 1999 - 2053
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่	พ.ศ. ๒๕๕๗
	ราคา	๒๕๐
	ISBN	9786167146591
	จำนวนหน้า	๑๒๖ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อความของ “ตำนานมูลศาสนา” นับเป็นความเรียงร้อยแก้วแบบตำนานเก่าแก่ที่สุดที่มีเขียนไว้ในวัฒนธรรมสุวรรณภูมิ ซึ่งพบในแคว้นล้านนา ในขณะที่ยังไม่พบในแคว้นอื่นๆ อาทิ อโยธยา สุโขทัย ล้านช้าง หรือเวียงจันทร์ ดังนั้น ตำนานมูลศาสนาจึงเป็นวรรณกรรมสำคัญของล้านนา และเป็นวรรณกรรมเก่าแก่ที่สุดของไทย แต่งเป็นทำนองแสดงความสืบเนื่องเชื่อมโยงวงศ์กษัตริย์ล้านนา เข้ากับพระพุทธเจ้าและความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธเจ้าตามคติเถรวาท ควรค่าแก่การศึกษาอย่างยิ่ง

รายละเอียดในเล่มประกอบด้วย พระพุทธเจ้าเมื่อแรกปรารถนาพุทธภูมิ, ความเป็นมาก่อนภัททกัลป์, ตั้งต้นภัททกัลป์, กำเนิดคน, กำเนิดประมุขแห่งชุมชน, ลำดับราชวงศ์พระยามมหาสมมติ, พระกกุสนธพุทธเจ้า, พระโกนาคมน์พุทธเจ้า, พระกัสสปพุทธเจ้า, สมัยพระสมณโคดมโพธิสัตว์ เป็นต้น

หนังสือกาลานุกรม : พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก

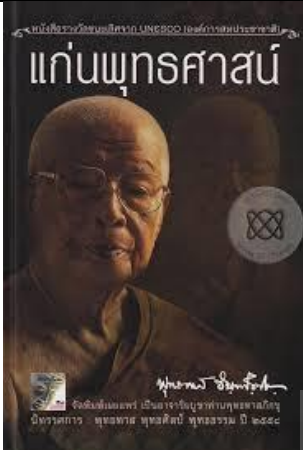
	ชื่อหนังสือ	หนังสือกาลานุกรม : พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ผลิธัมม์
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๕๒
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๙/๔	พ.ศ. ๒๕๖๐
	ราคา	ฟรี
	ISBN	978-974-93332-5-9
	จำนวนหน้า	๒๘๘ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อความของ “หนังสือกาลานุกรม : พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก” เดิมเป็นส่วนประกอบเสริมความรู้ในหนังสือจาริกบุญจาริกธรรม หนังสือดังกล่าวมีเนื้อหามาก ทำให้เล่าหนาเกินไป จึงคิดจะจัดปรับและตัดบางส่วนให้หนังสือลดขนาดลง พร้อมกันนั้นได้ทำเป็นกาลานุกรม คือ ลำดับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา มาพิมพ์ไว้ต่อท้าย หรือเป็นภาคผนวก ซึ่งหนังสือเล่มนี้ช่วยให้ผู้ศึกษาได้ความรู้ความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้นในเรื่องกาลเวลาของพระพุทธศาสนา

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา ชมพูทวีปก่อนพุทธกาล สมัยพุทธกาล หลังพุทธกาลอันประกอบด้วยสมัยสังคายนาครั้งที่ ๑, ยุคกุษาณถึงสิ้นยุคคูปตะ, ภัยนอกภัยในจนพระพุทธศาสนา มลายสูญสิ้น, ๘๐๐ ปีที่อินเดียไม่มีพุทธศาสนา และในปัจจุบัน นอกจากนั้นยังได้ลำดับเหตุการณ์สำคัญของโลกควบคู่ไปด้วย พร้อมภาพประกอบ

หนังสือแก่นพุทธศาสตร์

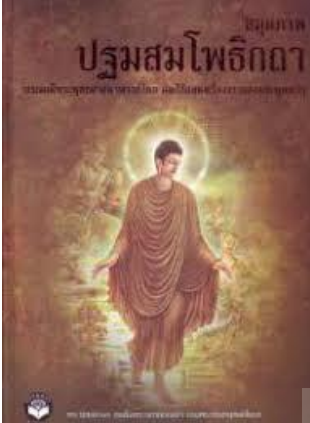
	ชื่อหนังสือ	หนังสือแก่นพุทธศาสตร์
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๐๘
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่	พ.ศ. ๒๕๕๘
	ราคา	๑๘๐ บาท และมีแจกฟรี
	ISBN	9786160307562
	จำนวนหน้า	๒๒๐ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อความของ “แก่นพุทธศาสตร์” เล่มนี้ เป็นหนังสือรางวัลชนะเลิศจาก UNESCO (องค์การสหประชาชาติ) โดยมีใจความที่เป็น “แก่นแท้” ในทางพุทธศาสนา อันเปรียบเสมือนรากแก้วที่ยังลึกลงในพื้นพิภพ ให้ความอุดมสมบูรณ์และความแข็งแกร่งต่อไม่ย่นต้นอย่างนิรันดร์กาล ความเป็นแก่นแท้ที่ดี รากเหง้าที่ดี ในทางพุทธศาสนา ซึ่งพุทธบริษัททุกคนควรจะได้สัมผัส อย่างน้อยการได้อ่านและศึกษาสักเที่ยวหนึ่ง น่าจะเอื้ออำนวยให้ท่านผู้อ่านสามารถจับใจความสำคัญตามที่ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุได้แสดงธรรมกถาไว้อย่างครบถ้วนบริบูรณ์ที่สุด

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา ใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา ความว่าง : ธรรมสำหรับฆราวาส และวิธีปฏิบัติเพื่อเป็นอยู่ด้วยความว่าง

หนังสือสมุดภาพปฐมสมโพธิกถา วรรณคดีพระพุทธศาสนาพากษ์ไทย

	ชื่อหนังสือ	หนังสือสมุดภาพปฐมสมโพธิกถา วรรณคดี พระพุทธศาสนาพากษ์ไทย
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ.
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่	พ.ศ. ๒๕๕๘
	ราคา	๖๕๐ บาท และมีแจกฟรี
	ISBN	9786160300839
	จำนวนหน้า	๕๗๒ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อความของ “หนังสือสมุดภาพปฐมสมโพธิกถา วรรณคดีพระพุทธศาสนาพากษ์ไทย” เล่มนี้ เป็นหนังสือสมุดภาพปฐมสมโพธิกถา วรรณคดีพระพุทธศาสนาพากษ์ไทย คัมภีร์แสดงเรื่องราวของพระพุทธเจ้า พระนิพนธ์ของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ปรเมนทรมหากุมิพลอดุลยเดชมหาราชา เป็นหนังสือที่มีความสมบูรณ์ทั้งเนื้อหาภายในและรูปลักษณ์ภายนอก พร้อมภาพจิตรกรรมอันวิจิตรที่ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรมชื่นชมว่าสวยงามที่สุดในยุคนี้

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา พระเจ้าสุทโธทนะอภิเษกสมรส, พระโพธิสัตว์รับเชิญจุติ, การประสูติของพระโพธิสัตว์, ลักษณะของพระมหาบุรุษ, พระโพธิสัตว์ได้รับการราชาภิเษกฯ, การเสด็จออกเพื่อคุณอันยิ่งใหญ่, พระโพธิสัตว์บำเพ็ญทุกรกิริยา, มฤปายาสและการบูชา, พระโพธิสัตว์ชนะหม่อมมาร, ลำดับการตรัสรู้ยิ่ง, เจ็ดลัปดาห์หลังตรัสรู้, ท้าวสหัมบดีพรหมทูลฯ, แสดงพระปฐมเทศนา, ยสกุบุตรและเหล่าสหาย, อรุณเวลกัศปชฎิลออกบวช, พระสารีบุตรพระมหาโมลคัลลานะบวช, เสด็จนิวัตพระนครกบิลพัสดุ์, พระพุทธเจ้าเสด็จโปรดฯ, พวกเจ้าศากยะเสด็จออกผนวช, พระอชิตะได้รับพยากรณ์ฯ, พระพุทธบิดาปรินิพพาน, ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์, เสด็จดาวดึงส์, เสด็จลงจากเทวโลก, พระอัครสาวกปรินิพพาน, พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธฯ, การแจกพระบรมสารีริกธาตุ, พยาฆาตกรถูกฆ่าด้วยฤทธิ์, ความเลื่อมใส ๕ ประการ

หนังสือพุทธประวัติจากพระโอษฐ์

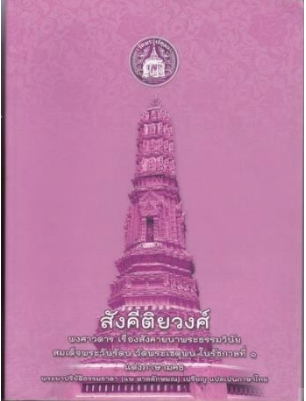
	ชื่อหนังสือ	หนังสือพุทธประวัติจากพระโอษฐ์
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ไทยควอลิตี้บุ๊กส์ (2006), บก.
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๓๗
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่	พ.ศ. ๒๕๕๖
	ราคา	๒๘๐ บาท และมีแจกฟรี
	ISBN	9786165144537
	จำนวนหน้า	๔๔๘ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อความของ "พุทธประวัติจากพระโอษฐ์" ฉบับนี้ แปลตรงมาจากพระไตรปิฎก โดย "ท่านพุทธทาส ภิกขุ" รวบรวมเฉพาะที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเล่าประวัติของพระองค์เอง ประทานไว้ต่างสถานที่ ต่างวาระ ตั้งแต่ยุคพุทธกาล ต้นฉบับนี้ "ปราชญ์ชาวพุทธแห่งสวนโมกขพลาราม" ใช้ขันติและเมตตาธรรมอยากสูงในการรวบรวมและเรียบเรียงลำดับ "ความจริงจากพระโอษฐ์" ไว้ให้ท่านยืดอก เพื่อเป็นแบบอย่างการปฏิบัติธรรม แทนการมุ่งทางด้านแบบนิยายประวัติขั้นสามัญหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะให้อรรถรสจากการอ่านแก่ท่านตามสมควร

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา ภาคนำ ข้อความให้เกิดความสนใจในพระพุทธรองค์, ภาค 1 เริ่มแต่การเกิดแห่งสากยวงศ์เรื่องก่อนประสูติ จนถึงออกผนวช, ภาค 2 เริ่มแต่ออกผนวชแล้วเที่ยวเสาะหาความรู้ ทรมานพระองค์ จนได้ตรัสรู้, ภาค 3 เริ่มแต่ตรัสรู้แล้วทรงประกอบด้วยพระคุณธรรมต่างๆ จนเสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์บรรลุผล, ภาค 4 เรื่องเบ็ดเตล็ดใหญ่น้อยต่างๆ ตั้งแต่โปรดปัญจวัคคีย์แล้ว ไปจนถึงจวนจะปรินิพพาน, ภาค 5 การปรินิพพาน และภาค 6 เรื่องการบำเพ็ญบารมีในอดีตชาติ ซึ่งเต็มไปด้วยทิวทัศน์คุณดีอันสาวกในภายหลังพึงดำเนินตาม

หนังสือสังคิตยวงศ์

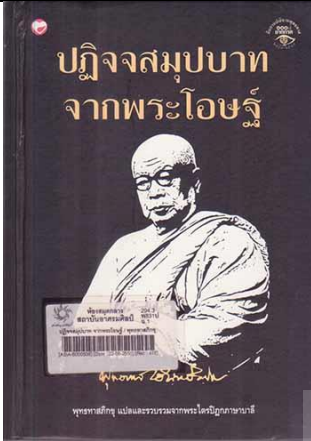
	ชื่อหนังสือ	หนังสือสังคิตยวงศ์
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	สมเด็จพระพนรัตน์ (แก้ว)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๒๓๒
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่	พ.ศ. ๒๕๕๘
	ราคา	๔๘๐ บาท และมีแจกฟรี
	ISBN	
	จำนวนหน้า	๔๔๘ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อความของ "หนังสือสังคิตยวงศ์" ฉบับนี้ เป็นพงศาวดาร เรื่องสังคายนาศาสนาพระธรรมวินัยของสมเด็จพระวันรัตน์ วัดพระเชตุพน เป็นคัมภีร์ภาษาบาลีที่ประพันธ์เป็นเล่มแรกของกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ ๑ (แห่งราชวงศ์จักรี) พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาลอักษรนิพนธ์) เปรียญ ๖ แปลเป็นภาษาไทย เป็นหนังสืออนุรักษ์การพิมพ์เหมือนต้นฉบับพิมพ์ครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ.2466 โดย หอพระสมุด วชิรญาณ ปัจจุบันเป็นฉบับพิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ พระธรรมปัญญาบดี อดีตเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เมื่อปี 2558

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา เรื่องการสังคายนาศาสนาเป็นหัวข้อเรื่องหลัก จัดเป็นคัมภีร์ประเภทวังสปรกรณ์ มีเนื้อหาทั้งหมด ๙ ปริเฉท สรุปได้ดังนี้ ปริเฉทที่ ๑ การทำสังคายนาศาสนาในอินเดีย ๓ ครั้ง คือ ครั้งที่ ๑ - ๓ ปริเฉทที่ ๒ การทำสังคายนาศาสนาในศรีลังกา ๔ ครั้ง คือ ครั้งที่ ๔ - ๗ ปริเฉทที่ ๓ การประดิษฐานพระพุทธศาสนาในศรีลังกา ปริเฉทที่ ๔ การนำพระทันตธาตุไปประดิษฐานในประเทศต่างๆ ปริเฉทที่ ๕ พระราชา ๕๐๐ องค์ และประวัติการสร้างเมืองทริภุญไชย (ลำพูน) ปริเฉทที่ ๖ ราชวงศ์ในชมพูทวีป และลาววงศ์ในล้านนา ปริเฉทที่ ๗ เรื่อง ๑๐ ราชวงศ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงศรีอยุธยาถึงความพินาศใหญ่ ปริเฉทที่ ๘ การสร้างกรุงรัตนโกสินทร์และการทำสังคายนาศาสนาครั้งที่ ๙ ปริเฉทที่ ๙ อาณิสร์ต่างๆ และความปรารถนาของผู้จัดทำหนังสือสังคิตยวงศ์

หนังสือปฏิจจสมุปปาท จากพระโอษฐ์

	ชื่อหนังสือ	หนังสือปฏิจจสมุปปาท จากพระโอษฐ์
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ธรรมทานมูลนิธิ
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๒๑
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๙	พ.ศ. ๒๕๕๖
	ราคา	๕๐๐ บาท และมีแจกฟรี
	ISBN	9744092041
	จำนวนหน้า	๑๐๖๐ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อความของ "ปฏิจจสมุปปาท จากพระโอษฐ์" ฉบับนี้ ปฏิจจสมุปปาทจากพระโอษฐ์นี้ เป็นการรวบรวมเรื่อง อิทปิัจยตา ในส่วนของปฏิจจสมุปปาทมาอย่างครบถ้วน เพียงพอที่จะศึกษาเรื่องปฏิจจสมุปปาทอย่างชัดเจนถึงที่สุด ให้สมกับพระพุทธานุชาตที่ว่า "ผู้ใดเห็นปฏิจจสมุปปาท ผู้นั้นเห็นธรรม, ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต" ดังที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้แล้ว นับเป็นการเห็นพระพุทธร่องคี่ในภาษาธรรม ซึ่งเกื้อกูลแก่การบรรลุธรรมผลนิพพาน เป็นอย่างยิ่ง

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา เรื่องที่ควรทราบก่อนเกี่ยวกับปฏิจจฯ, ปฏิจจฯ คือเรื่องอริยสังสมบุรณ์แบบ, ปฏิจจฯ ไม่ใช่เรื่องข้ามภพข้ามชาติ, ปฏิจจฯ เกิดได้เสมอในชีวิตประจำวัน, ปฏิจจฯ ที่แสดงการเกิดดับแห่งกิเลสและความทุกข์, ปฏิจจฯ ที่ตรัสในรูปของการปฏิบัติ, โทษของการไม่รู้และอันสงส์ของการรู้ปฏิจจฯ, ปฏิจจฯ เกี่ยวกับความเป็นพระพุทธเจ้า, ปฏิจจฯ กับอริยสาวก, ปฏิจจฯ นานาแบบ, ลัทธิหรือทิวทัศน์ที่ขัดกับปฏิจจฯ , ปฏิจจฯ ที่ส่อไปในทางภาษาคน-เพื่อศีลธรรม, คุณค่าพิเศษของปฏิจจฯ

หนังสืออริยสัจ จากพระโอษฐ์

	ชื่อหนังสือ	หนังสืออริยสัจ จากพระโอษฐ์
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ธรรมทานมูลนิธิ
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๑๒
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๙	พ.ศ. ๒๕๕๖
	ราคา	๗๐๐ บาท และมีแจกฟรี
	ISBN	9744092041
	จำนวนหน้า	๑๙๙๒ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อความของ "อริยสัจ จากพระโอษฐ์" ฉบับนี้ มี ๒ ภาค ประกอบด้วยภาคต้นและภาคปลาย เป็นการรวบรวมเรื่องอริยสัจที่ตรัสเอง ไว้อย่างครบถ้วนที่สุด เพียงพอที่จะศึกษาเรื่องอริยสัจอย่างชัดเจน ให้สมกับชื่อที่ว่า อริยสัจเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา เป็นที่รวบรวมแห่งพุทธวจนะทั้งปวง ซึ่งพระพุทธองค์ทรงประสงค์ให้ช่วยกันเผยแผ่ เพื่อประโยชน์แก่มวลมหาชนทั้งเทวดาและมนุษย์

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา ภาคต้น ประกอบด้วย 3 ภาค คือ ภาค 1 ว่าด้วย ทุกขอริยสัจ ความจริงอันประเสริฐคือทุกข์ ภาค 2 ว่าด้วย สมุทัยอริยสัจ ความจริงอันประเสริฐคือเหตุให้เกิดทุกข์ ภาค 3 ว่าด้วย นิโรธอริยสัจ ความจริงอันประเสริฐคือความดับไม่เหลือของทุกข์ และภาคปลาย ประกอบด้วย 3 ภาค คือ ภาค 4 ว่าด้วย มัคคอริยสัจ ความจริงอันประเสริฐคือมรรค ภาคสรุปเกี่ยวกับจตุราริยสัจ และภาคผนวกว่าด้วยเรื่องนำมาผนวกเพื่อความสะดวกแก่การอ้างอิง

หนังสืออิทัปปัจจยตา

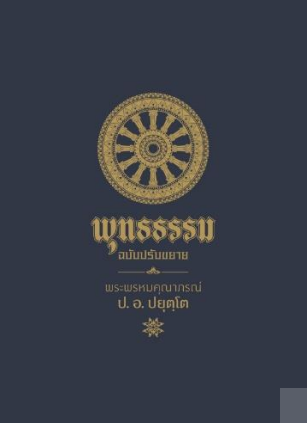
	ชื่อหนังสือ	หนังสืออิทัปปัจจยตา
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ธรรมทานมูลนิธิ
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๑๖
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๙	พ.ศ. ๒๕๕๖
	ราคา	๗๐๐ บาท และมีแจกฟรี
	ISBN	9744092041
	จำนวนหน้า	๑๙๙๒ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อความของ "อิทัปปัจจยตา" ฉบับนี้ เป็นหลักธรรมที่พุทธทาสภิกขุให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในชั้นปลายของท่านพุทธทาสจะเทศนาเรื่องนี้อย่างจริงจัง ในการสนทนาธรรมกับปัญญาชนทั้งไทยและเทศหรือนักบวชในศาสนาอื่น พุทธทาสภิกขุปรารถนาให้นักคิดนักเขียนหรือนักวิชาการเรียนรู้หลักอิทัปปัจจยตา และท่านก็ใช้หลักอิทัปปัจจยตาเป็นธรรมหรือสื่อในการสมานความคิดเข้ากับหลักธรรมของศาสนาอื่นๆ

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา อิทัปปัจจยตา ในฐานะเป็น พุทธวัจนะที่ถูกมองข้าม, อิทัปปัจจยตา ในฐานะเป็น วิชา หรือศาสตร์ทั้งปวงของโลก, อิทัปปัจจยตา ในฐานะเป็น "ตัวเรา" ในทุกความหมาย ทุกอิริยาบถ, อิทัปปัจจยตา ในฐานะเป็น "พระเป็นเจ้า", อิทัปปัจจยตา ในฐานะเป็น วิวัฒนาการทุกแขนงแห่งชีวิต, อิทัปปัจจยตา ในฐานะเป็น ธรรม หรือสิ่งทั้งปวง แห่งชีวิต, อิทัปปัจจยตา ในฐานะเป็น พระรัตนไตร และไตรสิกขา, อิทัปปัจจยตา ในฐานะเป็น สิ่งต่อรองเพื่อทำความเข้าใจระหว่างศาสนา, อิทัปปัจจยตา ในฐานะเป็น สิ่งที่มาวาทต้องเรียนรู้ และปฏิบัติ, อิทัปปัจจยตา ในฐานะเป็น กฎที่เหนือกฎทั้งหลาย, อิทัปปัจจยตา ในฐานะเป็น กฎแห่งกรรม, กรรม, และกัมมัคชัย, อิทัปปัจจยตา ในฐานะเป็น กฎแห่งกรรม, กรรม, และกัมมัคชัย (ต่อ), อิทัปปัจจยตา ในฐานะเป็น ปฏิจลสมุปบาท ต่างๆ

พุทธธรรม

	ชื่อหนังสือ	พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๑๔
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๔๒	พ.ศ. ๒๕๕๘
	ราคา	แจกฟรี
	ISBN	978-616-7585-10-9
	จำนวนหน้า	๑,๓๖๐ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

พุทธธรรม เป็นหนังสือธรรมะ แต่งโดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) แรกเริ่มเดิมทีท่านเขียนเป็นบทความขนาดยาวลงพิมพ์เพื่อ เป็นอนุสรณ์แก่พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศประพันธ์ หรือเรียกสั้นๆ ว่าพระองค์วรวงศ์ ต่อมาได้ขยายบทความชิ้นนั้นมาเป็นหนังสือขนาดย่อม แล้วมาขยายเป็นฉบับขยายความดังที่ปรากฏในปัจจุบัน หนังสือ พุทธธรรม ของพระพรหมคุณาภรณ์เล่มนี้ เป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าทางพระพุทธศาสนามากที่สุดเล่มหนึ่ง เพราะประมวลหลักพุทธธรรม หรือกฎของธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ โดยดึงเอาคำอธิบายจากพระไตรปิฎก, อรรถกถา, ฎีกา, อนุฎีกา ฯลฯ เพื่อให้พุทธวงจระแจ่มกระจ่างไว้ครบถ้วน สมบูรณ์มาก เหมาะสำหรับผู้สนใจใฝ่รู้เนื้อหาพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมทั้งหมดไว้ประจำบ้าน

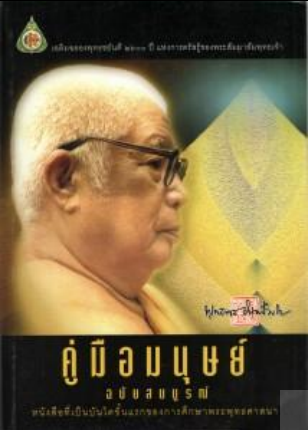
รายละเอียดหนังสือพุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย ก็คือพุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ ในการพิมพ์เนื้อหาใหม่ ได้ปรับชื่อให้สั้นเข้า เพื่อeasyเรียกได้สะดวก โดยเนื้อหาพอสังเขปดังนี้

ภาค ๑ มัชฌิมนธรรมเทศนา แบ่งออกเป็น ๔ ตอน คือ ตอนที่ ๑ ชีวิตคือขันธ ๕ อายุตระนะ ๖, ตอนที่ ๒ ชีวิตเป็นอย่างไรไตรลักษณ์, ตอนที่ ๓ ชีวิตเป็นไปอย่างไรปฏิบัติสมุปบาทและกรรม และตอนที่ ๔ ชีวิตควรให้เป็นไปอย่างไรวิชา วิมุติ วิสุทธิ สันติ และนิพพาน

ภาค ๒ มัชฌิมาปฏิปทา แบ่งออกเป็น ๑ ตอน คือ ชีวิตควรเป็นอยู่ด้วยการศึกษาอันประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา สรุปลงในอริยสัจ ๔

ภาค ๓ อารยธรรมวิธี แบ่งออกเป็น ๑ ตอน คือ ชีวิตที่ดีควรมีคุณธรรมพื้นฐาน ศีลกับเจตนาทางสังคม ปัญหาเรื่องของแรงจูงใจ และความสงบแบบแผนและประมวลความ

คู่มือมนุษย์ ฉบับสมบูรณ์

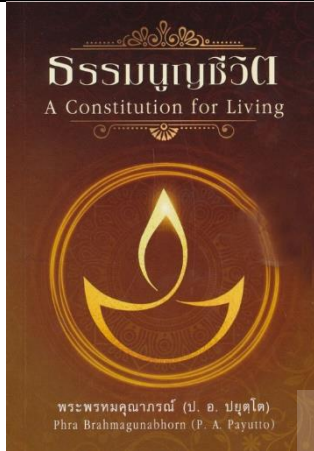
	ชื่อหนังสือ	คู่มือมนุษย์ ฉบับสมบูรณ์
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)
	สำนักพิมพ์	ธรรมสภา
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๑๗
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๑๕	พ.ศ. ๒๕๔๗
	ราคา	
	ISBN	
	จำนวนหน้า	๒๗๗ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

รวบรวมหลักธรรมคำบรรยายของท่านพุทธทาสในโอกาสต่างๆ โดยเนื้อหาภายในเล่มจะชี้ให้เห็นว่าในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าเริ่มสอนเรื่องอะไรและผลของการปฏิบัติตามคำสอนจะเป็นอย่างไรในที่สุด โดยได้จัดเรียงเนื้อหาอย่างเป็นระเบียบเพื่อให้ง่ายแก่การศึกษาปฏิบัติ อันจะทำให้เกิดสติปัญญาในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตทำให้รู้จักการดำเนินชีวิตอยู่บนความไม่ประมาทมีคุณธรรมประจำใจสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขโดยแท้จริง

๑. ใจความสำคัญของพระพุทธศาสนา (พุทธศาสนามุ่งชี้อะไรเป็นอะไร)
๒. ไตรลักษณ์ (ลักษณะสามัญของสิ่งทั้งปวง)
๓. อุปทานสี่ (อำนาจของความยึดติด)
๔. ไตรสิกขา (ขั้นของการปฏิบัติศาสนา)
๕. เบญจขันธ์ (คนเราคืออะไร)
๖. สมาธิและวิปัสสนาตามธรรมชาติ (การทำให้รู้แจ้งตามวิถีธรรมชาติ)
๗. สมาธิและวิปัสสนาตามหลักวิชาในรูปเทคนิค (การทำให้รู้แจ้งตามหลักวิชา)
๘. อริยบุคคลกับการละกิเลส (ลำดับแห่งการหลุดพ้นจากโลก)
๙. พุทธศาสนากับคนทั่วไป (พุทธศาสนาสอนศิลปะการเป็นคน)
๑๐. ตูลาการตามอุดมคติแห่งพระพุทธศาสนา (สรุปถาวรธรรมบรรยาย)

ธรรมนูญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม

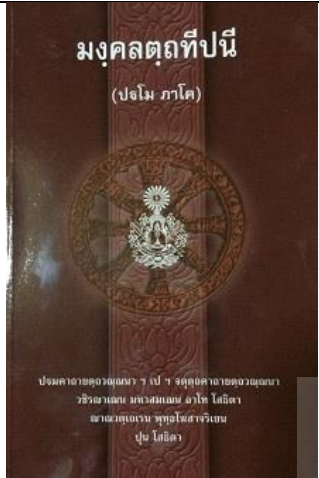
	ชื่อหนังสือ	ธรรมนูญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	วิถญาณเวศกวัน
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๑๙
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๒๐๐	พ.ศ. ๒๕๔๐
	ราคา	แจกฟรี
	ISBN	974-8239-004
	จำนวนหน้า	๑๑๐ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อความของ "ธรรมนูญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม" ฉบับนี้ เป็น "วินัย" เป็นระเบียบกำกับความพฤติกรรมให้เป็นแบบแผน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนที่อยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่คนอยู่ร่วมกันจะต้องนำมาปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน "ธรรมนูญชีวิตเล่มนี้" สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ท่านได้นำหลักธรรมของพระบรมศาสดามาแสดงไว้ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนนำไปใช้ในการวางรากฐานชีวิตให้มั่นคง และนำชีวิตให้ถึงจุดหมายตลอดจนการประพฤติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันในแต่ละฐานะหน้าที่ ด้วยการทำตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา ภาค 1 วินัยชาวพุทธ และภาค 2 ธรรมนูญชีวิต ประกอบด้วยหมวดนำ คนกับความเป็นคน, หมวด 1 คนกับสังคม, หมวด 2 คนกับชีวิต, หมวด 3 คนกับคน และหมวด 4 คนกับมรรคา

มงคลที่ปณี

	ชื่อหนังสือ	มงคลที่ปณี
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระสิริมงคลาจารย์
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัยฯ
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๐๖๐
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๒๐๐	พ.ศ. ๒๕๔๐
	ราคา	แจกฟรี
	ISBN	974-8239-004
	จำนวนหน้า	๑๑๐ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

หนังสือมงคลที่ปณี เป็นหนังสือโดดเด่นเล่มหนึ่งในพระพุทธศาสนา ที่แสดงหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พระสิริมงคลาจารย์นักปราชญ์แห่งล้านนาไทย แต่งหนังสือนี้เมื่อ พ. ศ. ๒๐๖๐ เพื่อขยายความอรรถกถามงคลสูตร สุตตนิบาต ขุททกนิกาย หนังสือนี้ผู้รู้รับรองว่าเป็นหนังสือในชั้นปกรณพิเศษ ผู้แต่งอ้างพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และคำของเกจิอาจารย์ จากเดิมที่มีเนื้อหา ๒๐ หน้า เพิ่มเป็น ๘๕๐ หน้า มงคลที่ปณี(มงคลสูตร) ชี้ให้เห็นว่าทางดำเนินชีวิตที่มีความสมบูรณ์ ยั่งยืน และเป็นมาตรฐาน เรียกว่า “มงคล” มงคลข้อแรก คือ ไม่คบคนพาล และมงคลข้อสุดท้าย คือ จิตเกษม พระสูตรนี้ยืนยันว่าชีวิตที่ยั่งยืนและชีวิตที่มีมาตรฐาน จะต้องมั่งมีทั้งโลกียธรรมทั้งโลกุตระธรรมควบคู่กันปัจจุบัน มงคลที่ปณี ใช้เป็นคู่มือของนักเรียนบาลีชั้นประโยค ๔-๕ และชั้นประโยค ๗

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา ๑ ไม่คบคนพาล, ๒ คบบัณฑิต, ๓ บูชาบุคคลที่ควรบูชา, ๔ อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม, ๕ มีบุญวาสนามาก่อน, ๖ ตั้งตนชอบ, ๗ พหูสูต, ๘ มีศิลปะ, ๙ มีวินัย, ๑๐ มีวาจาสุภาพ, ๑๑ บำรุงบิดามารดา, ๑๒ เลี้ยงดูบุตร, ๑๓ สงเคราะห์ภรรยา-สามี, ๑๔ ทำงานไม่คั่งค้าง, ๑๕ บำเพ็ญทาน, ๑๖ ประพฤติธรรม, ๑๗ สงเคราะห์ญาติ, ๑๘ ทำงานไม่มีโทษ, ๑๙ งดเว้นจากบาป, ๒๐ สรรวมจากการต็มน้ำเมา, ๒๑ ไม่ประมาทในธรรม, ๒๒ มีความเคารพ, ๒๓ มีความถ่อมตน, ๒๔ มีความสันโดษ, ๒๕ มีความกตัญญู, ๒๖ พังธรรมตามกาล, ๒๗ มีความอดทน, ๒๘ เป็นคนว่าง่าย, ๒๙ เห็นสมณะ, ๓๐ สนทนาธรรมตามกาล, ๓๑ บำเพ็ญตบะ, ๓๒ ประพฤติพรหมจรรย์, ๓๓ เห็นอริยสัจ, ๓๔ ทำพระนิพพานให้แจ้ง, ๓๕ จิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม, ๓๖ จิตไม่โศก, ๓๗ จิตปราศจากอริ และ ๓๘ จิตเกษม

กรรมที่ปณี

	ชื่อหนังสือ	กรรมที่ปณี
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ดอกหญ้า
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๑๗
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๒	พ.ศ. ๒๕๔๕
	ราคา	เล่ม ๑ ๒๙๕ บาท, เล่ม ๒ ๒๔๕ บาท
	ISBN	เล่ม 1 974-689-118-9, เล่ม 2 974-689-127-8
	จำนวนหน้า	เล่ม ๑ ๗๙๑ หน้า, เล่ม ๒ ๖๐๐ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

พระเดชพระคุณท่าน พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ. ๙) อดีตเจ้าอาวาสวัดยานนาวา และกรรมการเถรสมาคม เป็นพระเถระที่คงแก่เรียน และมีอุตสาหวิริยะมากรูปหนึ่ง พระคุณท่านได้รจนานหนังสือธรรมะหลายเรื่อง แต่ละเรื่องล้วนมีสาระน่าสนใจ โดยเฉพาะ กรรมที่ปณี ได้รับการยกย่องว่าเป็นเพชรน้ำเอกในวงการวรรณกรรมสาขาพุทธศาสนาเล่มหนึ่ง ได้รับรางวัลชนะเลิศวรรณกรรมไทยสาขาศาสนา ประจำปี ๒๕๑๗ ของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) และพระเดชพระคุณท่านยังได้รับการประกาศเกียรติคุณ ว่าเป็น ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา สาขากการแต่งหนังสือทางพุทธศาสนา ในวันวิสาขบูชา พ.ศ. ๒๕๓๑

เนื้อหาของหนังสือเรื่อง “กรรมที่ปณี” เป็นการแสดงถึงเรื่องของกรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งได้นำมาจากหลักฐานตามหนังสือพระไตรปิฎกและหนังสืออรรถกถา ฎีกา ของพระอรรถกถาจารย์ ภายในเนื้อหานั้นท่านก็ได้โยงไปถึงการทำกรรมและไปรับใช้ผลกรรมที่ทำไว้ในชาติต่อไปตามกรรมที่ตนได้กระทำในขณะที่มีชีวิต และท่านได้โยงไปถึงภพทั้งสาม การจะไปเกิดในภพภูมิไหนทำกรรมอะไรไว้ ฯลฯ โดยมีรายละเอียดดังนี้ กรรมที่ปณี เล่ม ๑ ประกอบด้วย อารัมภกถา ภาคที่ ๑ ประเภทแห่งกรรม ภาคที่ ๒ ผลแห่งกรรม และกรรมที่ปณี เล่ม ๒ ประกอบด้วย ภาคที่ ๓ การเผาผลาญกรรม

วิปัสณาปณี

	ชื่อหนังสือ	วิปัสณาปณี
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ดอกหญ้า
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๐๖
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๒	พ.ศ. ๒๕๔๕
	ราคา	๑๕๕ บาท
	ISBN	9789746891257
	จำนวนหน้า	๓๔๔ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

พระเดชพระคุณท่าน พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ. ๙) อดีตเจ้าอาวาสวัดยานนาวา และกรรมการเถรสมาคม เป็นพระเถระที่คงแก่เรียน และมีอุตสาหวิริยะมากรูปหนึ่ง พระคุณท่านได้รจนานหนังสือธรรมะหลายเรื่อง แต่ละเรื่องล้วนมีสาระน่าสนใจ

เนื้อหาของหนังสือเรื่อง “วิปัสณาปณี” เป็นการแสดงถึงเรื่องมรรคญาณ อันเป็นอาวุธประเสริฐนี้จะอุบัติเกิดมีขึ้นมาได้นั้น จำต้องอาศัยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน...การวิปัสสนากรรมฐานที่จะให้ได้ผลนั้นเป็นการกระทำที่ยากนักหนา ต้องอาศัยศรัทธาและความพากเพียรอย่างแรงกล้า ประกอบด้วย อารัมภบท วิปัสสนานุสาสนี พระวิปัสสนาญาณ พระวิปัสสนาญาณที่ ๑-๑๖ วิปัสสนานิสังส์ และอวสานบท

วิมุตติรัตนมาลี

	ชื่อหนังสือ	วิมุตติรัตนมาลี
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ดอกหญ้า
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๑๕
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๒	พ.ศ. ๒๕๔๕
	ราคา	เล่ม ๑ ๒๖๕ บาท, เล่ม ๒ ๒๕๐ บาท
	ISBN	เล่ม 1 974-689-169-3, เล่ม 2 974-689-170-7
	จำนวนหน้า	เล่ม ๑ ๓๐๔ หน้า, เล่ม ๒ ๖๓๘ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

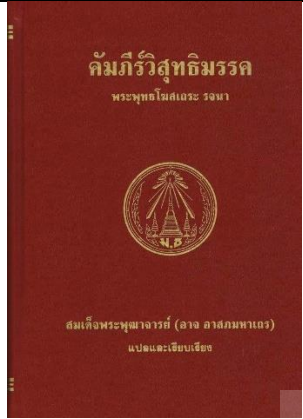
พระเดชพระคุณท่าน พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ. ๙) อดีตเจ้าอาวาสวัดยานนาวา และกรรมการเถรสมาคม เป็นพระเถระที่คงแก่เรียน และมีอุตสาหวิริยะมากรูปหนึ่ง พระคุณท่านได้รจนานหนังสือธรรมะหลายเรื่อง แต่ละเรื่องล้วนมีสาระน่าสนใจ หนังสือวิมุตติรัตนมาลีได้รับรางวัลชนะเลิศวรรณกรรมไทยสาขาศาสนาของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ประจำปี ๒๕๑๕

เนื้อหาของหนังสือเรื่อง “วิมุตติรัตนมาลี” เป็นการแสดงถึงเรื่องความหลุดพ้นประกอบด้วย

วิมุตติรัตนมาลี เล่ม ๑ กล่าวถึงเรื่องของธรรมะ ที่จะให้ถึงซึ่งความหลุดพ้นการที่ประชาชนพลโลกได้รับความทุกข์ยากต่างๆ นานา กันอยู่ทุกวันนี้ก็เพราะมีบาปกรรมที่เคยกระทำไว้แต่ชาติอดีต...

วิมุตติรัตนมาลี เล่ม ๒ กล่าวถึงเรื่องของธรรมะ ที่จะให้ถึงซึ่งความหลุดพ้นความหลุดพ้นทุกข์ ซึ่งเกิดจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร แต่การที่จะบรรลู่ถึงมุตติธรรมนั้นจะต้องมีการบำเพ็ญกุศลกรรมอย่างสูงถึงขั้นภาวนากรรม

คัมภีร์วิสุทธิมรรค

	ชื่อหนังสือ	คัมภีร์วิสุทธิมรรค
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระพุทฺธโฆสเถระ รัตนา
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อจจ อาสภมหาเถร)
	สำนักพิมพ์	บริษัท ธนาเพรส จำกัด
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๑๔
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๑๐	พ.ศ. ๒๕๕๔
	ราคา	แจกฟรี
	ISBN	974-91641-5-6
	จำนวนหน้า	๑,๒๘๑ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

วิสุทธิมรรค (บาลี: วิสุตฺติมคฺค) เป็นคัมภีร์สำคัญคัมภีร์หนึ่งในพุทธศาสนานิกายเถรวาท ซึ่งได้รับการจัดลำดับความสำคัญเทียบเท่าชั้นอรุทธกถา โดยมี พระพุทฺธโฆสเถระ ชาวอินเดีย เป็นผู้เรียบเรียงขึ้นในภาษาบาลี เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๐ มีเนื้อหาที่อธิบายเกี่ยวกับ ศีล สมาธิ และ ปัญญา ตามแนววิสุทธิ ๗ ในปัจจุบัน คัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้รับการยอมรับว่าเป็นผลงานสำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งในทางพุทธศาสนา ได้รับการยกย่องจากนักวิชาการด้านพุทธศาสนาในหลายประเทศเป็นจำนวนมาก และได้รับการบรรจุในหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย ระดับชั้นเปรียญธรรม ๘ ประโยค และเปรียญธรรม ๙ ประโยค เนื้อหาของหนังสือเรื่อง “วิสุทธิมรรค” เป็นการแสดงถึงเรื่องความบริสุทธิ์ตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย

ภาคศีล ประกอบด้วย ๒ ปริเฉท คือ ปริเฉทที่ ๑ สीलนิตเทศ และปริเฉทที่ ๒ ฐตังคินิตเทศ

ภาคสมาธิ ประกอบด้วย ๑๑ ปริเฉท คือ ปริเฉทที่ ๓ กัมมัฏฐานคณนิตเทศ, ปริเฉทที่ ๔ ปรถวิกสิณนิตเทศ, ปริเฉทที่ ๕ เสสสิณนิตเทศ, ปริเฉทที่ ๖ อสุภกัมมัฏฐานนิตเทศ, ปริเฉทที่ ๗ ฉอนุสสติ นิตเทศ, ปริเฉทที่ ๘ อนุสสติกัมมัฏฐานนิตเทศ, ปริเฉทที่ ๙ พรหมวิหารนิตเทศ, ปริเฉทที่ ๑๐ อารูปป นิตเทศ, ปริเฉทที่ ๑๑ สมาธินิตเทศ, ปริเฉทที่ ๑๒ อิทธิวีนิตเทศ และปริเฉทที่ ๑๓ อภิญญานิตเทศ

ภาคปัญญา ประกอบด้วย ๑๐ ปริเฉท คือ ปริเฉทที่ ๑๔ ชันธนิตเทศ, ปริเฉทที่ ๑๕ อายต นธาตุนิตเทศ, ปริเฉทที่ ๑๖ อินทริยสังจนิตเทศ, ปริเฉทที่ ๑๗ ปัญญาภูมินิตเทศ, ปริเฉทที่ ๑๘ ทิฏฐิวิสุทธิ นิตเทศ, ปริเฉทที่ ๑๙ กังขาวิตรณวิสุทธินิตเทศ, ปริเฉทที่ ๒๐ มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธินิตเทศ, ปริเฉท ที่ ๒๑ ปฏิปทาญาณวิสุทธินิตเทศ, ปริเฉทที่ ๒๒ ญาณทัสสนวิสุทธินิตเทศ และปริเฉทที่ ๒๓ ปัญญา ภาวนานิสังสนิตเทศ

คัมภีร์วิมุตติมรรค

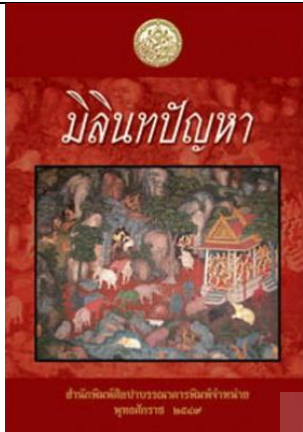
	ชื่อหนังสือ	วิมุตติมรรค
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระอุปติสเถระ รจนา
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ
	สำนักพิมพ์	
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๓๘
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่	พ.ศ. ๒๕๖๐
	ราคา	๓๐๐ บาท และแจกฟรี
	ISBN	ISBN 978-616-300-339-3
	จำนวนหน้า	720 หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

หนังสือ "วิมุตติมรรค" เป็นวรรณคดีบาลีประเภทปกรณ์พิเศษ ที่อธิบายไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นวิมุตติมรรค (ทางแห่งความหลุดพ้น) เป็นคู่มือสำหรับศึกษาและปฏิบัติธรรม ซึ่งแต่งก่อนหนังสือที่มีชื่อคล้ายกัน คือคัมภีร์วิสุทธิมรรคของพระพุทธโฆสอาจารย์ พระเถระผู้รจนา วิมุตติมรรค มีชื่อว่า "พระอุปติสเถระ" ประวัติความเป็นมาของท่านไม่มีหลักฐานยืนยันชัดเจน ศาสตราจารย์นาโกลสันนิษฐานว่า ผู้รจนา คือ "พระอรหันต์อุปติสสะ" ชาวลังกา ผู้ชำนาญพระวินัย และมีชื่อปรากฏอยู่ในคัมภีร์ "ปริวาร" ของพระวินัยปิฎก ท่านมีผลงานแพร่หลายในรัชกาลของพระเจ้าสกะ ผู้ครองราชย์ในลังกา ระหว่าง พ.ศ. 603-653 พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, แปลจากฉบับภาษาอังกฤษของ พระเอฮารา พระโสมเถระ และพระเขมินทรเถระ

รายละเอียดประกอบด้วย นิทานกถา ศีลปริจเฉท, ชุตตงคปริจเฉท, สมาธิปริจเฉท, กัลยาณมิตรปริจเฉท, จริยาปริจเฉท, กัมมัฏฐานารัมมณปริจเฉท, กัมมัฏฐานปริจเฉท, อภิญญาปริจเฉท, ปัญญาปริจเฉท, อุบายปริจเฉท และสังจญาณปริจเฉท

คัมภีร์มิลินทปัญหา

	ชื่อหนังสือ	คัมภีร์มิลินทปัญหา
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระปิฎกจูฬภักย์
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ศิลปาบรรณาคาร หอสมุดแห่งชาติ
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๑๑
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๒	พ.ศ. ๒๕๔๙
	ราคา	๓๐๐ บาท
	ISBN	974-417-804-3
	จำนวนหน้า	๗๓๕ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

มิลินทปัญหา ต้นฉบับเดิมเป็นคัมภีร์โบราณ จำนวน ๓๑ ผูก แปลเป็นภาษาไทยในสมัยรัชกาลที่ ๓ แต่ไม่ปรากฏชื่อผู้แปล เนื้อหาว่าด้วยการโต้ตอบปัญหาข้อธรรมต่างๆ ตั้งแต่เรื่องธรรมพื้นๆ ไปจนถึงธรรมลึกซึ้งคือพระนิพพาน ระหว่างพระนาคเสนกับพระเจ้ามิลินท์ นับว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ให้ความรู้ความเข้าใจด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี พร้อมทั้งข้อเปรียบเทียบอันจะทำให้ผู้ศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนและถูกต้อง สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิดความสงบสุขของชีวิต และสังคมมีสันติสุข

รายละเอียดประกอบด้วย ประณามคาถา (คำนโมสการพระรัตนตรัย) อารัมภกถา (ปรารภคัมภีร์มิลินทปัญหาของพระปิฎกจูฬภักย์) ปุพพปโยคกถา (พรรณนาเรื่องเบื้องต้นที่จะได้ปุจฉาวิสัชนาปัญหา) ๗ วรรค ปรารภเมณฑกปัญหา (ถามปัญหา ๒ แง่) ๙ วรรค อุปมากถาปัญหา ๗ วรรค และ อปรากกถา

พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน

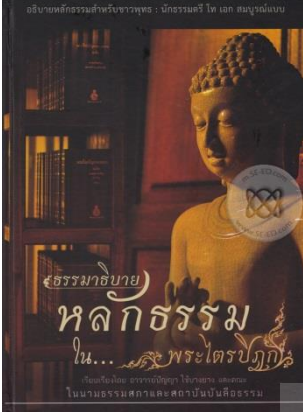
	ชื่อหนังสือ	พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	สุชีพ ปุญญานุภาพ
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๐๑
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๑๗	พ.ศ. ๒๕๕๐
	ราคา	๕๐๐ บาท
	ISBN	
	จำนวนหน้า	๘๒๐ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน เป็นหนังสือที่ย่อข้อความจากพระไตรปิฎก ฉบับภาษาบาลี 45 เล่ม รวมลงเป็นภาษาไทยเล่มเดียว เหมาะแก่ผู้สนใจหลักธรรมโดยย่อในพระไตรปิฎก ความรู้เรื่องพระไตรปิฎกและข้อความนำรู้จากพระไตรปิฎก

รายละเอียดประกอบด้วย ๕ ภาค คือ ภาค ๑ ความรู้เรื่องพระไตรปิฎก, ภาค ๒ ว่าด้วยเรื่องเอกสารทางประวัติศาสตร์, ภาค ๓ ข้อความนำรู้จากพระไตรปิฎก, ภาค ๔ ความย่อแห่งพระไตรปิฎก และภาค ๕ ว่าด้วยบันทึกทางวิชาการ

ธรรมาธิบาย : หลักธรรมในพระไตรปิฎก

	ชื่อหนังสือ	ธรรมาธิบาย : หลักธรรมในพระไตรปิฎก
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	ปัญญา ใช้งายาง และคณะ
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	ปัญญา ใช้งายาง และคณะ
	สำนักพิมพ์	ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๔๘
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่	พ.ศ. ๒๕๕๕
	ราคา	๕๗๐ บาท
	ISBN	9786160307036
	จำนวนหน้า	๖๙๖ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

หนังสือ "ธรรมาธิบาย หลักธรรมในพระไตรปิฎก (ปกแข็ง)" เล่มนี้ "อาจารย์ปัญญา ใช้งายาง" ผู้เรียบเรียง ได้รวมหลักธรรมที่สำคัญในพระไตรปิฎก จัดลำดับหมวดหมู่ตามหัวข้อธรรม จากหนังสือธรรมวิภาค อันสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงรจนาไว้ โดยอาจารย์ปัญญาได้ใช้ความอุตสาหะและพากเพียรในการอธิบายหลักธรรม ข้อธรรม ซึ่งท่านได้ค้นคว้าถึงที่มาของหมวดธรรมนั้นๆ และมูลเหตุแห่งการที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงหลักธรรมนั้นๆ โดยได้จัดแบ่งตามการศึกษาและเรียนรู้ของพระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชน ในระดับนักธรรม ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก เป็น 3 ระดับ เพื่อให้เกิดการศึกษาตามความเหมาะสมของแต่ละท่านแต่ละบุคคล

ปัญญาวิวัฒน์

	ชื่อหนังสือ	ปัญญาวิวัฒน์
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พ.อ. สมเกียรติ บุราวาศ
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	(ปรัชญา) เอสเอ็ม, สถาบัน
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๒๕
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๓	พ.ศ. ๒๕๕๒
	ราคา	๕๐๐ บาท
	ISBN	9786169136392
	จำนวนหน้า	เล่ม ๑ ๙๒๕ หน้า, เล่ม ๒ ๘๔๘ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

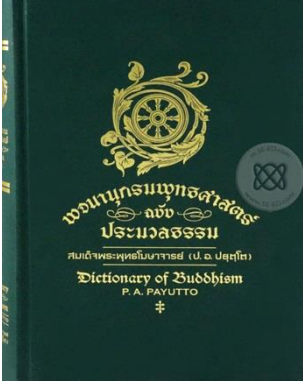
หนังสือชุด "ปัญญาวิวัฒน์" ได้แสดงภาพวิวัฒนาการของมนุษย์ นับจากอดีตจนถึงยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง คือ ราวคริสต์ทศวรรษ 1960 เริ่มต้นตั้งแต่ยุคที่กำเนิดปฐมมนุษย์ในแอฟริกา และเข้าไปจนถึงสมัยปรมาณู ซึ่งระบบทุนนิยมกับระบบสังคมนิยม กำลังขับเคี่ยวกันอย่างรุนแรงทุกด้าน "สมเกียรติ บุราวาศ" เป็นผู้มีความเห็นว่า พัฒนาการของปัญญา เป็นผลผลิตของมนุษยชาติทั้งหมด มิใช่เกิดมาจากจอมปราษฎ์ เขาต้องการจะอธิบายว่า วิวัฒนาการแห่งปัญญาของมนุษย์

เนื้อหาของหนังสือเรื่อง "ปัญญาวิวัฒน์" เป็นการแสดงถึงเรื่องของปัญญา ประกอบด้วย

ปัญญาวิวัฒน์ เล่ม ๑ กล่าวถึงเรื่องปัญญาวิวัฒนาการได้อย่างไร ประกอบด้วย จิตและวิวัฒนาการของจิต, ปัญญาของคนป่า (Savagery), ปัญญาของคนเถื่อน, ปัญญาของคนเมืองในวัฒนธรรมคนเมืองโบราณ, จิตนิยมพัฒนาไปสู่สังคมนิยม และปัญญาตอนเริ่มวัฒนธรรมคนเมืองใหม่

ปัญญาวิวัฒน์เล่ม ๒ กล่าวถึงเรื่องสมัยมี تمدนทางปัญญา ประกอบด้วยสมัยฟื้นฟูปัญญา, ตอนต้นสมัยปัญญาทางวิทยาศาสตร์, ปัญญาสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรม, ปัญญาในคริสต์ศตวรรษที่ 19, ปัญญาต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 และปัญญาตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม

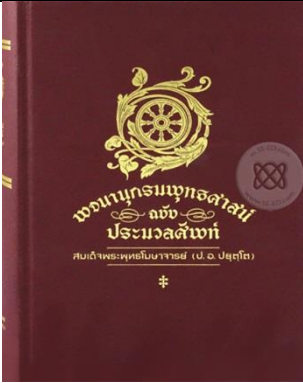
	ชื่อหนังสือ	พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	วิถญาณเวศกวัน
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๑๕
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๓๔	พ.ศ. ๒๕๕๙
	ราคา	แจกฟรี
	ISBN	ISBN 974-8357-89-9
	จำนวนหน้า	๔๐๗ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

"พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม" เล่มนี้ คือหลักธรรมที่แสดงไว้โดยมีจำนวนหัวข้อเป็นชุด ๆ ชุดหนึ่ง ๆ เรียกว่าหมวดธรรมหนึ่ง ๆ หมวดธรรมเหล่านี้เป็นคำสอนของพระพุทธศาสนาเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น นอกจากคำสอนประเภทหมวดธรรมแล้ว ยังมีคำสอนประเภทคณาภิชาติ ธรรมกถา และโอวาทานุศาสนีต่าง ๆ อีกเป็นอันมาก ผู้ที่ต้องการรู้จักพระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวางทั่วถึง

หมวดธรรมมีอยู่มากมายในหนังสือนี้ได้คัดเลือกและรวบรวมไว้เพียงส่วนหนึ่ง โดยถือหลักเกณฑ์ที่สำคัญ คือ มุ่งเอาหมวดธรรมที่มาจากพระไตรปิฎกโดยตรงเป็นพื้น ส่วนที่มาจากคัมภีร์อื่นพยายามจำกัดเฉพาะพุทธคณา มุ่งเอาหมวดที่แสดงหลักธรรมโดยตรง ให้สมกับชื่อที่เรียก "หมวดธรรม" หลีกเลียงหมวดที่เป็นเพียงเกร็ดความรู้ หรือคำแถลงเรื่องราวอื่น ๆ เว้นแต่จะเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับหลักธรรมอย่างใกล้ชิด และคัดเอาเฉพาะหมวดธรรมที่ควรรู้หรือที่ต้องรู้ โดยฐานเป็นหลักสำคัญพระพุทธศาสนาบ้าง เป็นหลักที่เห็นว่ามีประโยชน์มากบ้าง เป็นหลักที่ใช้หรืออ้างอิงอยู่เสมอ หรือรู้จักกันอยู่ทั่วไปบ้าง เป็นหลักที่ท่านกำหนดให้เรียนในหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนา ระบบต่าง ๆ ในประเทศไทยบ้าง

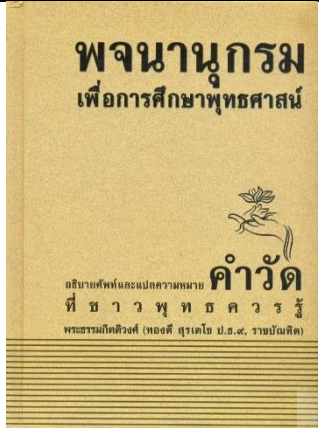
พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์

	ชื่อหนังสือ	พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	วิถญาณเวศกวัน
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๒๒
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๓๑	พ.ศ. ๒๕๖๑
	ราคา	แจกฟรี
	ISBN	ISBN 974-575-029-8
	จำนวนหน้า	๖๗๘ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

"พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์" เล่มนี้ เป็นพจนานุกรมซึ่งรวบรวมและอธิบายคำศัพท์ทั่วไปทุกประเภทที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อาทิ หลักธรรม พระวินัย พิธีกรรม ประวัติบุคคลสำคัญ ตำนาน และวรรณคดีที่สำคัญ และอีกมากมาย โดยศัพท์ที่รวบรวมมาอธิบายในหนังสือนี้ แยกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ พุทธศาสนประวัติ มีพุทธประวัติเป็นแกน รวมถึงสาวกประวัติ ประวัติบุคคล สถานที่ และเหตุการณ์สำคัญในพระพุทธศาสนา ตลอดจนตำนาน และเรื่องราวที่มาในวรรณคดีต่างๆ เฉพาะที่คนทั่วไปควรรู้, ธรรม คือหลักคำสอน ทั้งที่มาในพระไตรปิฎก และในคัมภีร์รุ่นหลังมีอรรถกถาเป็นต้น รวมไปถึงเฉพาะที่ศึกษาเล่าเรียนตามปกติ และเพิ่มบางหลักที่น่าสนใจเป็นพิเศษ และวินัย หมายถึง พุทธบัญญัติที่กำกับความประพฤติและความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ และในที่นี้ให้ความหมายครอบคลุมถึง ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมบางอย่างที่ได้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวคุมประสานสังคมของชาวพุทธไทยสืบต่อกันมา

พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนา

	ชื่อหนังสือ	พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนา
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๔๘
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๔	พ.ศ. ๒๕๕๓
	ราคา	แจกฟรี
	ISBN	
	จำนวนหน้า	๑๔๕๒ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

หนังสือ "พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนา" พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้รวมคำศัพท์ที่ใช้พูดและเขียนทางพระพุทธศาสนา ในฐานะผู้ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาสั่งสอนพระธรรมวินัยควรรู้จักแหล่งอันเป็นที่มาของพระธรรมวินัย ตลอดจนของพระพุทธศาสนาทั้งหมด

เนื้อหาของหนังสือเรื่อง “พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนา” เป็นการแสดงถึงเรื่องรวมคำศัพท์ที่ใช้พูดและเขียนทางพระพุทธศาสนา เพื่อความเข้าใจในความหมายและใช้ได้ถูกต้อง ถูกต้อง เรียบเรียงไว้ตามลำดับอักษร ง่ายสำหรับค้นหาทำความเข้าใจ

ภูมิวิลาสินี

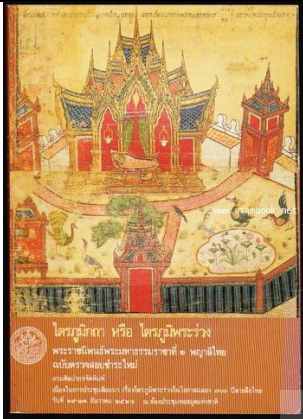
	ชื่อหนังสือ	ภูมิวิลาสินี
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร)
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	ดอกหญ้า
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๑๑
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๒	พ.ศ. ๒๕๔๕
	ราคา	๒๙๐ บาท
	ISBN	974-689-181-2
	จำนวนหน้า	๖๘๐ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

พระเดชพระคุณท่าน พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ. ๙) อดีตเจ้าอาวาสวัดยานนาวา และกรรมการเถรสมาคม เป็นพระเถระที่คงแก่เรียน และมีอุตสาหวิริยะมากรูปหนึ่ง พระคุณท่านได้รจนานหนังสือธรรมะหลายเรื่อง แต่ละเรื่องล้วนมีสาระน่าสนใจ

เนื้อหาของหนังสือเรื่อง “ภูมิวิลาสินี” เป็นการแสดงถึงเรื่องว่าถึงภูมิต่างๆ พร้อมแสดงมรรควิถีการปฏิบัติที่นำหมู่สัตว์ให้ถึงภูมิเหล่านั้นอย่างแยบยลภูมิวิลาสินี นี้ เป็นวิปัสสนากรรมฐานซึ่งเป็นนิพพานปฏิบัติทางสายไปสู่แดนพระนิพพานนั้น นับว่าเป็นยอดแห่งปฏิบัติทั้งหมด

ไตรภูมิภคา หรือ ไตรภูมิพระร่วง ฉบับตรวจสอบชำระใหม่

	ชื่อหนังสือ	ไตรภูมิภคา หรือ ไตรภูมิพระร่วง ฉบับตรวจสอบชำระใหม่
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระราชนิพนธ์ พระมหาธรรมราชาที่ ๑ พญาลิไท
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	
	สำนักพิมพ์	กรมศิลปากร เนื่องในการประชุมสัมมนาเรื่องไตรภูมิพระร่วงในโอกาสฉลอง 700 ปีลายสือไทย วันที่ 17-21 ธันวาคม พ.ศ.2526 ณ ห้องประชุมหอสมุดแห่งชาติ
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๒๖
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๓	
	ราคา	๑๙๙ บาท
	ISBN	
	จำนวนหน้า	๑๘๙ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

ไตรภูมิภคา หรือ ไตรภูมิพระร่วง พระราชนิพนธ์ พระมหาธรรมราชาที่ ๑ พญาลิไท เป็นวรรณคดีสำคัญทางพุทธศาสนาเล่มหนึ่ง เนื้อเรื่องมุ่งสอนคุณธรรมให้คนประพฤติตนเป็นคนดี อธิบายเรื่องไตรภูมิคือ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิโดยละเอียด และในที่สุดสรุปว่าภูมิทั้งสามมิใช่ทางหลุดพ้น และได้ให้แนวทางสู่นิพพานไว้ด้วย

เนื้อหาของหนังสือเรื่อง “ไตรภูมิภคา หรือ ไตรภูมิพระร่วง” เป็นการแสดงถึงเรื่องแดนนรก แดนของสัตว์เดรัจฉาน แดนเปรต แดนอสุรกาย แดนมนุษย์ แดนสวรรค์ชั้นฉกามาพจร รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ อวินิโศกรูป ความพินาศและการเกิดของโลก นิพพาน และอวสานพจน์

โลกที่ปกสาร

	ชื่อหนังสือ	โลกที่ปกสาร
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระสังฆราชเมธีจักร
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	ศาสตราจารย์ นาวาอากาศเอก (พิเศษ) แยม ประพัฒน์ทอง
	สำนักพิมพ์	สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๒๙
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๒	พ.ศ. ๒๕๔๙
	ราคา	๔๕๐ บาท
	ISBN	974-417-815-9
	จำนวนหน้า	๖๒๐ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

โลกที่ปกสาร ผลงานของ พระสังฆราชเมธีจักร แปลโดย ศาสตราจารย์ นาวาอากาศเอก (พิเศษ) แยม ประพัฒน์ทอง ปกรณ์โลกศาสตร์ ในประวัติวรรณคดีพระพุทธศาสนามีนักปราชญ์ได้ รจนาไว้ 8 เรื่องด้วยกัน และ โลกที่ปกสาร เป็นหนึ่งในนั้น ต้นฉบับเดิมเป็นอักษรขอมและอักษรพม่า ภาษาบาลี โลกที่ปกสาร เป็นคัมภีร์เก่าแก่คัมภีร์หนึ่ง มีอายุประมาณ 600 ปี รจนาในสมัยสุโขทัย ว่า ด้วยเรื่องเกี่ยวกับโลกต่าง ๆ พระสังฆราชเมธีจักร ครูของสมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท รจนาที่เมือง มุตตะมะ

เนื้อหาของหนังสือเรื่อง “โลกที่ปกสาร” เป็นการแสดงถึงเรื่องสังขารโลก ทางแห่งนรก ทางของเปรต ทางแห่งดิรัจฉาน ทางไปของมนุษย์ โลกสวรรค์ โอกาสโลก ข้อเบ็ดเตล็ดซึ่งมีนัยอันมีแก่นสาร

จกุกวาททีปนี

	ชื่อหนังสือ	จกุกวาททีปนี
	ประเภทหนังสือ	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (ศาสนา, ปรัชญา)
	ผู้เขียน	พระสิริมังคลาจารย์
	ผู้เรียบเรียง/ผู้แปล	ทินกร ทองเสวด
	สำนักพิมพ์	สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร
	พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๒๓
	ปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ ๒	พ.ศ. ๒๕๔๘
	ราคา	๔๕๐ บาท
	ISBN	974-417-815-9
	จำนวนหน้า	๖๒๐ หน้า

เนื้อหาโดยย่อ

จกุกวาททีปนี ผลงานของ พระสิริมังคลาจารย์ แปลโดย ทินกร ทองเสวด จกุกวาททีปนี เป็นวรรณกรรมพระพุทธศาสนา ซึ่งพระสิริมังคลาจารย์ นักปราชญ์ชาวล้านนาแต่งขึ้นเป็นภาษาบาลี เมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๓ เนื้อหากล่าวถึงภูมิศาสตร์และคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลกตามแนวทางพระพุทธศาสนา เริ่มจากสิ่งที่ประกอบขึ้นเป็นโลก มีแม่น้ำ มหาสมุทร ทวีปหรือแผ่นดิน รวมทั้งภพภูมิแห่งนรกและสวรรค์

เนื้อหาของหนังสือเรื่อง “จกุกวาททีปนี” เป็นการแสดงถึงเรื่องภูมิศาสตร์และคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลกตามแนวทางพระพุทธศาสนามี ๖ เรื่อง (กัณฑ์) ประกอบด้วย การแสดงรูปจักรวาล การแสดงภูเขา การแสดงแหล่งน้ำ การแสดงทวีป การแสดงภูมิ และการวินิจฉัยเบ็ดเตล็ด

๔.๔ องค์ความรู้จากการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน

การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้แยกออกได้เป็น ๙ เรื่อง ดังนี้

๑. ประวัติพระพุทธศาสนา หมายถึง ประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ความสืบเนื่องเชื่อมโยงกับลำดับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา อันเป็นแก่นแท้ในทางพุทธศาสนาคือความว่างใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา จะต้องอ่านหนังสือ ๔ เล่มนี้ ประกอบด้วย

๑.๑ ชินกาลมาลีปกรณ์ ของพระรัตนปัญญา เป็นการอธิบายการรวบรวมประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทของไทยมาลำดับไว้โดยสรุป

๑.๒ ตำนานมูลศาสนา ของพระพุทธรักขิต และพระพุทธญาณ เป็นการอธิบายความสืบเนื่องเชื่อมโยงวงศ์กษัตริย์ล้านนา เข้ากับพระพุทธเจ้าและความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธเจ้าตามคติเถรวาท

๑.๓ กาลานุกรม : พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เป็นการอธิบายลำดับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา

๑.๔ แก่นพุทธศาสนา ของพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) เป็นการอธิบายแก่นแท้ในทางพุทธศาสนาคือความว่างใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นธรรมและหลักปฏิบัติของชาวพุทธ

๒. ประวัติของพระพุทธเจ้า หมายถึง เรื่องราวของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ประสูติจนถึงปรินิพพาน ประวัติของพระองค์เองประทานไว้ต่างสถานที่ ต่างวาระ ตั้งแต่ยุคพุทธกาล การสังคายนาพระธรรมวินัย และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศไทย จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่มนี้ประกอบด้วย

๒.๑ ปฐมสมโพธิ ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส เป็นการอธิบายเรื่องราวของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ประสูติจนถึงปรินิพพาน

๒.๒ พุทธประวัติจากพระโอษฐ์ ของพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) เป็นการอธิบายประวัติของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเล่าประวัติของพระองค์เองประทานไว้ต่างสถานที่ ต่างวาระ ตั้งแต่ยุคพุทธกาล

๒.๓ สังคีตยวงศ์ ของสมเด็จพระพนรัตน์ (แก้ว) เป็นการอธิบายสังคายนาพระธรรมวินัย และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประเทศไทย

๓. พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร หมายถึง หลักธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสรู้อันประกอบด้วยปฏิจางสมุปบาท (สายเกิด) และอิทัปปัจจยตา (สายดับ) อันปรากฏในพระวินัยปิฎก และอริยสัจจ์ อันปรากฏในพระสุตตันตปิฎก จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่มนี้ ประกอบด้วย

๓.๑ ปฏิจางสมุปบาทจากพระโอษฐ์ ของพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) เป็นการอธิบายโดยการรวบรวมปฏิจางสมุปบาทที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้จากพระไตรปิฎก

๓.๒ อริยสัจจากพระโอษฐ์ ของพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) เป็นการอธิบายโดยการรวบรวมอริยสัจที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้จากพระไตรปิฎก

๓.๓ อิทัปปัจจยตา ของพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) เป็นการอธิบายหลักอิทัปปัจจยตาเป็นธรรมหรือสื่อในการสมานความคิดเข้ากับหลักธรรม

๔. หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง หลักธรรมที่สำคัญในพระไตรปิฎก จัดลำดับหมวดหมู่ตามหัวข้อธรรม และมีวิวัฒนาการแห่งปัญญาของมนุษย์ จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่มนี้ ประกอบด้วย

๔.๑ พระไตรปิฎกฉบับประชาชน ของสุชีพรุญญาภาพ เป็นการสรุปย่อข้อความจากพระไตรปิฎก ฉบับภาษาบาลี 45 เล่ม รวมลงเป็นภาษาไทยเล่มเดียว

๔.๒ ธรรมอธิบาย : หลักธรรมในพระไตรปิฎก ของปัญญา ใบบางยาง และคณะ ได้รวมหลักธรรมที่สำคัญในพระไตรปิฎก จัดลำดับหมวดหมู่ตามหัวข้อธรรม จากหนังสือหลักสูตวรรษธรรมชั้นตรี โท และเอก

๔.๓ ปัญญาวิวัฒน์ ของพ.อ. สมัคร บुरาวาศ เป็นการอธิบายวิวัฒนาการแห่งปัญญาของมนุษย์

๕. ตัวอย่างคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง คัมภีร์ที่อธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือบันทึกการตอบปัญหา จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่มนี้ ประกอบด้วย

๕.๑ วิสุทธิมรรค ของพระพุทธโฆสเถระ เป็นการอธิบายศีล สมาธิ และปัญญาตามแนววิสุทธิ ๗

๕.๒ วิมุตติมรรค ของพระอุปติสเถระ เป็นการอธิบายศีล สมาธิ และปัญญาอันเป็นวิมุตติมรรค (ทางแห่งความหลุดพ้น)

๕.๓ มลिनทปัญหา ของพระปิฎกจุฬาลักษณ์ เป็นการพรรณนาเรื่องปุจฉาวิสัชนา ระหว่างพระนาคเสนแก่ปัญหาของพระยามิลินท์โยนกราช

๖. การอ้างอิงในการศึกษาเรียนรู้ หมายถึง การค้นคำศัพท์ หมวดธรรม และการตีความหลักฐานในการตรวจสอบหลักธรรม จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่มนี้ ประกอบด้วย

๖.๑ พจนานุกรม ฉบับประมวลศัพท์ ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เป็นการอธิบายคำศัพท์ในทางพระพุทธศาสนา

๖.๒ พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) เป็นการอธิบายหลักธรรมที่เป็นหมวดพร้อมด้วยภาษาอังกฤษ

๖.๓ พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) เป็นอธิบายความหมายของคำแบบย่อๆ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าถึงและเข้าใจคำศัพท์พระพุทธศาสนา

๗. การเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิต หมายถึง หลักพุทธธรรม หรือกฎของธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับชีวิต การปฏิบัติตามคำสอนทำให้รู้จักการดำเนินชีวิตอยู่บนความไม่ประมาท มีระเบียบกำกับความพฤติกรรมให้เป็นแบบแผนและการวางรากฐานชีวิตให้มั่นคง และนำชีวิตให้อยู่ร่วมกันในแต่ละฐานะหน้าที่ ด้วยการทำตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่เป็นมงคลแก่ชีวิตที่ยั่งยืนและชีวิตที่มีมาตรฐาน จะต้องอ่านหนังสือ ๔ เล่มนี้ ประกอบด้วย

๗.๑ พุทธธรรม ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) เป็นการอธิบายหลักพุทธธรรม หรือกฎของธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับชีวิตโดยดึงเอาคำอธิบายจากพระไตรปิฎก , อรรถกถา,ฎีกา, อนุฎีกา ฯลฯ

๗.๒ คู่มือมนุษย์ ของพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) เป็นการอธิบายพระพุทธเจ้าสอนเรื่องอะไรและผลของการปฏิบัติตามคำสอนทำให้รู้จักการดำเนินชีวิตอยู่บนความไม่ประมาทมีคุณธรรมประจำใจสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขโดยแท้จริง

๗.๓ ธรรมนุญชีวิต ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) เป็นการอธิบายระเบียบกำกับความพฤติกรรมให้เป็นแบบแผนและการวางรากฐานชีวิตให้มั่นคง และนำชีวิตให้อยู่ร่วมกันในแต่ละฐานะหน้าที่ ด้วยการทำตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

๗.๔ มงคลที่ปณี ของพระสิริมังคลาจารย์ เป็นการอธิบายสิ่งที่เป็นมงคลแก่ชีวิตที่ยั่งยืนและชีวิตที่มีมาตรฐาน จะต้องมั่งมีทั้งโลกียธรรมทั้งโลกุตรธรรม ควบคู่กันปัจจุบัน

๘. การกระทำของมนุษย์ที่เรียกว่ากรรม หมายถึง การทำกรรมและไปรับใช้ผลกรรม ต้องใช้มรรคญาณ อันเป็นอาวุธประเสริฐจากการปฏิบัติกรรม (กรรมฐาน) เพื่อวิมุตติธรรม จะต้องมีการบำเพ็ญกุศลกรรมอย่างสูงถึงขั้นภาวนากรรม จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่มนี้ ประกอบด้วย

๘.๑ กรรมที่ปณี ของพระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร) เป็นการอธิบายการทำกรรมและไปรับใช้ผลกรรมที่ทำกรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งได้นำมาจากหลักฐานตามหนังสือพระไตรปิฎกและหนังสืออรรถกถา ฎีกา

๘.๒ วิปัสสนาที่ปณี ของพระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร) เป็นการอธิบายมรรคญาณ อันเป็นอาวุธประเสริฐจากการปฏิบัติกรรม (กรรมฐาน)

๘.๓ วิมุตติรัตนมาลี ของพระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร) เป็นการอธิบายวิมุตติธรรมนั้นจะต้องมีการบำเพ็ญกุศลกรรมอย่างสูงถึงขั้นภาวนากรรม

๙. มนุษย์จะไปอยู่ที่ไหนเมื่อตายไปและไปเกิดใหม่ หมายถึง ภูมิต่างๆ ของหมู่สัตว์ เรียกว่าไตรภูมิประกอบด้วยกามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ ในโลกแห่งสังขาร ภูมิศาสตร์และคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลกตามแนวทางพระพุทธศาสนา จะต้องอ่านหนังสือ ๔ เล่มนี้ ประกอบด้วย

๙.๑ ภูมิวิลาสินี ของพระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร) เป็นการอธิบายถึงภูมิต่างๆ พร้อมแสดงมรรควิธีการปฏิบัติที่นำหมู่สัตว์ให้ถึงภูมิเหล่านั้น

๙.๒ ไตรภูมิภค ของนิพนธ์ พระมหาดธรรมราชาที่ ๑ พญาสิทธิ เป็นการอธิบายเรื่องไตรภูมิคือ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ ภูมิทั้งสามมิใช่ทางหลุดพ้น และได้ให้แนวทางสู่นิพพาน

๙.๓ โลกที่ปกสาร ของพระสังฆราชเมธีกร เป็นการอธิบายถึงเรื่องสังขารโลกทางแห่งนรก ทางของเปรต ทางแห่งดิรัจฉาน ทางไปของมนุษย์ โลกสวรรค์ โอกาสโลก

๙.๔ จักกภาพที่ปณี ของพระสิริมังคลาจารย์ เป็นการอธิบายถึงเรื่องภูมิศาสตร์และคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลกตามแนวทางพระพุทธศาสนา

จากที่กล่าวมาในข้าง สรุปลงความรู้อีกจากการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ได้ว่าวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน แบ่งได้เป็น ๙ เรื่อง ดังนี้

๑. ประวัติพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยหนังสือ ๔ เล่ม คือ ชินกาลมาลีปกรณ์, ตำนานมูลศาสนา, กาลานุกรม : พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก และแก่นพุทธศาสนา

๒. ประวัติของพระพุทธเจ้า ประกอบด้วยหนังสือ ๓ เล่ม คือ ปฐมสมโพธิ, พุทธประวัติจากพระโอษฐ์, และสังคีตยวงค์

๓. พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร ประกอบด้วยหนังสือ ๓ เล่ม คือ ปฏิจจสมุปปาทจากพระโอษฐ์, อริยสัจจากพระโอษฐ์, และอิทัปปัจจยตา

๔. หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยหนังสือ ๓ เล่ม คือ พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน, ธรรมอธิบาย : หลักธรรมในพระไตรปิฎก, และปัญญาวิวัฒน์

๕. ตัวอย่างคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยหนังสือ ๓ เล่ม คือ วิสุทธิมรรค, วิมุตติมรรค และมิลินทปัญหา

๖. การอ้างอิงในการศึกษาเรียนรู้ ประกอบด้วยหนังสือ ๓ เล่ม คือ พจนานุกรม ฉบับประมวลศัพท์, พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม และพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์

๗. การเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตประกอบด้วยหนังสือ ๔ เล่ม คือ พุทธธรรม, คู่มือมนุษย์, ธรรมบุญชีวิต และมงคลที่ปณี

๘. การกระทำของมนุษย์ที่เรียกว่ากรรม ประกอบด้วยหนังสือ ๓ เล่ม คือ กรรมที่ปณี, วิปัสสนาที่ปณี และวิมุตติรัตนมาลี

๙. มนุษย์จะไปอยู่ที่ไหนเมื่อตายไปและไปเกิดใหม่ ประกอบด้วยหนังสือ ๔ เล่ม คือ ภูมิวิลาสินี, ไตรภูมิภิกขา, โลกที่ปกสาร และจกกวาฬที่ปณี

สามารถเขียนเป็นแผนภาพองค์ความรู้จากการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ได้ดังนี้

**องค์ความรู้จากการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรม
ที่คนไทยควรอ่าน**

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้จากการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน” มีวัตถุประสงค์หลังเพื่อสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน โดยทำการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์จากแบบบันทึกสาระสำคัญ เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นแบบบันทึกสาระสำคัญ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ผลงานทางวิชาการของพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ

๑. วรรณคดีบาลีเป็นงานเขียนพระพุทธศาสนาด้วยภาษาบาลี
๒. วรรณกรรมพระพุทธศาสนาเป็นงานแปล (translation) จากคัมภีร์ภาษาบาลีเป็นอักษรต่างๆ เป็นอีกภาษาหนึ่ง
๓. วรรณคดีพระพุทธศาสนาเป็นงานเขียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามี ๓ ลักษณะ คือ เขียนร้อยแก้วแต่งประมวลความ เขียนแปลความร้อยกรอง และเขียนแบบสำเนาเค้าโครง
๔. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นงานเขียนอธิบายพระพุทธศาสนามี ๒ ลักษณะ คือ หลักคำสอนเป็นเรื่องๆ และเรื่องราวอิงศาสนประวัติ

การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ๗ สมัย มีวรรณกรรมทั้งสิ้น ๗๔ เรื่อง ดังนี้

๑. ก่อนสมัยสุโขทัย (ก่อนพ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)	จำนวน ๓ เล่ม
๒. สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)	จำนวน ๒ เล่ม
๓. สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑)	จำนวน ๔๐ เล่ม
๔. สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐)	จำนวน ๑ เล่ม
๕. สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕)	จำนวน ๐ เล่ม
๖. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑)	จำนวน ๔ เล่ม

๗. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน)จำนวน ๒๔ เล่ม

๕.๑.๒ ผู้วิจัยได้กำหนดโครงเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านได้เรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จำนวน ๙ เรื่อง เพื่อกำหนดคัดเลือกวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาออกเป็น ๙ เรื่อง ดังนี้

๑. ประวัติพระพุทธศาสนา คือ ประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ความสืบเนื่องเชื่อมโยงกับลำดับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา อันเป็นแก่นแท้ในทางพุทธศาสนาคือความว่างใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา จะต้องอ่านหนังสือ ๔ เล่ม ประกอบด้วย ชินกาลมาลีปกรณ์, ตำนานมูลศาสนา, กาลานุกรม : พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก และแก่นพุทธศาสนา

๒. ประวัติของพระพุทธเจ้า คือ เรื่องราวของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ประสูติจนถึงปรินิพพาน ประวัติของพระองค์เองประทานไว้ต่างสถานที่ ต่างวาระ ตั้งแต่ยุคพุทธกาล การสังคายนาพระธรรมวินัย และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่ม ประกอบด้วย ปฐมสมโพธิ, พุทธประวัติจากพระโอษฐ์, และสังคีตยวงค์

๓. พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร คือ หลักธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสรู้อันประกอบด้วยปฏิจักษุสัมปทา (สายเกิด) และอิทัปปัจจยตา (สายดับ) อันปรากฏในพระวินัยปิฎก และอริยสัจจ์ อันปรากฏในพระสุตตันตปิฎก จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่มประกอบด้วยปฏิจักษุสัมปทาจากพระโอษฐ์, อริยสัจจากพระโอษฐ์, และอิทัปปัจจยตา

๔. หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมที่สำคัญในพระไตรปิฎก จัดลำดับหมวดหมู่ตามหัวข้อธรรม และมีวิวัฒนาการแห่งปัญญาของมนุษย์ จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่มประกอบด้วยพระไตรปิฎกฉบับประชาชน, ธรรมมาธิบาย : หลักธรรมในพระไตรปิฎก, และปัญญาวิวัฒน์

๕. ตัวอย่างคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนา คือ คัมภีร์ที่อธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือบันทึกการตอบปัญหา จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่มประกอบด้วยวิสุทธิมรรค, วิมุตติมรรค และมลินทปัญหา

๖. การอ้างอิงในการศึกษาเรียนรู้ คือ การค้นคำศัพท์ หมวดธรรม และการตีความหลักฐานในการตรวจสอบหลักธรรม จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่มประกอบด้วยพจนานุกรม ฉบับประมวลศัพท์, พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม และพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์

๗. การเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิต คือ หลักพุทธธรรม หรือกฎของธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับชีวิต การปฏิบัติตามคำสอนทำให้รู้จักการดำเนินชีวิตอยู่บนความไม่ประมาท มีระเบียบกำกับความพฤติกรรมให้เป็นแบบแผนและการวางรากฐานชีวิตให้มั่นคง และนำชีวิตให้อยู่ร่วมกันในแต่ละ

ฐานะหน้าที่ ด้วยการทำตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่เป็นมงคลแก่ชีวิตที่ยั่งยืนและชีวิตที่มีมาตรฐาน จะต้องอ่านหนังสือ ๔ เล่มประกอบด้วยพุทธธรรม, คู่มือมนุษย์, ธรรมนุญชีวิต และมงคลที่ปณี

๘. การกระทำของมนุษย์ที่เรียกว่ากรรม คือ การทำกรรมและไปรับใช้ผลกรรม ต้องใช้มรรคญาณ อันเป็นอาวุธประเสริฐจากการปฏิบัติกรรม (กรรมฐาน) เพื่อวิมุตติธรรมจะต้องมีการบำเพ็ญกุศลกรรมอย่างสูงถึงขั้นภาวนากรรม จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่มประกอบด้วยกรรมที่ปณี, วิปัสสนาที่ปณี และวิมุตติรัตนมาลี

๙. มนุษย์จะไปอยู่ที่ไหนเมื่อตายไปและไปเกิดใหม่ คือ ภูมิต่างๆ ของหมู่สัตว์ เรียกว่าไตรภูมิประกอบด้วยกามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ ในโลกแห่งสังขาร ภูมิศาสตร์และคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลกตามแนวทางพระพุทธศาสนา จะต้องอ่านหนังสือ ๔ เล่มประกอบด้วยภูมิวิลาสินี, ไตรภูมิ กถา, โลกที่ปกสาร และจักกกวาทที่ปณี

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการทำการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยไปแล้วนั้นสมควรที่จะต้องมีการนำไปศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ละเอียดและเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น ดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการศึกษาการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่านมาทั้งหมดพบว่ามีบางประเด็นที่ผู้ศึกษาหรือผู้สนใจทั่วไปรวมถึงหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กรและสังคมได้ดังนี้

- ๑) ควรส่งเสริมการอ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
- ๒) ควรมีสถานที่ส่งเสริมการอ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

ในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัยในอนาคตผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่านยังต้องศึกษาต่อไป ซึ่งประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นสมควรว่าจะต้องมีการศึกษากันต่อไปมีดังต่อไปนี้

- ๑) ควรนำไปศึกษาในประเด็นเรื่องการเขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในอดีต แตกต่างกันหรือไม่
- ๒) ควรนำไปศึกษาในประเด็นเรื่องวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อประชาชนในสังคมไทยอย่างไร
- ๓) ควรนำไปศึกษาในประเด็นเรื่องพัฒนาการของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี**. ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก, ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

กองวิชาการ. **สรรพศาสตร์ในพระไตรปิฎก**. (มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย, ๒๕๕๑).

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่

๒. พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ชาติเมธี หงษา. **พระไตรปิฎกเบื้องต้น**. (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙).

นงลักษณ์ วิรัชชัย. **การสังเคราะห์งานวิจัย**. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ กรกฎาคม-พฤศจิกายน ๒๕๓๐.

พระมหาอดิศร ถิรสีโล. **ประวัติคัมภีร์บาลี**. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระราชปริยัติ (สฤชต์ สิริธโร). **งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พ่อขุนรามคำแหง. **จารึกสมัยสุโขทัย**. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๒๖.

มูลนิธิภูมิพลโลกิกขุ. **ปฏิโกปเทศปกรณ์ (บาลี-ไทย) ฉบับภูมิพลโลกิกขุ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. โครงการ

ปริวรรตอักษรขอมและอักษรโบราณท้องถิ่น ชำระและแปลพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

เป็นภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิพลโลกิกขุ, ๒๕๕๘.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : นาน

มีบุ๊ค พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖.

สิทธิ์ บุตรอินทร์. **ปรัชญานิพนธ์**. กรุงเทพมหานคร : สยามปริทัศน์, ๒๕๕๙.

สุวิมล ว่องวานิช. **เคล็ดลับการทำวิจัยในชั้นเรียน**. กรุงเทพมหานคร : อักษรไทย, ๒๕๔๕.

อุทุมพร จามรมาน. **การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

เอกรัตน์ อุดมพร. **วรรณคดีสมัยกรุงธนบุรี**. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๖ ข..

๒. วิทยานิพนธ์

ดวงทิพย์ โรจน์กิตติการ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนา : ศึกษา

เฉพาะกรณีเรื่อง จอมจักรพรรดิอโศก. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต

วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

ทิวาทิพย์ เทียมชัยภูมิ. การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนา ศึกษากรณีเรื่องสี่ลาวตี.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระประสิทธิ์ ปภาธโร (เวชกุลสันติ). การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องคู่มือมนุษย์ของพุทธทาส

ภิกขุ. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระภาณุมาศ ธมมานนุโท ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมพุทธศาสนาล้านนา เรื่อง

ปิฎกาทังสาม. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา

จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอ่อน). การศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏใน

วรรณกรรมพระพุทธศาสนาเรื่องอานิสงส์และคัมภีร์ที่ใช้เทศน์ในเทศกาลต่างๆ ของ

ล้านนา. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิต

วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระศรีวิสุทธิคุณ (สฤชดี ประธาตุ). การศึกษาวิเคราะห์หลักการและเหตุผลของการสร้างสรรค์

วรรณกรรม ทางพระพุทธศาสนาในสมัยสุโขทัย, **สารนิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชา**

พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

๓. ภาษาอังกฤษ

Cooper, Harris. Synthesizing research: A guide for literature reviews. London: Sage

Publication, 1998.

Matin A. Gulmezoglu. Research Synthesis, [online] Available :

http://www.gfmer.ch/endo/course2003/PDF/PGC._Research_Synthesis_2003

pdf Retrieved September 2, 2003.

ภาคผนวก ก

บทความวิจัย

การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน

The Synthesis of Buddhism Literature in 30 Theology Texts that Should be Read by

Thais

การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน
The Synthesis of Buddhism Literature in 30 Theology Texts that Should
be Read by Thais

พระมหาไฉ่ ธम्मเมธี (แซ่ฉั่ว)*

PhramahaHai Thammamethee (Saechua)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์หลังเพื่อสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน โดยทำการศึกษาทั้งในเชิงเอกสารและข้อมูลเชิงประจักษ์ จากแบบ บันทึกระบุสาระสำคัญ เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง ปริมาณด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการ วิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นแบบบันทึกระบุสาระสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ผลงานทางวิชาการของพระพุทธศาสนาแบ่ง ออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ วรรณคดีบาลี วรรณกรรมพระพุทธศาสนา (แปล) วรรณคดีพระพุทธศาสนา และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (อธิบาย) และแบ่งออกเป็น ๗ สมัย ได้แก่ (๑) ก่อนสมัยสุโขทัย (๒) สมัยสุโขทัย (๓) สมัยล้านนา (๔) สมัยอยุธยา (๕) สมัยกรุงธนบุรี (๖) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอน ต้น และ(๗) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน

๒. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน แบ่งได้เป็น ๙ เรื่อง คือ (๑) ประวัติพระพุทธศาสนา ชินกาลมาลีปกรณ์, ตำนานมูลศาสนา, กาลานุกรม : พระพุทธศาสนาใน อารยธรรมโลก และแก่นพุทธศาสนา (๒) ประวัติของพระพุทธเจ้า ได้แก่ ปฐมสมโพธิ, พุทธประวัติจาก พระโอษฐ์, และสังคีตยวงค์ (๓) พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร ได้แก่ ปฏิจจสมุปปาทจากพระโอษฐ์, อริยสัจจาก พระโอษฐ์, และอิทัปปัจจยตา (๔) หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับประชาชน, ธรรมอธิบาย : หลักธรรมในพระไตรปิฎก, และปัญญาวิวัฒน์ (๕) ตัวอย่างคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วิสุทธิมรรค, วิมุตติมรรค และมลินทปัญหา (๖) การอ้างอิงในการศึกษาเรียนรู้ ได้แก่ พจนานุกรม ฉบับประมวลศัพท์, พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม และพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ (๗) การ เรียนรู้เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ พุทธธรรม, คู่มือมนุษย์, ธรรมบุญชีวิต และมงคลที่ปณี(๘) การกระทำของ

* mahachulalongkornrajavidyalaya university Nakhonsawan Campus

มนุษย์ที่เรียกว่ากรรม ได้แก่ กรรมที่ปณี, วิปัสสนาที่ปณี และวิมุตติรัตนมาลี และ (๙) มนุษย์จะไปอยู่ที่ไหนเมื่อตายไปและไปเกิดใหม่ ได้แก่ ภูมิวิลาสินี, ไตรภูมิภค, โลกที่ปกสาร และจักกภาพที่ปณี

คำสำคัญ : การสังเคราะห์, วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา, คัมภีร์ธรรม

ABSTRACT

This research has the objectives to study the synthesis of Buddhism literature in 30 theology texts that should be read by Thais. By studying both the document and the empirical data. From the same material, the qualitative research process, research performed by quantitative data analysis with the distribution, frequency and percentage and qualitative data analysis, content analysis, according to the findings by way of recording the essence.

The research found that:

1. Buddhist literature is a praxis of Buddhism is divided into 4 groups: Pali literature. Buddhist literature (translate). The literature of Buddhism and Buddhist literature (description). And is divided into 7 period: (1) before the Sukhothai period (2), Sukhothai period (3) Lanna period (4), Ayutthaya period (5) Thon Buri period (6) early Rattanakosin period and (7) nowadays of the Rattanakosin period.

2. Buddhist literature to thirty impartial people, scripture reading 9 of Thailand should be divided into: (1) the history of Buddhism include Sinnaknamalypakron book, Thamnamunsasana, Kalanukom and Kanphutthasat (2) the history of Buddha include Pathomsomphot, Phutthapawatjakphraoht and Sangkithiwong (3) what the enlightenment of Gautama Buddha include Patichasamupapatjakphraoht, Ariyasatjakphraoht and aithappatchayata (4) in the principles of the Buddhist Tripitaka include Phrataipitoksabappasaaon, Thammathibay and Panyaviwat (5) the Scriptures in Buddhism include Visutthimak, Vimutthimak and Milinthapanha (6) the reference in education include Photchananukomsabappamoulsap, Photchananukomsabappamoultham and Rouepathipitokhaichathaitong (7) to learn about life include Phutthatham, Khumoumanut, Thammanunsavit and Mongkolthipanee (8) action man called Karma include Kammathipanee, Vipassanathipanee and Vimuttirattanamaly and (9) Where humans go when they die and are reborn include Phumivilasinee, Taiphumikatha, Lokkathipasan and Jakkawanthipanee.

Keyword: Synthesis, Buddhism Literature, Theology Texts

๑. บทนำ

พระพุทธศาสนาเกิดจากผลงานวิจัยที่ยิ่งใหญ่และยอดเยี่ยมที่สุดของมนุษยโลกเท่าที่มนุษย์เคยมีมา มีหลักฐานยืนยันคือ พระไตรปิฎก ที่บรรจุองค์ความรู้เกี่ยวกับความจริง ความถูกต้องดีงาม และสิ่งที่ยังคุณประโยชน์ครบถ้วนทั้งคดีโลกและคดีธรรม (Secularism and Spiritualism) ทั้งที่เป็นลักษณะศิลป์ และที่เป็นลักษณะศาสตร์ (Art and Science) ทั้งหมดรวบรวมอยู่ในประมวลคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^๑ มีองค์ ๙ เรียกว่านวัคส์ตฤศาสน์ ประกอบด้วย (๑) สุตตะ คือระเบียบคำที่เป็นความเรียงแสดงหรือบรรยายข้อธรรมให้ผู้ฟังเห็นประจักษ์ บางกรณีอาจบรรยายเป็นอุปมาโวหาร หรือตั้งประเด็นปัญหาขึ้นถามแล้วตอบเอง (๒) เคยยะ คือระเบียบคำที่เป็นประเภทร้อยกรองผสมกับคำประเภทร้อยแก้ว (๓) เวยยาकरणะ คือระเบียบคำที่เป็นประเภทร้อยแก้วล้วน (๔) คาถา คือระเบียบคำที่เป็นประเภทร้อยกรองล้วน (๕) อุทาน พระคาถาหรือพระดำรัสที่ทรงเปล่งด้วยพระทัยอันสพรคด้วยโสมนัสสัมปยุตด้วยญาณ อาจเป็นคำประเภทเวยยาकरणะ เป็นคำประเภทคาถา (๖) อิติวุตตกะ คือระเบียบคำที่มีการกล่าวอ้างข้อความอื่นมาประกอบโดย มีคำว่า “วุตติ เหตุ ภาควตา? (สมจริงดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้) เป็นคำเชื่อมความเพื่อนำเข้าสู่คาถาหรือพุทธพจน์ (๗) ชาตกะ คือระเบียบคำที่มุ่งเล่าเรื่องในอดีต เป็นบุพจริยา (๘) อัပ္ภุตธรรม คือระเบียบคำที่แสดงถึงเรื่องที่น่าอัศจรรย์ไม่เคยมี และ (๙) เวทลละ คือระเบียบคำแบบถามตอบ^๒ นวัคส์ตฤศาสน์ได้รับการบันทึกไว้อย่างละเอียดในพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎกและคัมภีร์เกี่ยวเนื่องเนื้อหาวิชาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระไตรปิฎก และคัมภีร์อธิบายพระไตรปิฎก ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษามีความรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องแม่นยำ^๓ พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์บรรจุคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือพระธรรมวินัย พระพุทธองค์ได้กล่าวพระปัจฉิมวาจาว่าพระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระองค์ว่า “ปาพจน์มีพระศาสดาล่วงลับไปแล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา” ข้อนี้พวกเราไม่พึงเห็นอย่างนั้น ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย”^๔ พระไตรปิฎกจึงเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนสามารถเข้าเฝ้าพระศาสดา และศึกษาหลักคำสอนได้ แม้พระพุทธองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้วก็ตาม การปฐมสังคายนาเป็นจุดเริ่มต้นของพระพุทธศาสนาเถรวาท มติของการสังคายนาเป็นการยอมรับคำสอน และสวดพร้อมกัน แล้วยอมรับเป็นแบบแผนที่ต้องทรงจำด้วย मुखปาฐะ (ปากเปล่า) ถ้ายทอดมาแก่พระสาวกรุ่นหลัง จนมีการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรก

^๑ สิทธิ บุตรอินทร์, **ปรัชญานิพนธ์**, (กรุงเทพมหานคร : สยามปริทัศน์, ๒๕๕๙), หน้า ๑๘๘-๑๘๙.

^๒ พระมหาดิศร ธีรสีโล, **ประวัติคัมภีร์บาลี**, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า คำนำ.

^๓ ชาติเมธี วิชา, **พระไตรปิฎกเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า คำนำ.

^๔ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔

ประมาณ พ.ศ. ๔๖๐ ณ อาโลกเลณสถาน ในมลยชนบท ลังกาทวีป ปัจจุบันพระไตรปิฎกภาษาบาลีของพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นที่ยอมรับว่าเก่าแก่ สมบูรณ์ และถูกต้องแม่นยำที่สุด^๕

พระไตรปิฎกภาษาบาลีของเถรวาทที่รักษาไว้ด้วยการท่องจำ และจารึกเป็นอักษร จากนั้นได้เผยแผ่ไปยังนานาประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา แต่ละประเทศได้ใช้อักษรของตนจารึกพระไตรปิฎกบาลี และศึกษาเล่าเรียนพระบาลีจนแปลพระไตรปิฎกสู่ภาษาของตนเป็นคัมภีร์^๖ คำว่าคัมภีร์แปลว่าลึกลับ ซึ่ง คัมภีร์พระพุทธศาสนาบรรจุคำสอนลึกซึ้งยากที่จะเข้าใจ อุปมาเหมือนมหาสมุทรคือลึกลงไปเรื่อยๆ การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจได้ดีต้องศึกษาคัมภีร์ไปตามลำดับ โดยศึกษาเนื้อหาจากง่ายไปหายาก ถ้าไม่เข้าใจหลักธรรมหรือคำศัพท์ข้อใด ก็จะต้องอาศัยคัมภีร์รองจากนั้นช่วยอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีลำดับความสำคัญจากยากไปหาง่าย ประกอบด้วย พระไตรปิฎกหรือพระบาลี อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และตัปพนิมุต เป็นต้น^๗

องค์ความรู้ในพระไตรปิฎกนั้นมีความลึกซึ้งและกว้างขวาง มีหลักคำสอนเพื่อความพ้นทุกข์แล้วยังมีองค์ความรู้ที่ครอบคลุมศาสตร์ทางโลกอันประกอบด้วยมนุษยศาสตร์ (สังขารโลก) ที่ได้กล่าวถึงตัวมนุษย์โดยเน้นโลกภายในของมนุษย์เช่น จิตใจ ความรู้สึก คุณค่าของความเป็นมนุษย์ สังคมศาสตร์ (สัตวโลก) ที่ได้กล่าวถึงมนุษย์กับความสัมพันธ์ของมนุษย์ด้วยกันเป็นโลกภายนอกของมนุษย์ทางด้านสังคม และวิทยาศาสตร์ (โอกาสโลก) ที่ได้กล่าวถึงมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเป็นโลกภายนอกของมนุษย์ องค์ความรู้ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกจะเน้นเรื่องมนุษยศาสตร์เป็นหลัก รองลงมาคือสังคมศาสตร์ ส่วนวิทยาศาสตร์มีการกล่าวถึงบ้างแต่ก็พิสูจน์ยืนยันด้วยกระบวนการวิทยาศาสตร์ได้ เนื่องจากองค์ความรู้นั้นเกิดจากการเห็นแจ้งด้วยการภาวนามยปัญญาของพระพุทธเจ้า^๘

คัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาเถรวาทที่พระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชนใช้ศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้รู้ทั่วถึงพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง เรียกว่า พระไตรปิฎก เป็นพระปริยัติสัทธรรม เพราะเป็นปทัฏฐานให้เกิดมีพระปฏิบัติสัทธรรม คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และพระปฏิเวธสัทธรรม คือ มรรค ผล นิพพานเป็นที่สุด^๙ คำสอนของ

^๕ ชาติเมธี หงษา, **พระไตรปิฎกเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๑.

^๖ ชาติเมธี หงษา, **พระไตรปิฎกเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๕๕.

^๗ ชาติเมธี หงษา, **พระไตรปิฎกเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๓๓.

^๘ กองวิชาการ, **สรรพศาสตร์ในพระไตรปิฎก**, (มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย, ๒๕๕๑), หน้า ๓-๔.

^๙ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า คำปรารภ.

พระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงแล้ว ทรงบัญญัติแล้ว เรียกว่า พระธรรมวินัย ทรงตั้งไว้เป็นศาสดาแทนพระองค์เมื่อเสด็จดับขันธปรินิพพาน จัดเป็นพระสัทธรรมอย่างหนึ่งเรียกว่า พระปริยัติสัทธรรม ในบรรดาพระสัทธรรมทั้ง ๓ มีความสำคัญมากเมื่อพระปริยัติสัทธรรมยังดำรงอยู่ตราบใด พระปฏิบัติสัทธรรมและปฏิเวธสัทธรรมก็ยังคงดำรงอยู่ตราบนั้น เมื่อปริยัติสัทธรรมเสื่อมสูญแล้วพระปฏิบัติสัทธรรมและปฏิเวธสัทธรรมก็ดำรงอยู่ไม่ได้ เพราะฉะนั้นพระประยัติสัทธรรมจึงเป็นมูลรากของพระพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระมหากัสสปเถระได้ยกคำสั่งสอนอันเป็นพุทธวจนะขึ้นสู่การสังคายนาเป็นครั้งแรกด้วยภาษาบาลี อันเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้แสดงธรรม เผยแผ่ธรรมตลอด ๔๕ พรรษา โดยจัดเป็นหมวดหมู่เรียกว่า พระไตรปิฎก ประกอบด้วยพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก พระไตรปิฎกนี้เรียกอีกหนึ่งว่า ปาฬี หรือ พระบาลี^{๑๐}

พระสงฆ์สาวกได้เห็นสำคัญของพระไตรปิฎกที่จะต้องมิไว้เพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนา ดังเช่นพระสารีบุตรพระอัครสาวกเบื้องขวาได้ปรารภที่จะทำสังคายนา พระธรรมวินัยดังปรากฏในสังคีตสูตร^{๑๑} ทั้งได้ปรารภแนวทางในการทำสังคายนาไว้ก่อนแล้วแต่ยังไม่เสร็จก็นิพพานเสียก่อน จำเนียรกาลต่อมาหลังจากพุทธปรินิพพาน พระมหาสาวกทั้งหลายได้ทำสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งแรกด้วยการรวบรวมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจัดเป็นพระไตรปิฎก พระสงฆ์สาวกต่อ ๆ มา ก็ทรงจำเป็นแบบจากปากต่อปากเรียกว่า मुखปาฐะ ต่อมาได้มีการทำสังคายนาพระธรรมวินัย คือพระไตรปิฎก โดยการจารึก เป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อสังคายนาครั้งที่ ๕ ประมาณพุทธศักราช ๔๓๓ ที่ประเทศศรีลังกา ในรัชสมัยของพระเจ้าวฤฏคามณีอภัย พระไตรปิฎกนั้นเป็นภาษามคธซึ่งสมบูรณ์ด้วยอรรถและพยัญชนะ และอักขรวิธีของภาษามคธที่จะเป็นแนวทางให้เข้าใจอรรถ คือ ความหมายของภาษา มคธได้เป็นอย่างดี ผู้ที่จะเรียนรู้พระไตรปิฎกได้นั้นต้องเรียนรู้อักขรวิธีของภาษามคธ วิธีการศึกษาพระไตรปิฎกก็ด้วยการทรงจำไว้ โดยนักศึกษาต้องทำความเข้าใจความหมายของภาษามคธให้ถูกต้องเสียก่อน และการที่จะเรียนรู้พระไตรปิฎกให้แตกฉาน และเชี่ยวชาญได้นั้นจะต้องเรียนรู้อรรถกถาซึ่งเป็นคัมภีร์อธิบายความของพระไตรปิฎกนั้น ๆ โดยถือเป็นเนติแบบอย่างสืบต่อกันมา^{๑๒}

เหตุการณ์หลังพุทธปรินิพพานพระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ ๑ มีสาระสำคัญคือการรวบรวมคำสอนให้เป็นระบบเรียกว่าการสังคายนาซึ่งเกิดขึ้นในอินเดีย ๔ ครั้งอันเป็นดินแดนต้นกำเนิด

^{๑๐} มุคินิจูมิฟโลกิซุ, เปฏโกปเทศปกรณ์ (บาลี-ไทย) ฉบับภูมิพลโลกิซุ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, โครงการปริวรรตอักษรขอมและอักษรโบราณท้องถิ่น ชำระและแปลพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาไทย (กรุงเทพมหานคร : มุคินิจูมิฟโลกิซุ, ๒๕๕๘), หน้า (๑๕).

^{๑๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๙๖-๒๙๘/๒๔๗-๓๖๖

^{๑๒} มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า คำปรารภ.

และภายนอกอินเดียมีทั้งประเทศศรีลังกา พม่า และไทย ซึ่งมีผลต่อการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา^{๑๓} พระพุทธศาสนาดั้งเดิมเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาท มีพัฒนาการมาตั้งแต่ครั้งปฐมสังคายนา โดยการร้อยกรองพระธรรมวินัยเพื่อให้เป็นบรรทัดฐาน ให้มีธรรมเนียมในการปฏิบัติ ลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ ปฏิวัติ และปฏิรูปคำสอนบางอย่างของพราหมณ์ แต่ให้เชื่อถือกฎแห่งกรรม พระพุทธศาสนาให้เสรีทางความคิด ไม่ผูกขาดทางศรัทธา ชาวพุทธยุคหลังพุทธกาลที่นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาเช่น พระมหากัสสปะ พระเวตถะ พระโมคคัลลีบุตรติสสะเถระ พระเจ้าอโศก พระเจ้ามีลิท เป็นต้น ทำให้พระพุทธศาสนาเถรวาทมั่นคงในประเทศอินเดียประมาณ ๕๐๐ ปี ยุคพระเจ้าอโศกมหาราชถือว่าพระพุทธศาสนาเถรวาทรุ่งเรืองที่สุด เป็นยุคทองของพระพุทธศาสนา ต่อมาพระพุทธศาสนาเถรวาทเสื่อมจากอินเดีย แผ่ขยายอยู่แถบเอเชียใต้และตะวันออกเฉียงใต้เช่น ประเทศศรีลังกา พม่า ไทย กัมพูชา ลาว และเวียดนามใต้^{๑๔}

การคลี่คลายขยายตัวของวรรณกรรมย่อมไปโดยสอดคล้องกับการคลี่คลายของสังคม จึงมีคำกล่าวอยู่เสมอในแวดลอมวงของผู้ศึกษาวรรณคดีว่า “ดูวรรณกรรมจากสังคม ดูสังคมจากวรรณกรรม” กล่าวคือสังคมของผู้ประพันธ์มีความโน้มเอียงในลักษณะเช่นใด ย่อมมีส่วนในการเข้าในการเข้าไปกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของวรรณกรรมไม่มากก็น้อย หมายความว่าคนที่ผู้เขียนคนหนึ่งเลือกที่จะบันทึก เขียน หรือแต่งเรื่องอะไร อิทธิพลของบริบทสังคมย่อมมีส่วนไม่น้อยในการที่กำหนดว่าเขาควรจะเขียนหรือไม่เขียนเรื่องอะไร ควรจะให้น้ำหนักแก่เรื่องอะไรมากและแก่เรื่องอะไรน้อย ดังที่นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “การที่นักประวัติศาสตร์เลือกบันทึกเหตุการณ์หนึ่งและเลือกละเลยอีกเหตุการณ์หนึ่งก็เพราะเขาเห็นว่า เหตุการณ์แรกมีความหมายต่อเขา ความหมายทั้งหลายไม่เคยอยู่เป็นอิสระ ต้องตั้งอยู่บน มาตรฐานอันใดอันหนึ่งเสมอ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการตัดสินใจเลือกข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์มาเสนอนั้น ผูกพันอยู่กับมาตรฐาน (ทางการเมือง ศีลธรรม ความงาม ประชญา ฯลฯ) ของนักประวัติศาสตร์นั่นเอง” และว่า “การที่มนุษย์คนใดคนหนึ่งจะเห็นสิ่งใดว่าสำคัญหรือไม่ ย่อมขึ้นกับยุค วัฒนธรรม คุณค่า ฯลฯ ของสังคมที่เขาอาศัยอยู่ ทั้งยังขึ้นกับสติปัญญา ชีวิตเบื้องหลัง และสิ่งแวดล้อมของเขาในฐานะที่เป็นปัจเจกชนอีกด้วย” หากเราศึกษาวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างพิถีพิถันระหัด ระเห็ดไม่ว่าจะเป็นคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หรือปกรณ์วิเสสอื่น ๆ เราจะเห็นที่ทันว่ามีร่องรอยอิทธิพลในด้านความคิดความเชื่อของสังคมยุคนั้น ๆ แทรกปนอยู่เป็นจำนวนมาก นี่คืร่องรอยที่จะบอกเราว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมของยุคนั้น ๆ มีความโน้มเอียงไปในลักษณะอย่างไร ดังที่ ดร. เจตนา นาควัชระ ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าเราไม่รู้จัก วรรณคดี

^{๑๓} คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๘๘.

^{๑๔} คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๐๗.

(วรรณกรรม) ดีแล้ว เราก็ไม่อาจที่จะรู้ลักษณะที่แท้จริงของสังคมได้ ทั้งนี้ก็เพราะวรรณคดี (วรรณกรรม) ชี้ให้เห็นถึงสังคมทั้งในส่วนกว้างและส่วนลึก วรรณคดีแสดงให้เห็นถึงชีวิตในมุมต่าง ๆ และในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะสกัดเอาแก่นแท้ของสังคมนั้นออกมาให้เห็นได้” ในฐานะวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นในท่ามกลางบริบทสังคม

ลักษณะวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนวรรณกรรมในเรื่องนั้นๆ จะนำเอาเรื่องราวต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในคำสอนทางพระพุทธศาสนาแต่ดั้งเดิม (ยกเว้นพระไตรปิฎก) เป็นคำประพันธ์ชนิดต่างๆ เรื่องที่แต่ดั้งเดิมมีต้นเค้าของเรื่องเดิมอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา บางครั้งผู้แต่งอาจจะเพิ่มเติมเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของสังคมที่ผู้แต่งเข้าไปปฏิสัมพันธ์อยู่ด้วยมาไว้ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในภายหลัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะอธิบายหลักการทางพระพุทธศาสนาให้คนในสังคมนั้นๆ เข้าใจได้ง่ายขึ้นเรื่องราวเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาไม่ด้านใดด้านหนึ่งตามความเหมาะสมซึ่งวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. วรรณกรรมที่นำเนื้อหามาจากพระไตรปิฎกหรือจากคัมภีร์อื่นๆ โดยตรง มาแต่งหรือแปลใหม่ โดยศาสนธรรมหรือคำสอนทางพระพุทธศาสนาลงไป เช่น ไตรภูมิพระร่วง นำเนื้อหาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาจำนวน ๓๐ คัมภีร์ มหาชาติคำหลวงและกาพย์มหาชาติ นำเนื้อหาจากคัมภีร์อรรถกถาชาดก พระมาลัยคำหลวง นำเนื้อหาจากคัมภีร์มาลัยสูตรและฎีกามาลัย เป็นต้น

๒. วรรณคดีที่นำแนวคิดทางพระพุทธศาสนา มาแต่ง เพื่อแสดงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือบันทึกเหตุการณ์บางอย่างแทรกความรู้สึกรู้สึกนึกคิด และจินตนาการของกวีลงไป เช่น โคลงชะลอพระพุทธไสยาสน์ แต่งขึ้นเพราะความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะบันทึกเหตุการณ์ที่สามารถชะลอพระพุทธไสยาสน์ได้สำเร็จและเพื่อเฉลิมพระเกียรติบุญญาภิหารสมเด็จพระเจ้าท้ายสระให้ปรากฏ

ผู้วิจัยจึงมีสมมติฐานว่า วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาไม่เคยหยุดนิ่งตายตัว หากแต่มีความเคลื่อนไหวในเชิงพลวัต (dynamic) อยู่อย่างตัวเนื่องตามการเปลี่ยนแปลงสังคมในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยต้องการสังเคราะห์ถึงวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นคัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ที่ต้องการกระตุ้นให้คนไทยรู้จักและสนใจที่จะอ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาดีๆ เป็นประโยชน์ของการพัฒนาทางภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากคนไทยโดยทั่วไปยังไม่สนใจในการอ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และการศึกษาด้วยตนเองถึงแม้คนที่มีโอกาสได้รับการศึกษาสูงชั้นระดับมหาวิทยาลัย ก็มักจะอ่านหนังสือ ตำรา เอกสารประกอบการสอนหรือคำบรรยาย ในช่วงที่กำลังศึกษาอยู่หรืออ่านหนังสือเฉพาะในสาขาวิชาที่ตนเองศึกษา ไม่ได้สนใจในการอ่านหนังสืออื่นๆ ทั้งนี้ ผู้เรียนหรือผู้อ่านส่วนใหญ่ได้อ่านหนังสือชั้นดีที่ควรจัดได้ว่าเป็นแบบฉบับของวรรณกรรมทาง

พระพุทธศาสนา อาจเนื่องมาจากไม่สนใจในเรื่องที่อ่าน หรือเพราะความไม่รู้ว่าจะวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนามีวรรณกรรมที่คลาสสิกหรือวรรณกรรมที่ดีๆให้อ่านอยู่เป็นจำนวนมาก

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ที่จะกระตุ้นให้คนไทยมองเห็นว่ามีหนังสือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ดีน่าจะอ่าน เกิดความสนใจที่จะอ่านหนังสือ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความรู้ สติปัญญา และยกระดับสนิยมและจิตใจ

๒.๒ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๒.๓ เพื่อสรุปเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน เกิดการประมวลแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ “วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา” ทั้งในแง่ของประวัติศาสตร์ หลักธรรมคำสอน สังคม ศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทยและสิ่งที่คนไทยและคนที่ศึกษาเรื่องวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาได้คิดและเขียนไว้

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ที่เป็นหนังสือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เขียนขึ้นในช่วงก่อนสมัยสุโขทัย (ก่อนพ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑) สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐) สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑) และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน)

๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาครั้งนี้ ได้การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ที่เป็นหนังสือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เขียนขึ้นในแต่ละช่วง ได้แก่

๑. ช่วงก่อนสมัยสุโขทัย (ก่อนพ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)
๒. สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)
๓. สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑)
๔. สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐)
๕. สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕)
๖. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑)

๗. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การดำเนินการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยดำเนินการและใช้เครื่องมือที่เป็นการอ่าน และการสังเกต (Observation) วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น จึงมีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสำรวจ โดยการจดบันทึกรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่จำเป็นในการสังเคราะห์มีวิธีการสร้าง ดังนี้

๑. การศึกษารูปแบบการเขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

๒. จากการศึกษารูปแบบการเขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยนำมา กำหนดหัวข้อในแบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

๓. นำแบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา มา ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ โดยตรวจสอบความครอบคลุม ความเหมาะสมของแบบบันทึก สาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไข

๔. นำแบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้รับการ แก้ไขไปทดลองใช้แบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๕ เรื่อง ที่มีระเบียบการเขียนวรรณกรรมที่แตกต่างกัน แล้วนำแบบบันทึกทั้ง ๕ เรื่องมาหาความสอดคล้อง ของแบบบันทึกสาระสำคัญ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดวรรณกรรม ทางพระพุทธศาสนาต่างๆ ตามขั้นตอน ดังนี้

๑. อ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาแต่ละเรื่องตลอดทั้งเล่ม

๒. บันทึกรายละเอียดของงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาลงในแบบบันทึก สาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

๓. จัดกลุ่มผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาตามลักษณะของเนื้อหาสาระที่ได้ จำแนกเป็นหมวดหมู่ผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา แล้วนำมาทำการศึกษา

หลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

๑. เป็นหนังสือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เขียนขึ้นในช่วงก่อนสมัยสุโขทัย (ก่อนพ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑) สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑) สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐) สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอน ต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑) และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน) ในสาขาวิชา

ความรู้ต่างๆ และวรรณกรรมที่ดีเด่น สำคัญ เป็นแบบฉบับที่มีค่าควรอ่านได้ทุกยุคสมัย โดยควรเป็นหนังสือวรรณกรรม หรือให้ความรู้พื้นฐานที่คนทั่วไปอ่านเข้าใจได้ไม่ยากเกินไป ไม่ใช่หนังสือวิชาการเฉพาะด้านระดับสูงที่อ่านเข้าใจเฉพาะผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชานั้น

๒. เป็นหนังสือวรรณกรรมที่มีศิลปะในการเขียนและการใช้ภาษาที่ดี ถ้าเป็นประเภทบันเทิงคดี ก็คือ หนังสือวรรณกรรมที่มีคุณค่าทางศิลปกรรมทั้งในแง่รูปแบบ (ความงาม ความไพเราะ ความสะเทือนอารมณ์) และเนื้อหาสาระที่ดีความหมาย สะท้อนชีวิตและสังคม ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับทั่วไปในการพิจารณาตามของวรรณกรรมโลกหรือวรรณกรรมสากล

๓. เป็นหนังสือวรรณกรรมที่มีเนื้อหาสาระที่แสดงออกถึงความริเริ่มสร้างสรรค์ สะท้อนให้เห็นความคิด อ่าน ความรู้ ประสบการณ์ สภาพของสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดทัศนคติต่อชีวิตและต่อโลกที่กว้างขึ้น ได้รับความรู้ ความคิดอ่าน ความบันเทิงทางศิลปวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์ ทำให้ผู้อ่านฉลาดและมีความคิดแบบเสรี หรือใจกว้างมากขึ้น เข้าใจชีวิตและสังคมมากขึ้น ตลอดจนคติในเรื่องเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ เพศ เป็นต้นลดลง

๔. เป็นหนังสือที่โดดเด่น มีอิทธิพลต่อความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อ่านจำนวนมากในยุคหนึ่งๆ ที่มีผลสะท้อนสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากแบบบันทึกสาระสำคัญของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ในการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงปริมาณด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ หาข้อสรุปเชิงปริมาณในประเด็นที่สามารถทำการสังเคราะห์ได้ ดังนั้นจึงแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ เพื่อแสดงปริมาณผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นแบบบันทึกสาระสำคัญ

๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบตารางและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

คำร้อยละวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้สูตรความถี่และร้อยละ

๓.๘ สรุป

การศึกษาวิจัย “การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน” เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้แบบบันทึกสาระสำคัญเป็นเครื่องมือในการศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัยมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ เป็นต้น เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา แล้วทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายผลการวิจัยตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย

๔. สรุปผลการวิจัย

๔.๑ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ผลงานทางวิชาการของพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ

๑. วรรณคดีบาลีเป็นงานเขียนพระพุทธศาสนาด้วยภาษาบาลี
๒. วรรณกรรมพระพุทธศาสนาเป็นงานแปล (translation) จากคัมภีร์ภาษาบาลีเป็นอักษรต่างๆ เป็นอีกภาษาหนึ่ง
๓. วรรณคดีพระพุทธศาสนาเป็นงานเขียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามี ๓ ลักษณะ คือ เขียนร้อยแก้วแต่งประมวลความ เขียนแปลความร้อยกรอง และเขียนแบบสำเนาเค้าโครง
๔. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นงานเขียนอธิบายพระพุทธศาสนามี ๒ ลักษณะ คือ หลักคำสอนเป็นเรื่องๆ และเรื่องราวอิงศาสนประวัติ

การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ๗ สมัย มีวรรณกรรมทั้งสิ้น ๗๔ เรื่อง ดังนี้

๑. ก่อนสมัยสุโขทัย (ก่อนพ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)	จำนวน ๓ เล่ม
๒. สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)	จำนวน ๒ เล่ม
๓. สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑)	จำนวน ๔๐ เล่ม
๔. สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐)	จำนวน ๑ เล่ม
๕. สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕)	จำนวน ๐ เล่ม
๖. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑)	จำนวน ๔ เล่ม
๗. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน)	จำนวน ๒๔ เล่ม

๔.๒ ผู้วิจัยได้กำหนดโครงเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านได้เรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จำนวน ๙ เรื่อง เพื่อกำหนดคัดเลือกวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาออกเป็น ๙ เรื่อง ดังนี้

๑. ประวัติพระพุทธศาสนา คือ ประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ความสืบเนื่องเชื่อมโยงกับลำดับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา อันเป็นแก่นแท้ในทางพุทธศาสนาคือความว่างใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา จะต้องอ่านหนังสือ ๔ เล่ม ประกอบด้วย ชินกาลมาลีปกรณ์, ตำนานมูลศาสนา, กาลานุกรม : พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก และแก่นพุทธศาสนา

๒. ประวัติของพระพุทธเจ้า คือ เรื่องราวของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ประสูติจนถึงปรินิพพาน ประวัติของพระองค์เองประทานไว้ต่างสถานที่ ต่างวาระ ตั้งแต่ยุคพุทธกาล การสังคายนาพระธรรมวินัย และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่ม ประกอบด้วย ปฐมสมโพธิ, พุทธประวัติจากพระโอษฐ์, และสังคีตยวงศ์

๓. พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร คือ หลักธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสรู้อันประกอบด้วยปฏิจกสมุปบาท (สายเกิด) และอิทัปปัจจยตา (สายดับ) อันปรากฏในพระวินัยปิฎก และอริยสัจจ์ อันปรากฏในพระสุตตันตปิฎก จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่ม ประกอบด้วยปฏิจกสมุปบาทจากพระโอษฐ์, อริยสัจจากพระโอษฐ์, และอิทัปปัจจยตา

๔. หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมที่สำคัญในพระไตรปิฎก จัดลำดับหมวดหมู่ตามหัวข้อธรรม และมีวิวัฒนาการแห่งปัญญาของมนุษย์ จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่ม ประกอบด้วยพระไตรปิฎกฉบับประชาชน, ธรรมมาธิบาย : หลักธรรมในพระไตรปิฎก, และปัญญาวิวัฒน์

๕. ตัวอย่างคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนา คือ คัมภีร์ที่อธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือบันทึกการตอบปัญหา จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่ม ประกอบด้วยวิสุทธิมรรค, วิมุตติมรรค และมีลินทปัญหา

๖. การอ้างอิงในการศึกษาเรียนรู้ คือ การค้นคำศัพท์ หมวดธรรม และการตีความหลักฐานในการตรวจสอบหลักธรรม จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่ม ประกอบด้วยพจนานุกรม ฉบับประมวลศัพท์, พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม และพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์

๗. การเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิต คือ หลักพุทธธรรม หรือกฎของธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับชีวิต การปฏิบัติตามคำสอนทำให้รู้จักการดำเนินชีวิตอยู่บนความไม่ประมาท มีระเบียบกำกับความพฤติกรรมให้เป็นแบบแผนและการวางรากฐานชีวิตให้มั่นคง และนำชีวิตให้อยู่ร่วมกันในแต่ละฐานะหน้าที่ ด้วยการทำตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่เป็นมงคลแก่ชีวิตที่ยั่งยืนและชีวิตที่มีมาตรฐาน จะต้องอ่านหนังสือ ๔ เล่ม ประกอบด้วยพุทธธรรม, คู่มือมนุษย์, ธรรมบุญชีวิต และมงคลที่ปณี

๘. การกระทำของมนุษย์ที่เรียกว่ากรรม คือ การทำกรรมและไปรับใช้ผลกรรม ต้องใช้มรรคญาณ อันเป็นอาวุธประเสริฐจากการปฏิบัติกรรม (กรรมฐาน) เพื่อวิมุตติธรรมจะต้องมีการบำเพ็ญกุศลกรรมอย่างสูงถึงขั้นภาวนากรรม จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่มประกอบด้วยกรรมที่ปณี, วิปัสสนาที่ปณี และวิมุตติรัตนมาลี

๙. มนุษย์จะไปอยู่ที่ไหนเมื่อตายไปและไปเกิดใหม่ คือ ภูมิต่างๆ ของหมู่สัตว์ เรียกว่าไตรภูมิประกอบด้วยกามภูมิ รูปภูมิ และอรุณภูมิ ในโลกแห่งสังขาร ภูมิศาสตร์และคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลกตามแนวทางพระพุทธศาสนา จะต้องอ่านหนังสือ ๔ เล่มประกอบด้วยภูมิวิลาสินี, ไตรภูมิ กถา, โลกที่ปกสาร และจักกภาพที่ปณี

๕. ข้อเสนอแนะ

จากการทำการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยไปแล้วนั้นสมควรที่จะต้องมีการนำไปศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ละเอียดและเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น ดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการศึกษาการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่านมาทั้งหมดพบว่ามีบางประเด็นที่ผู้ศึกษาหรือผู้สนใจทั่วไปรวมถึงหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กรและสังคมได้ดังนี้

- ๑) ควรส่งเสริมการอ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
- ๒) ควรมีสถานที่ส่งเสริมการอ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัยในอนาคตผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่านยังต้องศึกษาต่อไป ซึ่งประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นสมควรที่จะต้องมีการศึกษากันต่อไปมีดังต่อไปนี้

- ๑) ควรนำไปศึกษาในประเด็นเรื่องการเขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในอดีต แตกต่างกันหรือไม่
- ๒) ควรนำไปศึกษาในประเด็นเรื่องวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อประชาชนในสังคมไทยอย่างไร
- ๓) ควรนำไปศึกษาในประเด็นเรื่องพัฒนาการของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

การอ้างอิง

กองวิชาการ. **สรรพศาสตร์ในพระไตรปิฎก**. (มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย, ๒๕๕๑).

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่

๒. พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ชาติเมธี หงษา. **พระไตรปิฎกเบื้องต้น**. (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙).

นงลักษณ์ วิรัชชัย. **การสังเคราะห์งานวิจัย**. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ กรกฎาคม-พฤศจิกายน ๒๕๓๐.

พระมหาอดิศร ธีรสีโล. **ประวัติคัมภีร์บาลี**. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระราชปรียัติ (สฤชดี สิริธโร). **งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พ่อขุนรามคำแหง. **จารึกสมัยสุโขทัย**. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๒๖.

มูลนิธิภูมิพลโลกิคุ. **ปฏิรูปประเทศไทย (บาลี-ไทย) ฉบับภูมิพลโลกิคุ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. โครงการ

ปวีร์รตอักษรขอมและอักษรโบราณท้องถิ่น ชำระและแปลพระคัมภีร์ทาง

พระพุทธศาสนาเป็นภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิพลโลกิคุ, ๒๕๕๘.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : นาน

มีบุ๊ค พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖.

สิทธิ์ บุตรอินทร์. **ปรัชญานิพนธ์**. กรุงเทพมหานคร : สยามปริทัศน์, ๒๕๕๙.

สุวิมล ว่องวาณิช. **เคล็ดลับการทำวิจัยในชั้นเรียน**. กรุงเทพมหานคร : อักษรไทย, ๒๕๕๕.

อุทุมพร จามรมาน. **การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

เอกรัตน์ อุดมพร. **วรรณคดีสมัยกรุงธนบุรี**. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๖ ข..

ภาคผนวก ข

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง

๒. อาจารย์ นักวิชาการศึกษา นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถนำผลการวิจัยนำไปฝึกฝนกับนิสิต บูรณาการการเรียนการสอนหรือพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

การประชาสัมพันธ์

๑. จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มหนังสือเพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนที่สนใจได้อ่าน
๒. ตีพิมพ์บทความและเผยแพร่ทางเว็บไซต์

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ**

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุมติประสงค์	โดยทำให้
การสังเคราะห์ วรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนา	ได้ทราบว่วรรณกรรม ทางพระพุทธศาสนา มีอะไรบ้าง	วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑	ค้นหาวรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนาที่น่าจะอ่าน เกิดความสนใจที่จะอ่าน หนังสือ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนา ความรู้ สติปัญญา และ ยกระดับบรรณนิยมนและจิตใจ
การวิเคราะห์เนื้อหา วรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทย ควรอ่านตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน	ได้วรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทย ควรอ่านตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน	วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒	สรุปเนื้อหาวรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ ธรรมที่คนไทยควรอ่านตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน
สรุปเป็นวรรณกรรม ทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คน ไทยควรอ่าน	ได้สรุปเป็นวรรณกรรม ทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คน ไทยควรอ่าน	วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓	เกิดการประมวลแหล่งข้อมูล ข่าวสารที่เป็นองค์ความรู้ พื้นฐานเกี่ยวกับ “วรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนา” ทั้งในแง่ ของประวัติศาสตร์ หลักธรรมคำสอน สังคม ศิลปวัฒนธรรมของ สังคมไทยและสิ่งที่คนไทย และคนที่ศึกษาเรื่อง วรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนาได้คิดและ เขียนไว้

ภาคผนวก ง

แบบบันทึกสาระสำคัญผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

ภาคผนวก จ
แบบสรุปโครงการวิจัย

แบบสรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่	MCU RS 610757063
ชื่อโครงการวิจัย	การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน The Synthesis of Buddhism Literature in 30 Theology Texts that Should be Read by Thais
ชื่อผู้วิจัย	พระมหาไช้ ธมมเมธี (แช่ฉั่ว)
ส่วนงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ ๙๙๙ หมู่ที่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๐๐๐ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๙๙ โทรสาร. ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘
ความเป็นมาและความสำคัญ	
พระพุทธศาสนาเกิดจากผลงานวิจัยที่ยิ่งใหญ่และยอดเยี่ยมที่สุดของมนุษย์โลกเท่าที่มนุษย์เคยมีมา มีหลักฐานยืนยันคือ พระไตรปิฎก ที่บรรจุองค์ความรู้เกี่ยวกับความจริง ความถูกต้องดีงาม และสิ่งที่ยังคุณประโยชน์ครบถ้วนทั้งคดีโลกและคดีธรรม (Secularism and Spiritualism) ทั้งที่เป็นลักษณะศิลป์ และที่เป็นลักษณะศาสตร์ (Art and Science) ทั้งหมดรวบรวมอยู่ในประมวลคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มิ่งองค์ ๙ เรียกว่านวัคส์ตฤศาสน์ ประกอบด้วย (๑) สุตตะ คือระเบียบคำที่เป็นความเรียงแสดงหรือบรรยายข้อธรรมให้ผู้ฟังเห็นประจักษ์ บางกรณีอาจบรรยายเป็นอุปมาโวหาร หรือตั้งประเด็นปัญหาขึ้นถามแล้วตอบเอง (๒) เคยยะ คือระเบียบคำที่เป็นประเภทร้อยกรองผสมกับคำประเภทร้อยแก้ว (๓) เวยยาकरणะ คือระเบียบคำที่เป็นประเภทร้อยแก้วล้วน (๔) คาถา คือระเบียบคำที่เป็นประเภทร้อยกรองล้วน (๕) อุทาน พระคาถาหรือพระดำรัสที่ทรงเปล่งด้วยพระทัยอันสพรคตด้วยโสมนัสสัมปยุตด้วยญาณ อาจเป็นคำประเภทเวยยาकरणะ เป็นคำประเภทคาถา (๖) อิติวุตตกะ คือระเบียบคำที่มีการกล่าวอ้างข้อความอื่นมาประกอบโดย มีคำว่า “วุตติ เหตุ ภควตา? (สมจริงดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้) เป็นคำเชื่อมความเพื่อนำเข้าสู่คาถาหรือพุทธพจน์ (๗) ชาตกะ คือระเบียบคำที่มุ่งเล่าเรื่องในอดีต เป็นบุพพจรยา (๘) อัปภูตธรรม คือระเบียบคำที่แสดงถึงเรื่องที่น่าอัศจรรย์ไม่เคยมี และ (๙) เวทลละ คือระเบียบคำแบบถามตอบ นวัคส์ตฤศาสน์ได้รับการบันทึกไว้อย่างละเอียดในพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกและคัมภีร์เกี่ยวเนื่องเนื้อหาวิชาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระไตรปิฎก และคัมภีร์อธิบายพระไตรปิฎก ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษามีความรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องแม่นยำ พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์บรรจุคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือพระธรรมวินัย พระพุทธองค์ได้กล่าวพระปัจฉิมวาจาว่าพระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระองค์ว่า “ปาพจน์มีพระศาสดา	

ล่องลับไปแล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา' ซ่อนไว้พวกเธอไม่พึงเห็นอย่างนั้น ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่องลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย” พระไตรปิฎกจึง เป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนสามารถเข้าเฝ้าพระศาสดา และศึกษาหลักคำสอนได้ แม้พระพุทธรูปจะ เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้วก็ตาม การปฐมสังคายนาเป็นจุดเริ่มต้นของพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท มติของการสังคายนาเป็นการยอมรับคำสอน และสวดพร้อมกัน แล้วยอมรับเป็นแบบแผนที่ต้องทรง จำด้วยมุขะปาฐะ (ปากเปล่า) ถ่ายทอดมาแก่พระสาวกรุ่นหลัง จนมีการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษร ครั้งแรกประมาณ พ.ศ. ๔๖๐ ณ อาโลกเถตสถาน ในมลชนบท ลังกาทวีป ปัจจุบันพระไตรปิฎก ภาษาบาลีของพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทเป็นที่ยอมรับว่าเก่าแก่ สมบูรณ์ และถูกต้องแม่นยำที่สุด

พระไตรปิฎกภาษาบาลีของเถรวาทที่รักษาไว้ด้วยการท่องจำ และจารึกเป็นอักษร จากนั้นได้เผยแผ่ไปยังนานาประเทศที่นับถือพระพุทธรูปศาสนา แต่ละประเทศได้ใช้อักษรของตนจารึก พระไตรปิฎกบาลี และศึกษาเล่าเรียนพระบาลีจนแปลพระไตรปิฎกสู่ภาษาของตนเป็นคัมภีร์ คำว่า คัมภีร์แปลว่าลึกลับ ซึ่ง คัมภีร์พระพุทธรูปศาสนาบรรจุคำสอนลึกลับซึ่งยากที่จะเข้าใจ อุปมาเหมือนมหาสมุทร คือลึกลงไปเรื่อยๆ การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธรูปศาสนาให้เข้าใจได้ดีต้องศึกษาคัมภีร์ไปตามลำดับ โดยศึกษาเนื้อหาจากง่ายไปหายาก ถ้าไม่เข้าใจหลักธรรมหรือคำศัพท์ข้อใด ก็ต้องอาศัยคัมภีร์รอง จากนั้นช่วยอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น คัมภีร์ทางพระพุทธรูปศาสนามีลำดับความสำคัญ จากยากไปหาง่าย ประกอบด้วย พระไตรปิฎกหรือพระบาลี อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และศัพท์นิมิต เป็นต้น

องค์ความรู้ในพระไตรปิฎกนั้นมีความลึกซึ้งและกว้างขวาง มีหลักคำสอนเพื่อความพ้น ทุกข์แล้วยังมีองค์ความรู้ที่ครอบคลุมศาสตร์ทางโลกอันประกอบด้วยมนุษยศาสตร์ (สังขารโลก) ที่ได้ กล่าวถึงตัวมนุษย์โดยเน้นโลกภายในของมนุษย์เช่น จิตใจ ความรู้สึก คุณค่าของความเป็นมนุษย์ สังคมศาสตร์ (สัตว์โลก) ที่ได้กล่าวถึงมนุษย์กับความสัมพันธ์ของมนุษย์ด้วยกันเป็นโลกภายนอกของ มนุษย์ทางด้านสังคม และวิทยาศาสตร์ (โอกาสโลก) ที่ได้กล่าวถึงมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เป็นโลกภายนอกของมนุษย์ องค์ความรู้ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกจะเน้นเรื่องมนุษยศาสตร์เป็นหลัก รองลงมาคือสังคมศาสตร์ ส่วนวิทยาศาสตร์มีการกล่าวถึงบ้างแต่ก็พิสูจน์ยืนยันด้วยกระบวนการ วิทยาศาสตร์ได้ เนื่องจากองค์ความรู้ที่นั้นเกิดจากการเห็นแจ้งด้วยการภาวนามยปัญญาของ พระพุทธเจ้า

คัมภีร์สำคัญทางพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทที่พระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชนใช้ศึกษา เล่าเรียน เพื่อให้รู้ทั่วถึงพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้อย่างถูกต้อง เรียกว่า พระไตรปิฎก เป็นพระปริยัติสัทธรรม เพราะเป็นปทัฏฐานให้เกิดมีพระปฏิบัติ สัทธรรม คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และพระปฏิเวธสัทธรรม คือ มรรค ผล นิพพานเป็นที่สุด คำสอนของ พระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงแล้ว ทรงบัญญัติแล้ว เรียกว่า พระธรรมวินัย ทรงตั้งไว้เป็นศาสดาแทน

พระองค์เมื่อเสด็จดับขันธปรินิพพาน จัดเป็นพระสัทธรรมอย่างหนึ่งเรียกว่า พระปริยัติสัทธรรม ในบรรดาพระสัทธรรมทั้ง ๓ มีความสำคัญมากเมื่อพระปริยัติสัทธรรมยังดำรงอยู่ตราบไต่ พระปฏิบัติสัทธรรมและปฏิเวธสัทธรรมก็ยังคงดำรงอยู่ตราบนั้น เมื่อปริยัติสัทธรรมเสื่อมสูญแล้วพระปฏิบัติสัทธรรมและปฏิเวธสัทธรรมก็ดำรงอยู่ไม่ได้ เพราะฉะนั้นพระประยัติสัทธรรมจึงเป็นมูลรากของพระพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระมหากัสสปเถระได้ยกคำสั่งสอนอันเป็นพุทธวจนะขึ้นสู่การสังคายนาเป็นครั้งแรกด้วยภาษาบาลี อันเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้แสดงธรรม เผยแผ่ธรรมตลอด ๔๕ พรรษา โดยจัดเป็นหมวดหมู่เรียกว่า พระไตรปิฎก ประกอบด้วยพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก พระไตรปิฎกนี้เรียกอีกชื่อว่า ปาฬิ หรือ พระบาลี

พระสงฆ์สาวกได้เห็นสำคัญของพระไตรปิฎกที่จะต้องมิไว้เพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนา ดังเช่นพระสารีบุตรพระอัครสาวกเบื้องขวาได้ปรารถนาที่จะทำสังคายนา พระธรรมวินัยดังปรากฏในสังคีตสูตร ทั้งได้ปรารถนาแนวทางในการทำสังคายनावีไว่ก่อนแล้วแต่ยังไม่เสร็จก็นิพพานเสียก่อน จำเนียรกาลต่อมาหลังจากพุทธปรินิพพาน พระมหาสาวกทั้งหลายได้ทำสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งแรกด้วยการรวบรวมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจัดเป็นพระไตรปิฎก พระสงฆ์สาวกต่อ ๆ มา ก็ทรงจำเป็นแบบจากปากต่อปากเรียกว่า มุขปาฐะ ต่อมาได้มีการทำสังคายนาพระธรรมวินัย คือพระไตรปิฎก โดยการจารึก เป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อสังคายนาครั้งที่ ๕ ประมาณพุทธศักราช ๔๓๓ ที่ประเทศศรีลังกา ในรัชสมัยของพระเจ้าวิภูคามณีอภัย พระไตรปิฎกนั้นเป็นภาษามคธซึ่งสมบูรณ์ด้วยอรรถและพยัญชนะ และอักขรวิธีของภาษามคธที่จะเป็นแนวทางให้เข้าใจอรรถ คือ ความหมายของภาษา มคธได้เป็นอย่างดี ผู้ที่จะเรียนรู้พระไตรปิฎกได้นั้นต้องเรียนรู้อักขรวิธีของภาษามคธ วิธีการศึกษาพระไตรปิฎกก็ด้วยการทรงจำไว้ โดยนักศึกษาต้องทำความเข้าใจความหมายของภาษามคธให้ถูกต้องเสียก่อน และการที่จะเรียนรู้พระไตรปิฎกให้แตกฉาน และเชี่ยวชาญได้นั้นจะต้องเรียนรู้อรรถกถาซึ่งเป็นคัมภีร์อธิบายความของพระไตรปิฎกนั้น ๆ โดยถือเป็นเนติแบบอย่างสืบต่อกันมา

เหตุการณ์หลังพุทธปรินิพพานพระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ ๑ มีสาระสำคัญคือการรวบรวมคำสอนให้เป็นระบบเรียกว่าการสังคายนาซึ่งเกิดขึ้นในอินเดีย ๔ ครั้งอันเป็นดินแดนต้นกำเนิด และภายนอกอินเดียมีทั้งประเทศศรีลังกา พม่า และไทย ซึ่งมีผลต่อการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาดั้งเดิมเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาท มีพัฒนาการมาตั้งแต่ครั้งปฐมสังคายนา โดยการรื้อยกรองพระธรรมวินัยเพื่อให้เป็นบรรทัดฐาน ให้มีธรรมนูญในการปฏิบัติ ลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ ปฏิวัติ และปฏิรูปคำสอนบางอย่างของพราหมณ์ แต่ให้เชื่อถือกฎแห่งกรรม พระพุทธศาสนาให้เสรีทางความคิด ไม่ผูกขาดทางศรัทธา ชาวพุทธยุคหลังพุทธกาลที่นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาเช่น พระมหากัสสปะ พระเรวตเถระ พระโมคคัลลีสบุตรตีสสะเถระ พระเจ้าอโศก พระเจ้ามิลินท์ เป็นต้น ทำให้พระพุทธศาสนาเถรวาทมั่นคงในประเทศอินเดียประมาณ

๕๐๐ ปี ยุคพระเจ้าอโศกมหาราชถือว่าพระพุทธศาสนาเถรวาทรุ่งเรืองที่สุด เป็นยุคทองของพระพุทธศาสนา ต่อมาพระพุทธศาสนาเถรวาทเสื่อมจากอินเดีย แผลขยายอยู่แถบเอเชียใต้และตะวันออกเฉียงใต้เช่น ประเทศศรีลังกา พม่า ไทย กัมพูชา ลาว และเวียดนามใต้

การคลี่คลายขยายตัวของวรรณกรรมย่อมไปโดยสอดคล้องกับการคลี่คลายของสังคม จึงมีคำกล่าวอยู่เสมอในแวดลอมวงของผู้ศึกษาวรรณคดีว่า “ดูวรรณกรรมจากสังคม ดูสังคมจากวรรณกรรม” กล่าวคือสังคมของผู้ประพันธ์มีความโน้มเอียงในลักษณะเช่นใด ย่อมมีส่วนในการเข้าในการเข้าไปกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของวรรณกรรมไม่มากนักน้อย หมายความว่าคนที่ผู้เขียนคนหนึ่งเลือกที่จะบันทึก เขียน หรือแต่งเรื่องอะไร อิทธิพลของบริบทสังคมย่อมมีส่วนไม่น้อยในการที่กำหนดว่าเขาควรจะเขียนหรือไม่เขียนเรื่องอะไร ควรจะให้น้ำหนักแก่เรื่องอะไรมากและแก่เรื่องอะไรน้อย ดังที่นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “การที่นักประวัติศาสตร์เลือกบันทึกเหตุการณ์หนึ่งและเลือกละเลยอีกเหตุการณ์หนึ่งก็เพราะเขาเห็นว่า เหตุการณ์แรกมีความหมายต่อเขา ความหมายทั้งหลายไม่เคยอยู่เป็นอิสระ ต้องตั้งอยู่บน มาตรฐานอันใดอันหนึ่งเสมอ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการตัดสินใจเลือกข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์มาเสนอนั้น ผูกพันอยู่กับมาตรฐาน (ทางการเมือง ศีลธรรม ความงาม ปรัชญา ฯลฯ) ของนักประวัติศาสตร์นั่นเอง” และว่า “การที่มนุษย์คนใดคนหนึ่งจะเห็นสิ่งใดว่าสำคัญหรือไม่ ย่อมขึ้นกับยุค วัฒนธรรม คุณค่า ฯลฯ ของสังคมที่เขาอาศัยอยู่ ทั้งยังขึ้นกับสติปัญญา ชีวิตเบื้องหลัง และสิ่งแวดล้อมของเขาในฐานะที่เป็นปัจเจกชนอีกด้วย” หากเราศึกษาวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างพิถีพิถันระหัด ระเห็ด ไม่ว่าจะเป็นคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หรือปกรณ์วิเสสอื่น ๆ เราจะเห็นที่พื้นว่ามีร่องรอยอิทธิพลในด้านความคิดความเชื่อของสังคมยุคนั้น ๆ แทรกปนอยู่เป็นจำนวนมาก นี่คืร่องรอยที่จะบอกเราว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมของยุคนั้น ๆ มีความโน้มเอียงไปในลักษณะอย่างไร ดังที่ ดร. เจตนา นาควัชระ ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าเราไม่รู้จักวรรณคดี (วรรณกรรม) ดีแล้ว เราก็ไม่อาจที่รู้จักลักษณะที่แท้จริงของสังคมได้ ทั้งนี้ก็เพราะวรรณคดี (วรรณกรรม) ชี้ให้เห็นถึงสังคมทั้งในส่วนกว้างและส่วนลึก วรรณคดีแสดงให้เห็นถึงชีวิตในมุมต่าง ๆ และในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะสกัดเอาแก่นแท้ของสังคมนั้นออกมาให้เห็นได้” ในฐานะวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นในท่ามกลางบริบทสังคม

ลักษณะวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนวรรณกรรมในเรื่องนั้นๆ จะนำเอาเรื่องราวต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในคำสอนทางพระพุทธศาสนาแต่ขึ้นใหม่ (ยกเว้นพระไตรปิฎก) เป็นคำประพันธ์ชนิดต่างๆ เรื่องที่แต่ขึ้นใหม่มีต้นเค้าของเรื่องเดิมอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา บางครั้งผู้แต่งอาจจะเพิ่มเติมเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของสังคมที่ผู้แต่งเข้าไปปฏิสัมพันธ์อยู่ด้วยมาไว้ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในภายหลัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะอธิบายหลักการทางพระพุทธศาสนาให้คนในสังคมนั้นๆ เข้าใจได้ง่ายขึ้นเรื่องราวเหล่านี้จะมี

ความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาไม่ด้านใดด้านหนึ่งตามความเหมาะสมซึ่งวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. วรรณกรรมที่นำเนื้อหาจากพระไตรปิฎกหรือจากคัมภีร์อื่นๆโดยตรง มาแต่งหรือแปลใหม่ โดยศาสนธรรมหรือคำสอนทางพระพุทธศาสนาลงไป เช่น ไตรภูมิพระร่วง นำเนื้อหาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาจำนวน ๓๐ คัมภีร์ มหาชาติคำหลวงและกาพย์มหาชาติ นำเนื้อหาจากคัมภีร์อรรถกถาชาดก พระมาลัยคำหลวง นำเนื้อหาจากคัมภีร์มาลัยสูตรและฎีกามาลัย เป็นต้น

๒. วรรณคดีที่นำแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาแต่ง เพื่อแสดงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือบันทึกเหตุการณ์บางอย่างแทรกความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการของกวีลงไป เช่น โคลงชะลอพระพุทธไสยาสน์ แต่งขึ้นเพราะความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะบันทึกเหตุการณ์ที่สามารถชะลอพระพุทธไสยาสน์ได้สำเร็จและเพื่อเฉลิมพระเกียรติบุญญาภิหารสมเด็จพระเจ้าทำัยสระให้ปรากฏ

ผู้วิจัยจึงมีสมมติฐานว่า วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาไม่เคยหยุดนิ่งตายตัว หากแต่มีความเคลื่อนไหวในเชิงพลวัต (dynamic) อยู่อย่างตัวเนื่องตามการเปลี่ยนแปลงสังคมในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยต้องการสังเคราะห์ถึงวรรณกรรมพระพุทธศาสนาที่เป็นคัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ที่ต้องการกระตุ้นให้คนไทยรู้จักและสนใจที่จะอ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาดีๆ เป็นประโยชน์ของการพัฒนาทางภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากคนไทยโดยทั่วไปยังไม่สนใจในการอ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และการศึกษาด้วยตนเองถึงแม้คนที่มีโอกาสได้รับการศึกษาสูงในระดับมหาวิทยาลัย ก็มักจะอ่านหนังสือ ตำรา เอกสารประกอบการสอนหรือคำบรรยาย ในช่วงที่กำลังศึกษาอยู่หรืออ่านหนังสือเฉพาะในสาขาวิชาที่ตนเองศึกษา ไม่ได้สนใจในการอ่านหนังสืออื่นๆ ทั้งนี้ผู้เรียนหรือผู้อ่านส่วนใหญ่ได้อ่านหนังสือชั้นดีที่ควรจัดได้ว่าเป็นแบบฉบับของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา อาจเนื่องมาจากไม่สนใจในเรื่องที่อ่าน หรือเพราะความไม่รู้ว่าวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา มีวรรณกรรมที่คลาสสิกหรือวรรณกรรมที่ดีๆ ให้อ่านอยู่เป็นจำนวนมาก

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ที่จะกระตุ้นให้คนไทยมองเห็นว่ามีหนังสือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ตนน่าจะอ่าน เกิดความสนใจที่จะอ่านหนังสือ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความรู้ สติปัญญา และยกระดับบรรณนิยมและจิตใจ

๒. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๓. เพื่อสรุปเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน เกิดการประมวลแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ “วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา”

ทั้งในแง่ของประวัติศาสตร์ หลักธรรมคำสอน สังคม ศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทยและสิ่งที่คนไทย และคนที่ศึกษาเรื่องวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาได้คิดและเขียนไว้

ผลการวิจัย

๑. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ผลงานทางวิชาการของพระพุทธศาสนาแบ่ง ออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ

๑. วรรณคดีบาลีเป็นงานเขียนพระพุทธศาสนาด้วยภาษาบาลี
๒. วรรณกรรมพระพุทธศาสนาเป็นงานแปล (translation) จากคัมภีร์ภาษาบาลี เป็นอักษรต่างๆ เป็นอีกภาษาหนึ่ง
๓. วรรณคดีพระพุทธศาสนาเป็นงานเขียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามี ๓ ลักษณะ คือ เขียนร้อยแก้วแต่งประมวลความ เขียนแปลความร้อยกรอง และเขียนแบบสำเนาเค้าโครง
๔. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นงานเขียนอธิบายพระพุทธศาสนามี ๒ ลักษณะ คือ หลักคำสอนเป็นเรื่องราวๆ และเรื่องราวอิงศาสนประวัติ

การสังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ผู้วิจัย ได้สังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ๗ สมัย มีวรรณกรรมทั้งสิ้น ๗๔ เรื่อง ดังนี้

๑. ก่อนสมัยสุโขทัย (ก่อนพ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)	จำนวน	๓	เล่ม
๒. สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๒๑)	จำนวน	๒	เล่ม
๓. สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๘๒๔-๒๑๐๑)	จำนวน	๔๐	เล่ม
๔. สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐)	จำนวน	๑	เล่ม
๕. สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕)	จำนวน	๐	เล่ม
๖. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑)	จำนวน	๔	เล่ม
๗. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๑๒-ปัจจุบัน)	จำนวน	๒๔	เล่ม

๒. ผู้วิจัยได้กำหนดโครงเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านได้เรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จำนวน ๙ เรื่อง เพื่อกำหนดคัดเลือกวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓๐ คัมภีร์ธรรมที่คนไทยควรอ่าน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาออกเป็น ๙ เรื่อง ดังนี้

๑. ประวัติพระพุทธศาสนา คือ ประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ความสืบเนื่องเชื่อมโยงกับลำดับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา อันเป็นแก่นแท้ในทางพุทธศาสนาคือความว่างใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา จะต้องอ่านหนังสือ ๔ เล่ม ประกอบด้วย ชินกาลมาลีปกรณ์, ตำนานมูลศาสนา, กาลานุกรม : พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก และแก่นพุทธศาสนา

๒. ประวัติของพระพุทธเจ้า คือ เรื่องราวของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ประสูติจนถึงปรินิพพาน ประวัติของพระองค์เองประทานไว้ต่างสถานที่ ต่างวาระ ตั้งแต่ยุคพุทธกาล การสังคายนาพระธรรมวินัย และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่ม ประกอบด้วย ปฐมสมโพธิ, พุทธประวัติจากพระโอษฐ์, และสังคีตยวงค์

๓. พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร คือ หลักธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสรู้อันประกอบด้วย ปฏิจสุมุปาบาท (สายเกิด) และอิทัปปัจจยตา (สายดับ) อันปรากฏในพระวินัยปิฎก และอริยสัจจ์ อันปรากฏในพระสุตตันตปิฎก จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่ม ประกอบด้วยปฏิจสุมุปาบาทจากพระโอษฐ์, อริยสัจจากพระโอษฐ์, และอิทัปปัจจยตา

๔. หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมที่สำคัญในพระไตรปิฎก จัดลำดับหมวดหมู่ตามหัวข้อธรรม และมีวิวัฒนาการแห่งปัญญาของมนุษย์ จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่ม ประกอบด้วยพระไตรปิฎกฉบับประชาชน, ธรรมาธิบาย : หลักธรรมในพระไตรปิฎก, และปัญญาวิวัฒน์

๕. ตัวอย่างคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนา คือ คัมภีร์ที่อธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือบันทึกการตอบปัญหา จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่ม ประกอบด้วยวิสุทธิมรรค, วิมุตติมรรค และมิลินทปัญหา

๖. การอ้างอิงในการศึกษาเรียนรู้ คือ การค้นคำศัพท์ หมวดธรรม และการตีความหลักฐานในการตรวจสอบหลักธรรม จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่ม ประกอบด้วยพจนานุกรม ฉบับประมวลศัพท์, พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม และพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์

๗. การเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิต คือ หลักพุทธธรรม หรือกฎของธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับชีวิต การปฏิบัติตามคำสอนทำให้รู้จักการดำเนินชีวิตอยู่บนความไม่ประมาท มีระเบียบกำกับ ความพฤติกรรมให้เป็นแบบแผนและการวางรากฐานชีวิตให้มั่นคง และนำชีวิตให้อยู่ร่วมกันในแต่ละฐานะหน้าที่ ด้วยการทำตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่เป็นมงคลแก่ชีวิตที่ยั่งยืนและชีวิตที่มีมาตรฐาน จะต้องอ่านหนังสือ ๔ เล่ม ประกอบด้วยพุทธธรรม, คู่มือมนุษย์, ธรรมบุญชีวิต และมงคลที่ปณี

๘. การกระทำของมนุษย์ที่เรียกว่ากรรม คือ การทำกรรมและไปรับใช้ผลกรรม ต้องใช้มรรคญาณ อันเป็นอาวุธประเสริฐจากการปฏิบัติกรรม (กรรมฐาน) เพื่อวิมุตติธรรมจะต้องมีการบำเพ็ญกุศลกรรมอย่างสูงถึงขั้นภาวนากรรม จะต้องอ่านหนังสือ ๓ เล่มประกอบด้วยกรรมที่ปณี, วิปัสสนาที่ปณี และวิมุตติรัตนมาลี

๙. มนุษย์จะไปอยู่ที่ไหนเมื่อตายไปและไปเกิดใหม่ คือ ภูมิต่างๆ ของหมู่สัตว์เรียกว่าไตรภูมิประกอบด้วยกามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ ในโลกแห่งสังขาร ภูมิศาสตร์และคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลกตามแนวทางพระพุทธศาสนา จะต้องอ่านหนังสือ ๔ เล่มประกอบด้วยภูมิวิลาสินี, ไตรภูมิ กถา, โลกที่ปกสาร และจักกกวาฬที่ปณี

การนำผลงานไปใช้ประโยชน์
๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง ๒. อาจารย์ นักวิชาการศึกษา นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถนำ ผลการวิจัยนำไปฝึกฝนกับนิสิต บุคลากรการเรียนการสอนหรือพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป
การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
๑. จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มหนังสือเพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนที่สนใจได้อ่าน ๒. ตีพิมพ์บทความและเผยแพร่ทางเว็บไซต์

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) พระมหาไฉ้ ธมมเมธี (แซ่ฉั่ว)
 ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Phramaha Hai Thammamethee (Saechua)
๒. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน -
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน รักษาการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ
 อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา

๔. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก

สาขาวิชาสังคมศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทร./โทรสาร
 ๐-๕๖๒๑-๙๙๙๙ โทรศัพท์มือถือ ๐๘-๓๒๖๗-๙๖๔๙ E-mail Hai_thammamethee@hotmail.com

วัดนครสวรรค์ พระอารามหลวง ๗๐๒ ถนนโกสีย์ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์
 จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทร. ๐-๕๖๒๒-๒๕๔๘ โทรศัพท์มือถือ ๐๘-๓๒๖๗-๙๖๔๙ E-mail
 Hai_thammamethee@hotmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

ทางธรรม

- พ.ศ. ๒๕๓๕ สอบไล่ได้ส่วนนวกะ สำนักศาสนศึกษาวัดทุ่งสะเดียง จังหวัดเพชรบูรณ์
 พ.ศ. ๒๕๓๕ สอบไล่ได้นักธรรมชั้นตรี สำนักศาสนศึกษาวัดทุ่งสะเดียง จังหวัดเพชรบูรณ์
 พ.ศ. ๒๕๓๖ สอบไล่ได้นักธรรมชั้นโท สำนักศาสนศึกษาวัดทุ่งสะเดียง จังหวัดเพชรบูรณ์
 พ.ศ. ๒๕๓๘ สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอก สำนักศาสนศึกษาวัดทรายมูล จังหวัดเชียงใหม่
 พ.ศ. ๒๕๔๒ สอบไล่ได้บาลีประโยค ๑-๒ สำนักศาสนศึกษาวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
 พ.ศ. ๒๕๔๓ สอบไล่ได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค สำนักศาสนศึกษาวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
 พ.ศ. ๒๕๔๔ สอบไล่ได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค สำนักศาสนศึกษาวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
 พ.ศ. ๒๕๔๖ สอบไล่ได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค สำนักศาสนศึกษาวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
 พ.ศ. ๒๕๔๙ สอบไล่ได้เปรียญธรรม ๖ ประโยค สำนักศาสนศึกษาวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ทางโลก

- พ.ศ. ๒๕๓๕ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จากโรงเรียนบ้านป่าบาง จังหวัดเพชรบูรณ์
 พ.ศ. ๒๕๓๗ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จาก กศน.อำเภอเมืองฯ จังหวัดกำแพงเพชร

- พ.ศ. ๒๕๔๑ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนศรีรังศรีวิทยา จังหวัดนครสวรรค์
- พ.ศ. ๒๕๔๖ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
- พ.ศ. ๒๕๕๐ จบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนการศึกษา จากมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก
- ปัจจุบัน กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก
- สาขาวิชาพระพุทธศาสนา จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

